

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SİMULTANE ÇEVİRİNİN DOĞUŞU TÜRKİYE’DE GELİŞİM SÜRECİ
ve ARAP DİLİNDE KULLANIMI**

Besiye AYRAL

**Haziran-2024
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SİMULTANE ÇEVİRİNİN DOĞUŞU TÜRKİYE’DE GELİŞİM SÜRECİ
ve ARAP DİLİNDE KULLANIMI**

Besiye AYRAL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ**

**Haziran-2024
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Besiye Ayrat tarafından hazırlanan “Simultane Çevirinin Doğuşu Türkiye’ de Gelişim Süreci ve Arap Dilinde Kullanımı” adlı tez çalışması .../.../... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

.....

.....

Üye

.....

.....

Üye

.....

.....

Üye

.....

.....

Üye

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Besiye AYRAL

22/04/2024

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİMULTANE ÇEVİRİNİN DOĞUŞU TÜRKİYE’DE GELİŞİM SÜRECİ VE ARAP DİLİNDE KULLANIMI

Besiye AYRAL

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ

2024, 111 Sayfa

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ

Prof. Dr. Tahirhan AYDIN

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin EFE

İnsanlar arasındaki etkileşimin en küçük yapı taşı olan dil insanlar arasındaki iletişimi sağlayan bir anlaşıma sistemidir. Geçmişten günümüze kadar farklı dilleri konuşan insanların iletişim sağlayabilmesi çeviri ile mümkün olmuştur. Yıllar boyunca çeviri öneminden bir şey kaybetmemiş, aksine her geçen gün daha da küreselleşen dünya beraberinde toplumlar arasındaki iletişim ve etkileşiminin daha da artmasına neden olmuştur. Bu çalışma, bir konuşmacının söylediklerini aynı anda başka bir dile çeviren sözlü çeviri yöntemlerinden biri olan simultane çevirinin tarihini, nasıl ortaya çıktığını, Nürnberg mahkemelerinde nasıl kullanıldığını, mahkeme sırasında yaşanan problemleri bize detaylı bir şekilde göstermektedir. Mahkeme ile birlikte önemi net bir şekilde kavranan bu çeviri türünün Türkiye’deki gelişim süreci anlatılmış istenen seviyede gelişmeme sebepleri ele alınmış ve gelişmesi için önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma üniversitelerde bulunan mütercim-tercümanlık bölümü öğrencileri için bir rehber kitap niteliğindedir. Çalışmanın son bölümünde Arap dilinde kullanımına değinilmiş bu kapsamda Arap dili yapısal özellikleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Dil, Mütercim-Tercümanlık, Simultane Çeviri, Sözlü çeviri

ABSTRACT

MS THESIS

THE BIRTH OF SIMULTANEOUS TRANSLATION AND ITS DEVELOPMENT PROCESS IN TURKIY AND USE İN THE ARABIC LANGUAGE

Besiye AYRAL

**Batman University Graduate Education Institute
Department of Basic Islamic Sciences**

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ

2024, 111 Pages

JURY

Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ

Prof. Dr. Tahirhan AYDIN

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin EFE

Language, which is the smallest building block of interaction between people, is an agreement system that enables communication between people. From the past to the present, it is possible for people speaking different languages to communicate through translation. Over the years, translation has not lost its importance; on the contrary, the world, which is becoming more globalised day by day, has led to an increase in communication and interaction between societies. For this reason, correct translation strategies, translation methods and methods attract attention for foreign language teaching. This study shows us in detail the history of simultaneous interpreting, which is one of the interpreting methods that translates what a speaker says into another language at the same time, how it emerged, how it was used in the Nuremberg courts, and the problems experienced during the trial. The development process of this type of translation, the importance of which has been clearly understood with the Court, has been explained in Turkey, the reasons for the lack of development at the desired level have been discussed and suggestions have been made for its development. This study is a guidebook for students of translation and interpreting departments at universities. In the last part of the study, the use of the Arabic language is mentioned and in this context, the structural features of the Arabic language are analyzed.

Keywords: Conference translation, Language, Interpreting, Simultaneous translation, Translate

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesi süresinde değerli bilgilerini esirgemeyen bu yolda rehberlik eden değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKREŞ başta olmak üzere, eğitim hayatım boyunca öğrenimime katkı sağlamış bütün öğretmenlerime, sonsuz teşekkürlerimi arz ederim. Kendim olma fırsatı sağlayan sevgili annem ve babama ve bu süreçte yükümü hafifletmiş olan canım kardeşim Yusuf AYRAL'a teşekkürlerimi sunarım.

Besiye AYRAL

BATMAN-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. SÖZLÜ ÇEVİRİ.....	3
1.1. Çevirinin Sözlük Anlamı.....	3
1.2. Çevirinin Terimsel Anlamı	3
1.3. Çevirinin Tarihi	5
1.3.1. Eski Mısır’da çeviri.....	6
1.3.2. Mezopotamya’da çeviri faaliyetleri	8
1.3.3. Eski Yunan’da çeviri.....	9
1.3.4. Antik Roma’da çeviri	10
1.4. Hristiyan Dünyasında Çeviri.....	10
1.5. İslam’ın Doğuşundan Önce Çeviri.....	10
1.6. İslami Dönem Çeviri Faaliyetleri.....	11
1.7. Çeviri Çeşitleri	13
1.7.1. Yazılı çeviri.....	13
1.7.2. Sözlü çeviri	16
2. SİMULTANE ÇEVİRİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	27
2.1. Simultane/Andaç Çevirinin Tanımı:	27
2.1.1. Kabin içi simultane çeviri	29
2.1.2. Kabin dışı simultane çeviri.....	31
2.1.3. Konferans çeviri	31
2.1.4. Video konferans çeviri	32
2.1.5. Medya çevirisi	32
2.2. Simultane Tercüme Ekipmanları.....	33
2.2.1. Kulaklıklar	33
2.2.2. Mikrofon cihazı	33
2.2.3. Kabin.....	33
2.3. Simultane Çevirinin Aşamaları	34
2.3.1. İlk aşama: Dinleme	34
2.3.2. İkinci aşama: Analiz.....	35

2.3.3. Üçüncü aşama: Yapılandırma	35
2.4. Simultane Tercümanın Özellikleri	36
2.5. Simultane Çevirinin Gelişimi.....	37
2.5.1. Nürnberg mahkemeleri.....	40
2.5.2. Almanyadaki nazi rejimi	40
2.5.3. İkinci dünya savaşının nedenleri	41
2.5.4. Savaşın başlaması.....	42
2.5.5. Savaşın sonuçları.....	42
2.5.6. Gestapo.....	43
2.5.7. Nürnberg mahkemelerinin kuruluşu.....	44
2.5.8. Simultane çevirinin ortaya çıkışı.....	46
2.5.9. Nürnberg mahkemelerine simultane çevirinin getirilmesi	48
2.5.10. Tercüman alımı	49
2.5.11. Aday seçme kriterleri	51
2.5.12. Çeviri kısmı.....	53
2.5.13. Tercüme sisteminin gerçekleştirilmesi.....	55
2.5.14. Tercüme sisteminin işleyişi.....	56
2.5.15. Elektrik aktarım sistemi	60
2.5.16. Ekip sistemi.....	62
2.5.17. Kaydetme, inceleme ve yazdırma	68
2.5.18. Duruşma sonrası Nürnberg'teki çeviri üzerine yorumlar	69
2.5.19. Duruşma sonrası simultane çeviri	70
3. SİMÜLTANE ÇEVİRİNİN TÜRKİYE'DE GELİŞİM SÜRECİ VE ARAP DİLİNDE KULLANIMI.....	72
3.1. İşletme Enstitüsünün kurulması (1950'li Yıllar).....	72
3.1.2. Enstitü ve simultane çeviri etkinlikleri.....	72
3.1.3. Simultane çevirmenliği eğitimi	73
3.2. Simultane Çevirmenliğinde Ciddi Adımlar	74
3.2.1. Simultane çevirmenleri öncüleri	75
3.2.2. Simultane çevirinin profesyonel olarak uygulanması	76
3.3. Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti.....	78
3.3.1. Profesyonel simultane ekibi kurulması	78
3.4. 1960 ve 1970'li Yıllarda Simultane Çevirinin Durumu.....	81
3.5. 1980 Sonrası ve Günümüz Türkiye'sinde Simultane Çeviri.....	82
3.6. Türkiye'deki Mütercim-Tercümanlık Bölümleri	83
3.7. Türkiye'de Simultane Çevirinin Gelişmemesinin Sebepleri.....	89
3.8. Türkiye'de Simultane Çeviri'nin Gelişmesi İçin Öneriler	89

3.9. Simultane Çevirinin Arap Dilinde Kullanımı	91
3.9.1. Arapça ve Türkçe dillerinin gramer yapısı olarak karşılaştırılması	91
3.9.2. Anlam açısından kullanımı	95
3.9.3. Kültür açısından kullanımı	97
4. SONUÇ.....	101
5. KAYNAKÇA	103
ÖZGEÇMİŞ.....	113

KISALTMALAR

B.y	Basım Yeri Yok
BM:	Birleşmiş Milletler
Far:	Farsça
Fr:	Fransızca
İng:	İngilizce
Üni:	Üniversite
T.y	Tarih yok
Vb:	ve benzeri
Yy:	Yüzyıl

GİRİŞ

Bir dilden başka bir dile aktarım işlemine çeviri denir. Çeviri kavramı globalleşmiş dünyada zamanın en önemli kavramlarından biri haline gelmiştir. Farklı dilleri konuşan ülkeleri bir araya getiren en önemli meslek dallarındandır. Bazı alanlarda çeviri yapmak son derece kritik bir önem taşımaktadır. Gelişen teknoloji ile çeviri yapmak artık daha kolay bir hale gelmiş ancak tarihte çeviriden kaynaklı büyük tercüme hataları yaşanmıştır. Buna tarihsel olarak yaşanmış herkes tarafından bilinen bir örnek vermek mümkündür. Etkisi hala devam eden Japonya'ya atılan atom bombasının da çeviri hatasından kaynaklandığı ile ilgili yazılar mevcuttur. İkinci dünya savaşının seyrini değiştiren Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine cehennemi yaşatan savaş uçağı aslında çeviri hatasından mı kaynaklandı? Churchill Truman ve Stalin olmak üzere “Big Three”nin katıldığı 26 Temmuz Postdam konferansında Japonya'ya “teslim olun” bildirisi yayınlandı. O zamanlar Japonya başbakanı olan Suzıkı düzenlediği basın toplantısında bildiriye karşılık olarak “mokosatsu” dedi. Japonca olan bu kelime “moku” sessizlik ve “satsu” öldürmek anlamlarından oluşmaktadır. Kelime birleşik bir şekilde kullanıldığında “yorum yapmamak” anlamına gelir. Uluslararası basın bu kelimeyi çevirirken “aşağılayarak reddetmek” şeklinde tercüme etmiş akabinde ABD savaş uçaklarını bugün halen bile hafızalardan silinmeyen iki kent olan Hiroşima ve Nagazaki'ye yollamıştır. Bu olayı Japonya'nın cevabı ne olursa olsun ABD o atom bombalarını atacaktı şeklinde yorumlayanlar olmuş ancak yıllar sonra ABD kamuya bu belgeleri paylaşmış ve Suzıkı'nın sözlerinin bu şekilde anlaşıldığını dile getirmiştir (Yamaner, 2016). Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile yapılan tercüme hatalarını kolay bir şekilde değiştirmek mümkündür ancak örnekte de görüldüğü üzere geçmişte böyle kolay değildi. Bu konuyla ilgili yıllardır söylenen “Tercümanlar savaş da çıkarır barış da yaptırır” sözü verdiğimiz örnekle birebir uyuşur vaziyettedir.

Çeviri işlemi ister yazılı çeviri ister sözlü çeviri türleri olsun dikkat gerektiren ve çeşitli kabiliyetler isteyen bir işlemdir. Sözlü çeviri türlerinden simultane çeviri ise günümüz dünyasında etkinliklerde, uluslararası konferanslarda, forumlarda, toplantılarda ve daha bir çok alanda sıkça başvurulmuş bir çeviri hizmetidir. İngilizce ‘simultaneous’ kelimesinden türemiş olan Simultane kelimesi Türkçede eş zamanlı çeviri olarak ifade edilir. Simultane çeviride tercüman çeviriyi anlık olarak gerçekleştirir. Bir dilin metnini

ya da sözlü ifadesini zaman kaybetmeden çevirir ve hedef kitleye aktarır. 20. Yüzyılın başlarına kadar simultane çeviri yerine ardıl çeviri kullanılırdı. Ardıl çeviride konuşmacı birkaç cümle söyler sonrasında durur ve tercüman bu cümleleri hedef dile çevirirdi. Bu işlem süreci uzatır, konuşmacının tepkilerini anlamada yetersiz kalırdı.

İkinci dünya savaşından sonra Nürnberg mahkemelerinin kurulmasıyla karşılaşılan dil engeli simultane çeviri ile aşılmıştır. Mahkeme öncesinde bir dizi simultane çeviri denemeleri yapılmış ve gerçek mahkeme sırasında uygulanmıştır. Mahkeme sırasında önemi net bir şekilde kavranan simultane çeviri sonrasında dünyada büyük yankı uyandırmıştır. Yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte daha da yaygınlaşmıştır.

Bu çalışma, simultane çevirinin tarihini, gelişimini ve önemini inceleyerek bu önemli çeviri yönteminin nasıl ortaya çıktığını anlamamıza katkı sağlayacaktır. Simultane çevirinin dünya çapındaki etkisi ve gelecekteki potansiyeli, uluslararası iletişim alanında önemli bir rol oynamaya devam edeceğini göstermektedir.

1. SÖZLÜ ÇEVİRİ

1.1. Çevirinin Sözlük Anlamı

Arapçadan alınmış olan tercüme (çeviri) sözcüğünün kapsamı oldukça geniştir. Arap kaynaklarında bu kelimenin anlamı üzerinde durulmuş ve buna dair birçok tanım yapılmıştır. Arapça sözlüklerin en büyüklerinden olan Lisan'ul-Arab sözlüğünün yazarı İbn Manzur (المُتَرْجِمُ والتَرْجُمان) kelimelerine “kelimeleri dili açıklayan” anlamını vermiştir (Manzûr, 1999, s. 229).

Yine Arapçanın belli başlı sözlüklerinden olan Kamûsu'l-muhit'te (التَرْجُمان) kelimesi “dili açıklayan” şeklinde tanımlanmıştır (Firûzâbâdî, 2005, s. 1428). Sihâh isimli sözlükte ise El-Cevheri (تَرْجَمَ كَلَامَهُ) “kelamı beyan etti ve açıkladı” şeklinde ifade etmiştir (el-Cevheri, 1987). Aynı şekilde Ahmed Rıda Mu'cemu metni'l- luga adlı sözlüğünde (تَرْجَمَ الْكِتَابَ عَنْهُ) ifadesini kullanmış ve “kitabı başka bir dilde açıkladı” manasını vermiştir (Rıza, 1958).

Arapça kökenli tercüme (تَرْجَمَ) fiilinin mastarı (تَرْجُمة) kelimesinin Türkçede kullanılan biçimidir. Bir kelimeyi başka bir dilde açıklamak, bir kelimenin anlamını başka bir dilde ifade etmek, bir kelimenin karşılığını başka bir dilde dengi olan bir kelime ile açıklamak demektir.

1.2. Çevirinin Terimsel Anlamı

Çeviri farklı dilde yazılmış veya söylenmiş cümleyi başka bir dile dönüştürme eylemi olarak tanımlanabilir. Bunun sağlanması için asıl metin ve çevrilmek istenen hedef metnin olması gerekir.

Hedef metin çevrilmek istenen dil iken asıl metin çevrilecek metindir. Çevirinin geleneksel tanımı şöyle özetlenebilir. “En üst düzeyde anlam eşdeğerliği sağlamak amacıyla kaynak dilde yazılmış bir metnin yerine erek dilde yazılmış bir metin konulması işlemi”dir (Kocaman, 1993, s. 2). “Çeviri, diller arası, dallar arası, metinler arası, kültürler arası bir etkinliktir” (Boztaş, 1993, s. 56).

Çeviri kelimesi sözlü çeviriye ifade ederken aynı zamanda yazılı çeviriye ifade etmektedir (Çakır A. , 1994, s. 13). Buna rağmen Türkçede hem yazılı çeviriye hem sözlü çeviriye içine alan bir kavram oluşmadığını düşünenler de mevcuttur. Nitekim bununla ilgili Tosun, çeviri dediğimizde yazılı çeviri mi yoksa sözlü çevirinin mi kast edildiğinin anlaşılmadığını ve bu iki çeviri türünü ele alan bir üst kavram teriminin oluşmadığını söylemiş, terimsel olarak çeviri bilimciler arasında bir uzlaşmaya varıldığını söylemenin

zor olduğunu dile getirmiştir. Ancak bu durum bütün diller için geçerli bir durum değildir, İngilizce ve Almancada ‘Translation’ kavramı yazılı ve sözlü çeviri için kullanılır ve ‘Translation’ uluslararası bir gösterge olarak çevirinin üst kavramı olarak kabul edilir (Tosun, 2006, s. 175).

Bu ifadelerden şu anda terimsel olarak direk bir kavram olduğunu söylemenin güç olduğu görülmektedir ancak bu konu üzerinde çalışmalar var olup Türk çeviri literatüründe bu sürecin devam etmekte olduğu söylenebilir nitekim ‘Çeviri Etkinliği’ adlı çalışmanın sahibi Mine Yazıcı “Bir disiplin olarak genel çeviri bilimin halen bir ad bulma sürecinde olduğunu, çeviri bilim disiplinin yeni kimliğini çevreye kanıtlamasıyla modern bir ad alacağını” söylemektedir (Yazıcı, 2004, s. 27).

Sözlü çeviri ve yazılı çeviri üst kavram arayışı devam ederken tezin konusu gereği sözlü çeviri üzerinde yoğunlaşılacaktır. Arapçada çevirinin terimsel manasına bakarsak “Bir kişinin yazdığı ve söylediği cümleyi dinleyen diline çevirmek ve tercümesini yapmaktır” (Alsaati, 2018, s. 7). Daha genel bir tanımla “Tercüme herhangi bir dilden başka bir dile manasını koruyarak cümleyi oluşturma sürecidir” (el-Hâkim, 1989, s. 39). Berismat ise çevirinin tanımı için “Bir dilden bir cümleyi mana ve maksadı koruyarak aktarma işlemine denir” demiştir (Berismat, 2003, s. 67).

Basra doğumlu Arap yazar ve bilim insanı el-Câhız çeviri yapılırken çeviri kaynaklı yanlışlara ve kaynak metnin mana aktarım hatasına dikkat çekmiştir. El-Câhız çevrilen her kitabı ve her metni güvenilir bulmamış, o çeviriyi yapmış kişinin ve ya kişilerin mana aktarım sürecinde hata yapabileceğini ve anlam kayması yaşanabileceğini söylemiştir. Bu konuda el-Câhız “Çevrilmiş bir kitaba güvenmem nasıl mümkün olabilir ki! O kitabı çeviren kişiye ulaşabilseydim onu karşınıza getirip çeviri kaynaklı yaptığı hataları söylemesini sağlardım ve o bundan dolayı herkesten helallik isteyecek duruma gelirdi” ifadelerini kullanmıştır (el-İlis, 1999, s. 5).

Bu sözlerden el-Câhız’ın dikkat çektiği noktanın mütercimnin geniş bir kültür birikimine sahip olması gerekliliği olduğunu anlıyoruz. El-Câhız’a göre mütercim kitap çevirecekse çeviri yaptığı kitabın alanını iyi bilmeli ve ilim sahibi olmalıdır. Çünkü çeviren kişi alanı ne kadar iyi biliyorsa çevirisi de o denli başarılı olacaktır. (el-Câhız, 1966, s. 19). Bu cümlelerden anlaşılacağı üzere bir dili çok iyi bilmek çok iyi tercüme yapabilmek için yeterli değildir. Dili iyi bilmenin yanında tercüme edeceğin dilin kültürünü, coğrafyasını ve dilini çevirdiğin metnin ilmini bilmen gerekir. Ana metin ile hedef metin arasındaki dengeyi iyi kurabilmeli ve asıl manayı korumayı başarabilmek gerekmektedir. Hakiki çevirmen metinde uzmanlaşabilen, derinleşebilen, manayı

koruyarak hedef dile çevirebilendir. Bazı durumlarda çevrilen metinlerin daha iyi, daha güzel olma ihtimali de mevcuttur. (el-Hâkim, 1989, s. 202).

Bütün bu yazılanlardan özetle bir dil iyi bilinebilir o dilde iletişim kurulabilir ve metinleri anlaşılabilir. Ancak çeviri sadece dil becerisini değil aynı zamanda iki dil arasındaki kültürel bağlantıları anlama ve iletme becerisini de gerektirir. Çevirmenler genellikle belirli bir konu veya dil hakkında derinlemesine bilgiye ihtiyaç duyar. Bu nedenle bir dili çok iyi bilmek o dili iyi tercüme edebilmek anlamına gelmez. Çeviri hem dil becerisi hem de kültürel anlayış gerektiren özel bir beceridir. Yukarıdaki tanımlardan hareketle mütercimde bulunması gereken temel özellikleri kısaca şöyle sıralayabiliriz.

- Doğru sözcüğün doğru yerde kullanılması için hedef metin ve ana metin iyi bir şekilde bilinmelidir.
- Mütercimin çevireceği konu ile ilgili terminolojilerin bütününe hâkim olması gerekir.
- Mütercimnin metni doğru aktarabilmesi için her iki dilin dil bilgisini ve edebiyatını bilmesi gerekir.
- Mütercimin doğru ifadeyi doğru yerde kullanabilmesi için geniş bir kültür yelpazesine sahip olması gerekir. Öteki türlü yanlış kelimeyi yanlış yerde kullanabilir. Örneğin tarihi bir metnin içinde coğrafik kelimeleri kullanması görülebilir.
- Mütercimin bütün çevirilerinde metnin anlamına ve aktarmak istediği fikirlere bağlı kalması gerekir ve mütercim çeviri yaparken akıcı olmaya gayret etmelidir. Aktarımın eksik olmamasına aynı şekilde fazla olmamasına dikkat etmelidir. Yani mütercim doğru hızı yakalayabilmelidir.
- Mütercimin amacı birebir çeviri yapmaktan ziyade metnin kelime ve terkip uyumu olmalıdır. Çünkü birebir çeviride anlam kaymasının yaşanması ve metnin akıcılığının bozulması mümkündür.
- Mütercimin uzun süreli uygulama, alıştırma ve sözlük araştırmaları yoğun sabır istemektedir bundan dolayı mütercimin sabır cevherine sahip olması gerekmektedir (Alsaati, 2018, s. 10).

1.3. Çevirinin Tarihi

Çeviri tarihi, insanların farklı dillerdeki metinleri bir dilden diğerine aktarma ve bu süreçte devam etme durumudur. Çeviri tarihi, insanların arasındaki iletişimi güçlendirmek ve farklı kültürler arasında bilgi paylaşımını sağlamak amacıyla binlerce

yıldır var olmuştur. Bir uygarlığın bir kültürün tek başına var olabilmesi düşünülemez. Geçmişten bugüne herhangi bir kültür tek başına var olmamış her kültür başka bir kültürle iletişim halinde olmuş birbirlerinden etkilenmişler birbirleriyle var olup zenginleşmişlerdir. Kùltürler arası etkileşimde insanların birbiriyle etkileşim halinde olması çeviri ile mümkündür. İnsanların anlaşılabilmeleri, alışveriş yapmaları, etkileşim içinde olmaları için ortak bir dil ihtiyacı vardır. Çeviri sosyal hayatın her alanında gerek ulusal düzeyde gerekse uluslararası düzeyde kùltürler arası etkileşimde çok önemli bir role sahiptir. Nobel edebiyat ödüllü Polonya kökenli Amerikalı yazar Isaac Bashevis Singer her zaman için çevirinin “Uygarlığın özü” olarak tanımlanabileceğini söyler. (Guidère, 2008, s. 8).

Çeviri tarihi için meşhur sayılan Translators Through History kitabının yazarları Delisle ve Woodsworth dört milyon yılı aşkın süredir yeryüzünde bulunan insanoğlunun yazı geçmişinin altı bin yıldan az olduğunu söyler ve verimli topraklarının olması sebebiyle çeşitli tarımsal faaliyetlerde bulunan ve ticari kayıtları bulunan Sümer çivi yazısının ilk yazı biçiminin Mezopotamya’da sonrasında ise Çin ve Mısır’da görüldüğünü belirtirler aslında yazının bulunmasının doğal sonucu olarak çeviri de sonrasında karşımıza çıkar (Delisle, 2012, s. 3). Bilgi ve kùltürün aktarılmasında çeviri bir nevi köprü görevi görmektedir. Yazının bulunması ile de çeviri resmen başlamış kùltür ve medeniyetin uygarlıklar arasında aktarımı hızlanmıştır. (Hatipoğlu, 2021, s. 2).

Çeviri tarihi, insan ilişkilerini ve kùltürel alışverişi anlamak için önemli bir kaynaktır. Geçmişten günümüze süreçlerin ve değişimlerin izlenmesine yardımcı olur ve küresel toplumun şekillenmesinde önemli rol oynar. Farklı kùltürler arasında bilgi, fikir ve sanat alışverişine olanak tanır. Tarihsel olarak çeviri, medeniyetler arasındaki iletişimi geliştirmiş ve kùltürel alışverişi güçlendirmiştir. Çeviri farklı kùltürler arasında bilgi, fikir ve sanat alışverişine olanak tanır. Farklı eserler çevrilerek farklı kùltürlerin edebi mirasını öğrenme imkânı edinilir. Bu sayede kùltürel çeşitlilik artar ve insanlığın zengin kùltürel mirasının korunmasına katkıda bulunulur.

1.3.1. Eski Mısır’da çeviri

Mısır’ı anlatan tarih kitapları incelendiğinde Eski Mısırlıların şehirlerini coğrafik olarak ikiye ayırdıkları görülür. Nil deltasının güney bölgesine Yukarı Mısır, Nil nehrinin Akdeniz’e dökülen kısımlarda kalan kuzey kesimlerine ise Aşağı Mısır adı verilmiştir. Aşağı Mısır’ın Nil kıyılarında çimen gibi bitkiler yetişmektedir. Kuiper bu bitkilerin içinde papirüs adı verilen bitkinin olduğunu ve bu bitkinin çok yönlü olup bitkinin

liflerinin kanvas ve giysi gibi yapımlarda kullanıldığını söyler ancak papirüs bitkisinin en önemli yanının tarihsel olarak yazma amacıyla kullanılması olduğunu vurgular. Eski Mısır'da yürütülen yazı çalışmaları farklı farklı metinlerden oluşurdu. Bu metinlerin içeriklerinin toplumun ihtiyaçlarıyla bağlantılı olarak matematik, astronomi, tıp, farklı dini metinler ve sihir olduğu bilgisi mevcuttur (Kuiper, 2011, s. 23). Eski dönemlerde insanların sosyal sınıflara göre ayrılması durumu Antik Mısır içinde de görülmüştür. Herodot'a göre M.Ö. beşinci yüzyılın ortalarında Mısır'da sosyal sınıflar yedi grup şeklindeydi ve bu sınıflardan bir tanesinde de çevirmenler sınıfı yer alıyordu. İmparatorluk zamanından beri çevirmenler soylu sayılırlardı, Asvan şehrinin yakınlarında bulunan Eléphantine adası merkez mezarlığında görülen bir yazıt bu durumu doğrulamaktadır (Ballard, 2013, s. 9).

Mısır hiyeroglifleri “gökyüzü” ve “insan” gibi olguları doğrudan temsil etmek için kullanılmıştır. İdeogramlar, konuşulan bir kelimenin seslerinin tamamını veya bir kısmını temsil eden semboller veya simgelerdir. Dolayısıyla yazı ve sanat arasındaki ilişkinin fonetik sembollerden oluştuğu belirtilmektedir. Firavun Mısırında bu ilişki diğer birçok kültürdeki, bina ve heykelden çok daha güçlüydü. Şehri süsleyen hiyerogliflerde “kaz” ve “baş” gibi basit kelimeler aynı şekilde yazılmıştır. Bunun sanatsal bir uygulama ve sözlü iletişim eylemi olduğu belirtilmiştir. Üçüncü tür hiyeroglifler “belirleyici” hiyeroglifler sayılmıştır. Kelimelere bir bütün olarak anlamlar verilmiş, yiyecek ve içecek anlamına gelen kelimelerden, “bilmek”, “ışık” gibi düşünme ve ruhla ilgili soyut kelimelere kadar çok çeşitli kelimeler ifade edilmiştir (Shaw, 2004, s. 72).

Eski Mısır'dan günümüze ulaşan belgelerin birçoğu, tapınakların ve mezarların duvarlarını ve tavanlarını süsleyen resimler ve tablolar içermektedir. Shaw, bu belgelerin rölyeflerin tamamlanması ve yorumlanması amacıyla yapıldığını belirtmektedir. Sanatın görünümü ve işlevi dini inançlar ve cenaze gelenekleriyle yakından ilgilidir (Shaw, 2004, s. 73). Kuiper bulunan metinlerin konuları arasında farklı dini metinlerinde yer aldığını vurgulamıştır (Kuiper, 2011, s. 23).

Eski Mısır'da çeviri faaliyetine dair çok fazla kanıt yoktur. Ancak yapılan kazılarda farklı ülkelerle yazışmaları simgeleyen çivi yazısı şekilleriyle yazılmış 383 tablet bulunmuştur (Ballard, 2013, s. 10). Bulunan bu tabletlere Amarna mektupları ismi verilmiştir (Shaw, 2004, s. 36). Bu mektuplar farklı büyük ülkelerle yazışmalar olup bu mektupların dili önce Mısır diliyle yazılır sonrasında tercüman aracılığıyla metin çevrilir ve bazı durumlarda orijinal metin çeviri metinle birlikte yollanırdı. Kimi durumlarda

mektubun anlamı doğrudan yorumlanarak sözlü çeviriye başvurulurdu (Ballard, 2013, s. 10-11).

1.3.2. Mezopotamya’da çeviri faaliyetleri

Mezopotamya adı eski yazarlar tarafından Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölge için kullanılmıştır. Günümüz Irak ülkesinin bir kısmını temsil etmek için kullanılan Mesos (orta) ve Potamos (ırmak) kelimelerin birleştirilmesiyle elde edilen bir kavram olduğu düşünülmektedir (Köroğlu, 2006, s. 11). Mezopotamya, güneyinde Babilonya kuzeyinde Asur olmak üzere iki büyük bloktan oluşmuş ve bu iki bölge bazen bir arada yaşamış bazen ise bu iki bölgenin aralarında savaş ve hâkimiyet mücadeleleri olmuştur (Ballard, 2013, s. 11). Dicle ve Fırat nehirleri arasında bulunan ve Mezopotamya diye isimlendirilen bölge günümüzde tek bir ülkeye dâhil değildir. Bu bölgenin topraklarının bir kısmı Suriye’nin doğusunda büyük bir bölümü Irak’ta ve ufak bir kısmı ise Türkiye ve İran’da yer alır (Mcintosh, 2005, s. 3).

M.Ö. 3 bin yılın sonundan itibaren Akadlılar yazı sistemlerini Sümerlerden ödünç aldılar. Kendi dillerini zorla kabul ettirdikleri ve Orta Çağ’dan sonra Latincenin yazı dili haline geldiği gibi Sümerce dilinin de yazı dili olarak kullanılmaya devam ettiği belirtilmektedir. Sümerlerin en büyük başarılarından biri sadece yazıyı icat etmekle kalmayıp aynı zamanda sözlüksel bir form oluşturmalarıdır. Akkadlılarla birlikte bu bilimde (sözlük biliminde) yeni bir dönem başlamıştır. Sümer kültürünün muhafaza edilmesi, Sümer edebiyatının araştırılması Sümer-Akad dilinin somutlaştırılması ve iki dilli sözlüklerin hazırlanmasının yolu açılmıştır. Ahameniş İmparatorluğu sırasında, Assuerus saltanatı döneminde Fars kralı Ahasuerus’ın Yahudi kraliçesi Esther’in kitabında çevirmenlerin varlığı (veya yazıcılar tarafından gerçekleştirilen bir çeviri faaliyeti) hakkında kanıt bulunmaktadır (Ballard, 2013, s. 12).

Babil Kulesi’nin yıkılmasından bu yana veya öncesinde siyasi, ekonomik, askeri, dini ya da kişisel konularda resmi ve gayri resmi ortamlarda bulunan aynı olmayan dili konuşan kişiler bağımsız olarak az ya da çok nitelikli bir çevirmen aracılığıyla iletişim kurmaya çalışmışlardır. Yakındoğu ’da çevirmenlik mesleğinden ilk kez Antik Sümer ’de bahsedilmiştir. O dönemde tapınak ve sarayların ekonomisinde ticari ve siyasi müzakerelerde tercümanların rolü çok önemliydi. Bu günümüze ulaşan taş tabletlerden açıkça anlaşılmaktadır (Chrobak, 2013, s. 88). Günümüze ulaşan taş tabletlerden de anlaşılabileceği gibi eme-bal tercüman anlamına gelmektedir. İnım-ball kelimesinin kökeni tam olarak belli olmasa da daha sonra “bilgi vermek veya tercüme etmek”

anlamında kullanılmıştır. Hititçe Tarkummai sözcüğünden türetildiği ve Eski Asurca ‘da geçtiği sanılmaktadır. Tarkummai kelimesi “Targumannu”, sözcüğüne dönüşmüş İbranice “meturgeman”, Arapça “Tarjuman”dır. Roman dillerinde ‘trujaman, truchement, turcimanno’ Yunanca ve diğer birçok Avrupa dilinde ‘Dragoumanos, Dragoman’ olarak kullanılmıştır (Hatipoğlu, 2021, s. 6).

Mezopotamya’da krallar siyasi hırslarını imparatorluğa dönüşmeye yöneltince iki dili bilen kişilere ihtiyaç duyulması kaçınılmaz oldu. Her iki dili bilen yazmanlar elbette ki bu görevi üstleniyorlardı yazmanların nasıl çalıştığı, nasıl görevlendirdikleri konusunda yeterli bilgimiz olmasa da yazmanların üst sınıflardan sayıldığı bilinmektedir (Pearce, 1995, s. 2265). Mezopotamya destanları, tarihi kronikler, mahkeme belgeleri ve kehanet yazıları, İlahiler, dualar, ağıtlar, mektuplar, atasözleri, sosyal hiciv ve erotik şiirlerden oluşan çok zengin bir koleksiyona sahiptir. Antik Mezopotamya’nın en önemli şiirlerinden biri olan Gılgamış, destansı bir özelliğe sahiptir (Bertman, 2003, s. 148).

1.3.3. Eski Yunan’da çeviri

Kendileri bilgi kaynağı oldukları için Yunanlılar fazla tercüme yapmadılar ve Yunanistan’ı medeniyetin beşiği olarak gördüler. Batı, çeşitli edebiyat türlerinin ortaya çıktığı bölge olması nedeniyle medeniyet tarihinde önemli bir yerdir. Kendi temalarını formatlarını stillerini oluşturma amacıyla oldular, bunları taklit ettiler ve zamanla daha iyi fikirler geliştirdiler. Tarihin bir noktasında diğer medeniyetlerden ödünç alabildiler (örneğin Akkadlılar), ancak kültürel ve özellikle dini nedenlerle tercüme edilen kurucu belgelerin yapımcıları oldukları belirtilmektedir. Ayrıca etkisi bugün hala hissedilen dil ve çeviriye ilişkin fikirleri de içerikte mevcuttur (Ballard, 2013, s. 13).

Ülken, medeniyet uyanışı bağlamında ilk canlanma hareketinin Antik Yunan uyanışı olduğunu söyler. Ülken 'e göre bu uyanış, özellikle Batı döneminin hayranları arasında kendiliğinden oluşmuş gibi görünüyor. Ayrıca bu bilimin gelişmesinde Fenikelilerin ve Mısırlıların var olduğu bilinmektedir (Ülken, 2011, s. 9). Yücel, Antik Yunan’da tüccarların, gezginlerin, hırsızların ve bereket tanrısının habercisi Hermes ile çevirmenlerin özdeşleştiğini söylemektedir (Yücel, 2016, s. 19). Felsefeci ve sosyolog olan Ülken, Yunan uygarlığının Mısır kökenli olduğunu belirtir. Matematik’in kurucularından biri olan Pythagore’ın Mısır’da uzun yıllar eğitim gördüğünü bir rahipten bir tür mistik matematik öğrendiğini ve bunu Büyük Yunanistan olarak adlandırılan güney İtalya’da uyguladığını ifade etmektedir. Pythagore’ ın bilim ve bir mezhep olarak

insanları bir araya getirdiğinin uzun zamandan beri bilindiğine dikkat çekmektedir (Ülken, 2011, s. 12).

1.3.4. Antik Roma’da çeviri

Çeviri tarihinin başlangıcı sayılan Antik Roma’da yeni bir çeviri bilim ve tercümanın görevi konusuyla ilgili bazı fikirler bulunmaktadır. Yücel, çevirmenin işlevinin tanımı konusunda çeşitli görüşlerin oluştuğunu açıklamış ve Yunanlılara ait pek çok metin ve eserin tercüme yoluyla günümüze kadar muhafaza edildiğini belirtmiştir (Yücel, 2016, s. 32). Romalıların çeviri yaparken odak noktası “serbest biçimli” çeviri adı verilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kaynak metnin avantajlarını sunarak onu taklit etmeye çalışmamakta, eskisi gibi kaynak metindeki kelimelere odaklanmak yerine konuyu erek dil sistemi açısından ele almaktadır. Bu biçimin en somut örneği olarak ilk edebi metin çevirisinin yazarı olan Livius Andronicus’un Yunancadan Latince ‘ye çevirdiği Homeros’un Odysseia’sını verilmektedir (Yücel, 2016, s. 34).

1.4. Hristiyan Dünyasında Çeviri

İncil tercümesinin Hristiyan aleminde özel bir yeri vardır. Doğrudan Hz. İsa ‘nın yazdığı yazılı belgelerin artık bulunmadığı, Hz. İsa ‘nın öğretilerinin sözlü olarak aktarıldığı belirtilmektedir. Hz. İsa ‘nın öğretileri ancak birinci yüzyılın sonlarında yazıya geçirilmiştir (Ballard, 2013, s. 23). Sonuç olarak yazılı tarihin başlangıcından günümüze kadar, dönemin şartlarına göre çeşitli tercümeler yapılmıştır. Böylece bazen diplomatik, bazen askeri, bazen ticari alanlarda, bazen ise dini metinlerde veya edebiyat metinlerinde çeviri faaliyetleri karşımıza çıkmaktadır. Ancak tarihte çevirinin kullanılmadığı bir dönem olmamıştır. Çağın ihtiyaçlarına bağlı olarak bazen tercümanların önemi artmış olup, toplumda çok önemli bir konumdayken bazen de tamamen gölgelerin arasında gizlenmiştir. Çevirinin başlangıcı sayılan antik dönemi ele aldıktan sonra şimdi de İslami dönem öncesi çeviriye göz atalım.

1.5. İslam’ın Doğuşundan Önce Çeviri

Çeviri hareketi yalnızca bugünün ürünü değildir. İslam ilan edilmeden önceki dönemlere dek uzanan bir süreçtir. İslam öncesi yani cahiliye dönemi çeviri hareketinin ortaya çıkmasına sebep olan en önemli olaylardan biri Büyük İskender ‘in Batı Asya ve Mısır taraflarında Yunan Uygarlığının yayılması amacıyla yapılan fetihlerin olduğu söylenebilir. Bahsedilen fetihler bu bölgeye bazı tarihçilerin “Helenistik Uygarlık

Dönemi” şeklinde adlandırmasına sebep olmuştur. Büyük İskender’in M.Ö 323 Haziran’da ölümünden miladi VII. yüzyıla Arap Fetihleri Dönemine dek Helenistik Dönem varlığını sürdürmüştür. Yunan medeniyetinin söz konusu bölgede etkin olduğu ünlü şehirler arasında İskenderiye, Antakya, Nusaybin ve Cündişapur sayılabilir. (Anany, 2003, s. 32).

İslam öncesi çeviri tarihi, farklı medeniyetlerin yazılı eserleri başka dillere çevirme pratiği olarak tarihlenir. Bu çevirilerin çoğu Antik Yunancadan Arapçaya veya Antik Yunancadan Süryanice'ye yapılan çevirilerdir. İslam öncesi dönemde bu çevirilerin amacı bilgi ve kültürel alışverişi teşvik etmek, antik metinlere erişimi arttırmak ve farklı kültürler arasında iletişimi kolaylaştırmaktır.

1.6. İslami Dönem Çeviri Faaliyetleri

İslam'ın ilk yıllarında tercüme dini ve siyasi bir zorunluluk olarak öne çıkmıştır. Bu bağlamda Bilad el-Şam Süryanilerinin birçok manastırı ve küçük kütüphaneleri vardı. İslam öncesi ve İslam sonrası dönemlerde yabancı kültürlerle iç içe oldukları için hep bir iletişim söz konusu olmuştur. Yunan kültürünün yayılması, asıl kaynaklarını kaybeden Süryanilerin çeviri çabalarına katkı sağladı. Müslüman fatihler bölgeye geldiğinde Yunan kültürünü öğrenme amaçlı başvurdukları kaynaklar Süryani kaynaklarıydı. Emeviler döneminden itibaren Süryaniler Yunan kültürünün Arapçaya aktarılmasında görev almışlardır aynı zamanda ara ara Farsça eserlerin tercümesini de üstlenmişlerdir (İbrahim, 1984, s. 187).

Arapçaya ilk çeviri Süryani tercümanlar tarafından yapılmıştır. Söz konusu çevirmenlerin bu alanda derin bir deneyimi vardı ve birtakım rivayetlere göre bazı Araplar ilişki içinde oldukları komşularının dilini konuşabiliyorlardı. Günümüze kadar ulaşmış olan şu örnek bu durumu kanıtlar niteliktedir. Cahiliye devrinin tanınmış ünlü şairi İmrul Kays diyar diyar dolaşıp babasının intikamını almak için yardım aramıştır. İmrul Kays'ın yardım isteği, bir Arap'ın yabancı dile hakim olmasının bir örneğidir. Ümeyye bin Ebi Salt da yabancı dil konuşan ve Peygamberimiz hakkında şiirler yazan Araplardan biriydi ve kendisi o dönemde Arapların bilmediği pek çok kelimeyi de kullanmıştır. (ed-Ducânî, 2007, s. 146).

İslam'ın doğuşundan itibaren peygamberimiz komşu ülkelere mektuplar göndererek onları İslam'a davet ederdi. “من تعلم لغة قوم، أمن شرمهم” ‘Kim bir kavmin dilini öğrenirse onların kötülüklerinden korunur’ sözüyle sahabeleri de dil öğrenmeye teşvik etmiş bazı sahabeleri tercüman olarak görevlendirmiştir. Bu sayede İslam davetçileri

Arap olmayan toplumları İslam'a davet ederken kendilerini daha iyi ifade etme fırsatına sahip olmuşlardır. (Pöchhacker, *Introducing interpreting studies*, 2004, s. 28).

Süryaniler, Sadi, Hayyam, Firdevsi ve Hafız Şirazi gibi büyük İranlı şairlerin birçok şiirini Arapçaya çevirmişlerdir. Süryanilerin çalışmaları bunlarla sınırlı kalmayıp ayrıca Hint şiirinden Maharata eseri, Tagore ile İkbâl'in eserleri ve Çin edebiyatından çeşitli eserler okuyuculara sunulması amacıyla Arapçaya tercüme edilmiştir. Meşhur şair Ömer Hayyam'ın Rubaileri büyük ilgiyle karşılanmış ve okuyucuda hayranlık uyandırmıştır. Hatta Mısır'da Muhammed es-Sibai isimli bir yazar ilgili şiiri nazım şeklinde çevirmiştir. Ömer Hayyam'ın şiirlerini tercüme etmeye çalışan tek isim Muhammed es-Sibai'den ibaret değildir, onun gibi birçok şair rubaileri çevirmeye yönelik çaba harcamışlardır (el-Abd, 1997, s. 6).

Emevi devletin ortaya çıkışı ve yayılışı ile birlikte sistemli Arapça çeviri faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Emevi İmparatorluğu döneminde İslam dünyasında önemli dönüşüm hareketleri gerçekleşmiştir. Emevi İmparatorluğu, 661 ile 750 yılları arasında Arap Yarımadası'nın hükümdarlığını elinde bulunduran bir İslam devletidir ve sonrasında Abbâsî İmparatorluğu'na dönüşmüştür. Bu dönemdeki çeviri hareketleri, İslam dünyasındaki kültürel ve bilimsel bilgileri arttırmıştır. Emevi döneminde çeviri hareketlerinin hız kazanmasının çeşitli sebepleri mevcuttur. Bu sebepler arasında Araplar ve diğer ülkeler arasındaki temaslar sayesinde Arapların yeni kültürlerin farkına varması, ilgili kültürler hakkında entelektüel ufuklarını genişletmek istemeleri, Arapların özellikle tıp, hesaplamalar ve zamanlama gibi yeni bilgileri öğrenme ihtiyaçları sayılabilir. İslam dininde ibadetlerini (namaz vakitlerinin hesaplanması, zekat miktarının belirlenmesi vs.) yapmak için hesaplamayı öğrenme bir nevi zorunluluk haline gelmiştir (İbn Nedîm, 1997, s. 303).

Emevi devleti sırasında halife olan Abdülmelik bin Mervan döneminde Suriye'deki divanlar Yunancadan Arapçaya çevrilmiştir (İbrahim, 1984, s. 59). Irak'taki divanların çevrilmesi ise Haccac'ın valiliği sırasında olmuştur. Irak'taki divanların dili Farsça iken Arapçaya çevrilmiştir. Raşid halife olarak anılan Ömer bin Abdülaziz Mısır'dan birçok metin tercüme ettirmiştir. Bu metinler Kıptice olup Arapçaya çevrilmesi sağlanmıştır (Salih, 2011, s. 244).

Emevi döneminden sonra gelen Abbasi devletinde tercüme faaliyetleri gerilemek şöyle dursun büyük bir hızla yayılmaya devam etmiştir. Emevi devletinde tam sistemli değilken Abbasi devletinde çeviri hareketleri belirginlik kazanmıştır. Abbasi döneminde, özellikle Bağdat'ta birçok Yunan filozofunun ve bilim insanının eserleri Arapça 'ya

çevrilmiştir. Aristoteles, Platon, Hipokrat ve diğer Yunan filozoflarının eserleri bu dönemde yoğun bir şekilde çevrilmiş ve İslam dünyasında büyük ilgi görmüştür. Abbasi halifesi El-Mansur çeviriye büyük önem vermiş birçok medeniyetle etkileşimde bulunmuş, dünyanın bir çok ülkesinden bir çok ilim getirmiştir. Tek bir konu üzerinde durmamış edebiyattan felsefeye, tıptan askerliğe kadar bir çok konuda ilim almıştır (Bayraktar, 1998, s. 32). Abbasi halifesi El-Mehdi zamanında Nasturi patriği I. Timotheos, Aristo'nun 'Topika' adlı kitabını Arapçaya çevirmiştir (Gutas, 2011, s. 66). Harun Reşid döneminde Halife Haccac b.Yusuf b. Matar'a, Oklid'in Usul'uI-Hendese kitabını tekrar tercüme ettirmiştir (İbn Nedim, 1994, s. 234).

Abbasiler döneminde kütüphane olarak kurulan Beytu'l-Hikmenin bünyesinde bir çok çeviri faaliyeti yapılmıştır. Ana faaliyet alanı felsefe ve bilimin farklı alanlarıyla ilgili kitapların tercümesi iken, 'Beytu'l Hikme' bölümlere, dillere ve bilim alanlarına göre tasarlanmıştır (Aydınlı, 2007, s. 13). 'Beytu'l Hikme'de 65 kişinin çevirmen olarak çalıştığı bilinir. Bu çevirmenler Süryani, İbrani ya da Yunan kökenlidirler (Yazıcı, 2004, s. 44).

1.7. Çeviri Çeşitleri

Çeviri medeniyetler arasındaki etkileşimin ana motoru olması nedeniyle insanlık için vazgeçilmez bir süreçtir. Farklı milletlerin sosyal, pratik ve kültürel yaşamının zenginleştirilmesinde insanlık tarihinin başlangıcından bu yana önemini hep korumuş ve korumaya devam etmektedir. (Abbassi, 2018- 2019, s. 2). Çeviri çeşitleri, farklı dil, metin ve iletişim türleri arasında bilgi aktarımını sağlayan farklı teknikler içerir.

1.7.1. Yazılı çeviri

Yazılı çeviri, yazılı metnin bir dilden diğerine aktarılması işlemidir. Bu çeviri türü belge, kitap, makale, internet sitesi, mektup, sözleşme vb. belgelerin anlamları korunarak farklı dillerde ifade edilmesine olanak sağlar. Yazılı çeviri çok çeşitli alanlarda uygulanmaktadır ve belirli ihtiyaçlara uyacak birçok farklı yazılı çeviri türü vardır.

Edebi Çeviri: Edebi eserlerin (şiir, roman, öykü vb.) bir dilden diğerine çevrilmesidir. Bu çeviri türünde dilin sanatsal ve duygusal yönleri özellikle önemlidir.

Hukuki Çeviri: Hukuki belgelerin (sözleşmeler, kanunlar, mahkeme kararları vb.) başka bir dile çevrilmesidir. Hukuki tercümelerin doğru ve kusursuz olması gerekmektedir.

Tıbbi Çeviri: Tıbbi dokümanların (tıbbi raporlar, ilaç etiketleri, tıbbi makaleler vb.) başka bir dile çevrilmesidir. Sağlık ve güvenlik nedeniyle bu tür çevirilerin doğru ve sağlam olması gerekir. Tıbbi ortamlarda kullanılan tıbbi cihazlara ait kullanma kılavuzlarının ve farmasötik etiketlerin çevirisidir.

Teknik Çeviri: Teknik dokümanların (kılavuz, teknik çizim, teknik rapor vb.) çevirisidir. Bu tür çeviriler teknik terminolojinin doğru bir şekilde çoğaltılmasını gerektirir.

Ticari Çeviri: Ticari dokümanların (iş planları, sunumlar, pazarlama dokümanları vb.) tercümesidir. Ticari çeviri, ticari ve profesyonel iletişimi desteklemeyi amaçlamaktadır.

Akademik Çeviri: Akademik makalelerin, tezlerin ve araştırma sonuçlarının bir dilden diğerine çevrilmesidir. Bu tür çevirilerin bilimsel ve akademik standartlara uygun olması gerekir.

Web Sitesi Çevirisi: Web sitesinin içeriğinin farklı dillere çevrilmesidir. Bu, dünya çapındaki bir kitleye erişiminizi artırmak için önemlidir.

Yeminli çeviri: Belirli bir ülkede yeminli bir tercüman tarafından oluşturulan resmi, yasal olarak geçerli bir çeviri.

Noter Tasdikli Çeviri: Bazı ülkelerde noter onayı gerektiren resmi belgelerin tercümeleridir.

1.7.1.2. Kelime kelime çeviri

Çeviri bilimde kullanılan terminoloji muhataplara net bir mesaj iletmez. Bu yüzden bu bilim alanı hem konuyla ilgilenenler hem de onu araştıranlar için direk ulaşılabilir bir bilim değildir. İnsanlara kolay kolay açılmaz. Bunun nedeni çeviri bilim alanındaki terminoloji etkinliklerinin kimi zaman kişisel ve hatta keyfi olmasından kaynaklanmasıdır (Gürbüz, 2017, s. 1). Bu çeviri türünde amaç kelimeyi olduğu gibi çevirmek olduğu için anlam pek önemsenmez dolayısıyla da anlamı yetersiz verme ihtimali yüksektir. Nitekim kalıplaşmış sözler diyebileceğimiz deyimleri çevirirken bu çeviri türüne başvurduğumuzda ifade edilen anlamı vermemiz pek mümkün olmaz. Çeviri yüzeysel kalır ve verilmek istenen anlam verilemez. Mesela “Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler” atasözünü birebir çevirmeye çalıştığımızda *حيث لا يوجد الخروف فالعنز هو عبد الرحمن شلبي* şeklinde aktarmak hedef dil okuyucusuna tuhaf, anlamsız ve komik gelecektir (Suçin Hakkı, 2013). Çünkü bazen sadece kelimesi

kelimesine çeviri yeterli değildir. Çevireceğimiz cümlelerin arka planı da önem arz etmektedir.

1.7.1.3. Anlamı anlamına çeviri

Aslına uygun çeviri terimi, bir metnin orijinal dilin anlamını ve yapısını koruyarak başka bir dile doğru ve anlamlı bir şekilde çevrilmesini ifade eder. Bu çeviri türünde amaç, orijinal metnin anlatımını ve anlamını hedef dilde doğru bir şekilde yeniden üretmektir. Orijinal metnin anlamını ve amacını kaybetmeden, hedef dilde doğru şekilde ifade etmeyi amaçlar Ancak çeviri yaptığımız dile göre ifadeler ve cümle yapısı farklılık gösterebilir. Formattan dolayı gerekli değişiklikler dikkate alınarak çeviriye yansıtılır

Misal olarak: يذكر مراسلنا أن الرئيس المصري يقوم بزيارة العراق:

Muhabirimiz, Mısır Cumhurbaşkanı'nın Irak'ı ziyaret ettiğini bildiriyor (Suçin, 2014, s. 53)

Türkçe söz diziminde genel olarak fiil sona gelir ve yüklem olur, Arapça söz diziminde ise fiil başa gelir söylemek istenen fiilden sonra gelir. Bu cümle fiille başlamış olup Arap dili grameri gözetilmiştir ve yine tercüman çevirirken bunu göz önünde bulundurmıştır. Bu durum göz önüne alınmadan çeviri yapılsa, 'Bildiriyor muhabirimiz Mısır Cumhurbaşkanı'nı ziyaret ettiğini' şeklinde bir çeviri yapılması gerekirdi. Görüldüğü üzere doğru ve sağlam çeviri yapabilmek diğer dilin başta gramer kuralları olmak üzere ifade etmek istediği anlamında bilinmesi ile mümkündür.

1.7.1.4. Serbest çeviri

Bu çeviri türünde amaç, metnin anlamını ve duygusunu yakalayarak, hedef dilin ifade tarzına ve kültürel normlarına daha uygun bir şekilde çeviri yapmaktır. Özgür çeviri, çevirmenin çeşitli değişiklikler yapmasına olanak tanır. Örneğin metni daha rahat ve anlaşılır hale getirebilir, kültürel farklılıkları dikkate alabilir veya hedef dildeki deyimleri ve ifadeleri kullanabilir. Bu çeviri türünde amaç, kaynak dilde olduğu gibi tercümeyle sıkıcı veya zor hale getirmek yerine, metni daha akıcı ve anlaşılır bir şekilde ifade etmektir. Özgür çeviri, özellikle şiir, edebiyat ve reklam metinlerinin çevirisinde sıklıkla kullanılır. Bu metinler dilin yaratıcı yönlerine ve duygusal etkisine odaklandığından, kelime kelime çeviri yapmadan daha esnek çalışmak yaygındır.

1.7.1.5. Bilgisayar destekli çeviri

Bilgisayar destekli çeviri sürecinde bilgisayar destekli yazılımlar kullanır. Bu yazılım dönüştürme sürecini iyileştirmeye, hızlandırmaya ve azaltmaya yardımcı olur. Bilgisayar araçları, çeviri sürecini optimize etmek için önceden çevrilmiş metinleri ve çeviri belleklerini kullanır. Eğer bilgisayar destekli çeviri yapmak istiyorsak ilk olarak metin alınır, çevirmek istenilen metin hakkında bilgi edinilir ve metin bilgisayarda açılır. Çeviri belleği kontrol edilir. Benzer metinler zaten çevrilmişse bilgisayar bu çevirileri otomatik olarak görüntüleyebilir. Bu, kullanılabilirliği garanti eder ve zamandan tasarruf sağlar. Sonrasında metin daha küçük parçalara bölünür ve bu küçük parçalar çevrilmeye başlanır. Bu kısımlar genellikle cümleler veya paragraflardır. Bunu yaptıktan sonra çeviri işlemine geçilir. Her bir bölümü çevirebilir ve çevirileri bir araya getirmek için bilgisayarın aktarım çeviri hizmeti kullanılır. Çeviri tamamlandıktan sonra metin gözden geçirilir ve gerekli değişiklikler yapılır. Çeviri hataları düzeltilebilir veya çeviri beğenildiyse onaylanır. Tüm metin çevrilip derlendikten sonra birleştirilir ve son çeviriyi yapılır.

Cihaz tercümesinin tarihi 1950’li yıllara dayanmaktadır. Araştırmacı George Town metinleri Rusçadan İngilizceye çevirmek için cihaz kullanmıştır. Bu gelişme o dönemde büyük önem ve hayranlık kazanmış ancak bu hayranlık kısa sürmüştü çünkü sonraki girişimler genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bilgisayar destekli çevirinin başarısızlığının ana nedeni o dönem için kullanımının çok pahalı olmasıydı. 1968’de yazılan bir rapora göre ‘Cihaz destekli çeviri faaliyeti felaket bir işti ve bu durum uzun sürmeyecekti’ ancak cihazlarının gelişimi ile 1980’lerde yeniden çeviri için bilgisayara başvurulmaya başlandı. Bu aşamadan sonra özellikle çeviri yapılırken bilgisayar kullanımında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir (Lebert, 2011). Bilgisayar kullanımı çeviriyi pratik hale getirir süreci kolaylaştırır ama yeteri kadar iyi çeviri yaptığı söylenemez.

1.7.2. Sözlü çeviri

Bir konuşmacının konuşmasını anında ya da peşi sıra başka bir dile çevrilmesi işlemine sözlü çeviri denir. Genellikle etkileşimli ortamlarda anlık olarak yapılır. Sözlü çevirinin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir.

1.7.2.1. Sözlü çevirinin tanımı

Sözlü çeviri kökleri tarihe uzanan yazılı çevirden önce ortaya çıkan kadim bir insan faaliyetidir. Çeviri farklı insan kitlelerinin bir araya gelip birbirlerini anlamasını sağlar. Karşı tarafın düşüncelerini doğrudan ya da daha iyi bilmesine yardımcı olup onları ayıran engeli ortadan kaldırarak onların arasında bir nevi arabulucu rolünü üstlenir bu sebeple geçmişten günümüze kadar önemi korunmuştur (Abbasa, 2018-2019, s. 2). Sözlü tercüme çok kısa bir süre içerisinde hazırlık olmadan bir dilden başka bir dile aktarım işlemidir. Kimi zaman kullanılan kimi teoriler bir çevirmenden başka bir çevirmene farklılık gösterse de temelde aynı yönü gösterir, amaç o konuşmanın sözlü aktarımıdır (Abbasi, 2018- 2019, s. 5).

Muhammed Ali El-Derviş sözlü çevirinin tanımını yaparken “genellikle hiçbir diğlerinin dilini bilmeyen konuşan iki taraf arasındaki iletişimin tercüman vasıtasıyla aktarılması süreci ve çevirinin türüne bağlı olarak iki yönde veya tek yönde yapılabilen iletişim yöntemidir” der (Derviş, 2003, s. 21). Bu işlem tercüman adı verilen aracı tarafından gerçekleştirilir. Tercümanın görevi manayı sözlü olarak iletmektir.

1.7.2.2. Geçmişten günümüze sözlü çeviri

Sözlü çeviri kesin olarak şu tarihte başlamıştır gibi bir cümle kurma imkânımız olmasa da farklı dilleri konuşan insanların bir araya gelip iletişim kurmaya başladığı zamandan beri sözlü çevirinin varlığından söz edebiliriz. Sözlü çeviri farklı bir dilde verilen ifadeyi anlama ve karşı tarafa aktarma sürecidir. Bir dilde yapılan sözlü ifadenin başka bir dile anlam kaybı olmadan aktarılmasıdır.

Pöchhacker sözlü çevirmene duyulan gereksinimi şu şekilde dile getirmektedir “Sebepler her ne olursa olsun, ister coğrafi yakınlık, ister gönüllü veya gönülsüz yapılan göç olsun, farklı dil kullanan toplumların birbiriyle karşılaştığı andan itibaren sözlü çeviri eyleminin başladığını söyleyebiliriz” (Pöchhacker, Dolmetschen-Konzeptuelle Grundlagen und, 2000, s. 12). İletişimin sağlanamadığı her durumda sözlü çevirmen ihtiyacı doğmaktadır.

Geçmiş toplumlara baktığımızda daha ilk andan itibaren takas sisteminin olduğu görülmektedir. Takas sistemi toplulukların iletişim halinde olduklarının birbirleriyle etkileşime girdiklerinin en açık örneğidir. Nitekim bu konuyla ilgili Ersoy “Bu dönemlerde gruplar içindeki satın alma faaliyetlerinin köyün ötesine de yayıldığı, kültürleri kendi kültürlerinden farklı olan toplumlarla iletişim kurduklarının ve alışveriş

yaptıklarını söyler”. Alışveriş için ‘ticaret’ kelimesi de kullanılmıştır (Ersoy, 2012, s. 17). Ticaret sırasında yazılı öncesi dönemde çeviri sözlü olarak yapılıyordu. Yazılı belgelere dayanılmadan yapıldığı için sözlü tercümeden yararlanılırdı. Aktarımı yapan kişi aktardığı cümleyi kendi yorumlarıyla birlikte aktarırdı (Okuyan, 2012, s. 7).

Sözlü çeviri yaparken dikkat edilmesi gereken en önemli husus aktarılan anlamdır. Amaç anladığınızı net, eksiksiz bir şekilde karşı tarafa iletmektir (Vermeer, 1992, s. 43-44). Bununla birlikte sözlü çeviriden beklenti anlamın olduğu gibi aktarılmasıdır nitekim ünlü Alman edebiyatçı Von Goethe ’nin çeviride aktarım yöntemlerinden “kaynak metnin aynen kopyalanması” (Eruz, 2003, s. 30) cümlesi de bunu kanıtlamaktadır.

1.7.2.3. Sözlü çevirinin meslek haline gelmesi

Herbert, Batıdaki ilk tercüman kuşağının kâşifler tarafından ele geçirilen yerliler olduğuna inanmıştır. Bu durumun yerlilere verilen tercümanlık eğitimi sayesinde ortaya çıktığını söylemiştir. Kolomb genç Kızılderilileri tercümanlık eğitimi almaları için İspanya'ya yollamıştır. Aynı politikayı Kanada'yı keşfedildiğine inanılan Fransız gemici Jacques Cartier’de izlemiştir. Jacques Cartier ilk yolculuğunda bir kabile liderinin iki oğlunu kaçırıp zorla Fransa'ya götürmüş ve çocukları Fransızca öğrenmeye zorlayıp ikinci gezisinde onları tercüman olarak kullanmıştır. Cartier kendi işi için tercümanlardan oluşan bir ekip oluşturması amacıyla şiddet kullanarak yerel sakinleri tutuklayıp Fransızca öğrenmeleri için onlara baskı yapmış ve maalesef ki bu uygulamayı yapan tek kişi de değildir. Bunun gibi başka örneklerde mevcuttur; Hükümdarlar da aynı amaçla hatta daha etkili farklı uygulamalar denemişlerdir. Çevirmen Samuel de Champlain bu uygulamalara dayanarak 1608 yılında öğrenci yetiştirmek amacıyla Qubéc adında bir dil okulu kurmuş, genç tercümanları Fransızlarla yoğun ticaret yapan yerli kabilelerin arasına yerleştirmiştir. Bu genç Fransızlar bu kabilelerin giyindikleri gibi giyiniyor, onların arasında yaşıyorlar, birlikte avlanmaya, balık tutmaya gidiyorlar ve ayrıca farklı etkinliklere katılıyorlardı. Bu sadece dillerini öğrenmeyi değil aynı zamanda kültürlerini öğrenmeyi sağlamıştır. Delilse 'bu sözlü tercümanların oldukça başarılı olduklarını belirtmiştir. Sonrasında o tercümanların birçoğu araştırmacı, iş adamı ve hatta onlardan diplomat olanlar bile olmuştur (Wills, 2005, s. 19-20).

Aymil Doğan ‘Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları’ adlı kitabında iki tür tercüman pozisyonunun bulunduğunu açıklamıştır. Doğan, birinci grubun yerel halktan oluşan bir tercüman grubu olduklarını ve sömürgecilikten önce toplumda sahip oldukları yüksek bir statülerinin bulunduğunu ancak bu statüyü kaybettiklerini ifade etmiştir. İkinci

gruptaki tercümanların ise Latin Amerika ve Kanada'dan geldiğini söylemiş ve bu grubun statüsünün çok da yüksek olmadığını belirtmiştir. Yerel tercümanların kendi toplumları tarafından hain olarak görüldüklerini, “hain” olarak adlandırıldıklarını ve kendilerine bu anlama gelen “malinchista” kelimesini kullandıklarına vurgu yapmıştır. Ayrıca azınlıklara mensup tercümanların çoğu kadındı ve çalışmalarına izin verilmemiştir. Bu durum daha da ileri gitmiş ve Brezilya’da kadınların tercüman olmaları kanunen yasaklanmıştır (Doğan, 2003, s. 13-14).

Tercümanlara sadece dil aktarımını sağlayan kişiler gözüyle bakılması onlara haksızlık olmuş olur onların kimi zaman rehber, kaşif, simsar, diplomat elçi ya da danışman rollerini üstlendiklerini söylemek mümkündür. Çeviri işini genel olarak her ülkeden yabancı etnik azınlıklar gerçekleştirmiştir. Geçmişte bugünün aksine ülkenin vatandaşlarına yabancı dil öğretilmemiş ülkede yaşayan yabancılardan ülkenin ana dilini öğrenmeleri ve tercüman olarak çalışmaları istenilmiştir. Bu duruma Osmanlı İmparatorluğu da dâhil olmak üzere dünyanın dört bir yanından pek çok örnek verilebilir. Osmanlı devletindeki tercüman grubu o zaman için azınlık sayılan Alman, Macar, Rum ve Polonyalılarından oluşmuştur. Savaş mültecileri ve toplama kampından sağ kurtulan Yahudiler Çekoslovakya Cumhuriyeti’nde çevirmen olarak kullanılmıştır. Japonya’da iki yüzyılı kapsayan bir süre boyunca yani 17. yy.’dan 19. yy.’a kadar çeviri işlemi bir aile tekelinde iken Türkiye’de çeviri işlemi Rumların elindeydi ancak 19. yüzyılın ortalarında Mısır’da pek çok eğitim kurumu açılmış ve yurt dışından getirilen eğitmenler burada istihdam edilmiştir (Doğan, 2003, s. 14-15).

Birçok devlet gibi Osmanlı devletinin de tercümanlarının azınlıklardan oluştuğunu söylemiştik ama aslında sonrasında Osmanlı Devleti bu durumdan zarar görmüştür. Osmanlı padişahları çıkan bazı isyanları bastırmak amacıyla kimi eyaletlere tercüman göndermiş ama isyanın bastırılması yerine daha da körüklendiğini çok sonra fark etmiştir. Kimi zaman ise bu tercümanlar devlet adamlarının sırlarını gizli gizli karşı tarafa iletmışler bir nevi casusluk yapmışlardır. Osmanlı Devleti bunun önüne geçebilmek amacıyla kendi vatandaşlarından bir grup tercüman oluşturma kararı vermiştir. Doğan “Osmanlının bu doğrultuda 1822’de ‘Tercüme Odası’nın kurduğunu ve Tercüme odası çalışanların Türk ve Müslüman gruptan oluştuğunu söylemiştir (Doğan, 2003, s. 32-33). Tarihsel olarak tercümanlar birçok olayda önemli bir rol oynamıştır. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanlar Fransızca ve İngilizce bilen genç subaylardan mütareke komitelerinde farklı meseleleri görüşmek için faydalanmışlardır (Doğan, 2003, s. 19)

Zor koşullara rağmen yapılan çeviri çalışmalarının başarılı olduğu söylenebilir. Şimdiki durumun ilerlemesine katkısı büyüktür. Bu doğrultuda yeni tekniklerin geliştirilmesi sağlanmıştır. Bu yöndeki araştırmalar aşamalı olarak gerçekleştirilmiş tercümanlar çalışma koşullarının iyileştirilmesi için birçok deneme yanılma sürecinden geçmişlerdir. Çalışma koşulları geliştikçe çevirmenlerin rolü de değişkenlik göstermiştir. Tercümanlar edindikleri becerilerle seminerlere danışmanlık yapabilecek duruma gelmişlerdir (Doğan, 2003, s. 19-20).

Uzun yıllar diplomat dili olarak kullanılan Fransızcanın yerini birinci dünya savaşından sonra İngilizce almıştır. İngilizcenin önemi artınca bu iki dil arasında çeviri yapılması zorunluluk haline gelmiş ve bu sayede ardıl çeviri gelişmiştir (Rütten, 2007, s. 14).

1.7.2.4. Sözlü çeviri türleri

Sözlü çeviri, bir dilde konuşulan sözcüklerin anında başka bir dile çevrilmesi işlemidir. Tercümanlık pek çok farklı türde yapılabilir ve her türün kendine has gereksinimleri ve zorlukları vardır. Sözlü çeviri yeni bir akademik alan olmakla birlikte hızla gelişmektedir.

1.7.2.5. Diyalog çeviri

Diyalog çevirisi, çeşitli ortamlarda yapılabilen bir çeviri türüdür. Bu çeviri iki veya daha fazla taraf arasında, genellikle konuşma şeklinde ortaya çıkan konuşmaların tercüme edilmesidir. Bu çeviri türünü belirleyen en önemli özellik kısa ve etkileşimli bir şekilde ilerlemesidir. “Bir dilden diğerine geçerek konuşmaların akışını bozmadan, her iki yöne de çeviri yapılır” (Gran, 1989, s. 7). İletişimde yoğun olarak bu çeviri türü kullanılır.

1.7.2.6. Fısıltı çeviri

Fısıltı çeviri terimi, genellikle "whispered interpretation" ya da "chuchotage" olarak da bilinen "whispered interpreting" ya da "whispered translation" yöntemini ifade etmektedir. Bu çeviri türünde, çevirmen konuşmacının yanında durur ve hafif bir sesle çeviriyi yapar. Bu çeviri, genellikle tek bir kişi ya da küçük bir gruba yöneliktir. Diğer kişilerin konuşmayı duymasına engel olmak için ses seviyesi düşük tutulur. Bu yöntem, topluluk içinde konuşmacının konuşmasını anlamak isteyen bireyler için kullanılır. Örneğin, bir toplantı veya konferansta konuşmacı konuşurken, yanında bulunan kişilere

yönelik bu şekilde çeviri yapılır. Mary Phelan bu konuyla ilgili “Fısıltı kelimesi tam olarak doğru bir kelime değildir çünkü uzun süre fısıldayarak konuşmak ses telleri için sağlıklı bir durum değildir. Bundan dolayı çevirmenlerin çoğu alçak sesle konuşur fısıldayarak değil” ifadelerini kullanmıştır (Phelan, 2001, s. 12).

Fısıltı çeviri, iki ya da az kişi gerektiren özel bir tercüme yöntemidir. Çevirmen konuşmacıyı dinler. Anında çeviriyi sağlar. Ortamın bu duruma uygun olup olmadığına dikkat etmesi gerekir. Bu çeviri türü ismi gibi bir nevi fısıldama olduğu için tercüme yapan kişi için yorucu olabilir. Seyirciyle doğrudan teması geçtiği için tercümanın kendi kokusuna dikkat etmesi gerekir. Tercümanın kokusunun rahatsız edici olmaması ve yine kıyafetinin de uygun olması gerekir. Kullandığı parfümün kokusu çok güçlü olmamalı ve ter kokusu gibi hoş olmayan kokulardan kaçınmalıdır. Çevirmen temiz ve sağlıklı olmalıdır. Konuşma sırasında tercüman sözlü destek sağladığı için tercümanın ağız bakımı da aynı derecede önemlidir. Toplantı, konferans ve röportajlarda konuşmacılar tek taraflıdır genellikle böyle zamanlarda tercih edilir (Arzik, 2019).

1.7.2.7. Yazılı metinden sözlü çeviri

Yazılı metinden sözlü çeviri yazılı bir metnin anında sözlü olarak başka bir dile çevrilmesi işlemi ifade eder. Bu tür çeviri genellikle canlı toplantılarda, konferanslarda, seminerlerde ve etkinliklerde kullanılır. Bu çeviri türünün işleyişi şu şekildedir ; bir konuşmacı yazılı metni okur ve çevirmen metni hemen başka bir dile çevirir. Bu çeviri türü çok dilli toplantılarda, konferanslarda, seminerlerde kullanılır. Çevirmen bilmedikleri bir dilde yazılmış metni (rapor, mektup, bildiri vb.) dinleyicilere okur veya metni onlara açıklar (Abbassi, 2018- 2019, s. 6).

1.7.2.8 .Toplum çevirmenliği

Toplum tercümanlığı, toplumdaki dil engellerinin aşılmasına katkıda bulunan çeviri çalışmalarını ifade eder. Bu tür çeviri çalışmalarının amacı, bir toplumdaki bilgi, hizmet ve kaynakları belirli bir dili konuşan veya ana dilini konuşmayan kişiler için daha erişilebilir hale getirmektir. Bu tür çeviriler toplumun farklı katmanlarına hizmet vermesi açısından önemlidir. Bu alanda çalışan çevirmenler, diller arasındaki iletişimin güçlendirilmesine yardımcı olur ve toplumda eşit erişime katkıda bulunarak önemli bir rol oynar.

Günümüzde göz önünde olan çeviri türü genel olarak simultane çeviri olsa da toplum çevirmenliği de çevirinin yapıldığı yer olarak önem arz etmektedir. Toplum

çevirmenliği özellikle “devletin resmi kurumlarıyla bireyler arasındaki iletişimde çeviriye gereksinim duyulan okullar, hastaneler, devlet daireleri, gümrük ve pasaport kontrol noktaları ya da emniyet merkezleri gibi ortamlar yapıldığı yerlerde” karşımıza çıkmaktadır. (Edward, 1995, s. 192).

İngilizcede “Community interpreting” kavramı şeklinde karşımıza çıkan toplum çevirmenliği Bowen’a göre Londra’da bulunan bir dil bilim enstitüsünde çalışan gençler tarafından kavram olarak kullanılmıştır. Ancak öncesinde de kullanılmış olması mümkündür. Bu çeviri türüne genellikle başka bir ülkeden o ülkeye kaçak olarak gelmiş ya da o ülkeye başka bir ülkeden göç etmiş göçmenler ihtiyaç duymaktadır. Bu kişilerin sağlık kuruluşlarında, mahkemelerde, sosyal yardım kurumlarında, okullarda ya da bunun gibi yerlerde iletişim sağlaması için çeviri gereksinimi vardır. Bu açıdan bakıldığında toplum çevirmenliği büyük önem arz etmektedir. Bu insanlar sözlü tercümana güven duymalıdır. (Bowen M. , 1998, s. 320). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere toplum çevirmeninin dili çok iyi bilmesi yeterli değildir. Çevirmenin aynı zamanda karşı tarafın psikolojisini de göz önünde bulundurması gerekir. Buradaki kişilerin kötü travmalar geçirmiş zor şartlarla karşılaşmış olması muhtemeldir dolayısıyla tercümanın hassas davranması ve karşı tarafa güven vermesi gerekir.

Toplum çevirmenliğini tanımını şu şekilde de görebilmekteyiz. Bu tür çeviri; “bulundukları ülkenin dilini konuşamayan göçebelere yardımcı olabilmek hukuk, sağlık, eğitim, yerel ve sosyal servisler gibi resmî kurumlarda tam ve eşit muamele görmelerini sağlamak için gerçekleştirilmektedir” (Pöchhacker, Dolmetschen-Konzeptuelle Grundlagen und, 2000, s. 36-37). Bu tanımdan hareketle toplum tercümanlığından faydalanan kişilerin politikacılar, şirket sahipleri ya da ülkenin ileri gelen kişileri değil de daha çok göçmenler olduğunu görmekteyiz (Pöchhacker, Dolmetschen-Konzeptuelle Grundlagen und, 2000, s. 36-37).

Dünya tarihine damga vurmuş dünya siyasetini etkilemiş olan kâşiflerden Cortes ve Macellan gittikleri yerlerde dil bilen yerli halktan kişileri tercüme için yanlarında gezdirmişlerdir. Bu kişilerin yaptığı da toplum çevirisi kategorisine girer hatta ilk örnekleri sayılır. Yugoslav Savaşları sırasında Bosna-Hersek ve Hırvatistan'da görev yapan Birleşmiş Milletler Barış Gücü UNPROFOR yine toplum çevirmenliğinin yapıldığının örneklerindendir (Hornby M. -H., 1998, s. 39-43).

Bu tercümanlık türüne sosyal hizmetlerde, polis karakollarında, göçmenlik bürolarında ofislerde, sosyal merkezlerde, hastanelerde sağlık tesislerinde, okullarda topluma hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşlarında rastlanır. Çalışanlar ile halk

arasında iki veya daha fazla kişi arasında iletişimi sağlamak amacıyla yapılır. Bu çeviriyi kişisel bir toplantı şeklinde veya telefonla da yapmak mümkündür. Bu tür çeviri hizmeti kimi zaman gönüllüler tarafından sağlanmaktadır. İlgili kurumların o dili konuşan üyeleri veya çalışanları tarafından yapılır. Bu çeviri türü özellikle çok sayıda göçmenin olduğu ülkelerde yoğun olarak kullanılır (Shuttleworth, 1997).

1.7.2.9. Mahkeme çevirmenliği

Mahkeme tercümanı, tarafların, tanıkların, avukatların, dili konuşamayan veya sınırlı bilgisi olan mahkeme personelinin mahkeme işlemlerini anlamalarına ve iletişim kurmalarına yardımcı olmak için mahkeme işlemlerinde dil çevirisi sağlayan kişidir. Mahkeme tercümanları, hukuki belgelerin tercümesi, tanık ifadelerinin tercümesi ve yeminli tercüme hizmetleri de dahil olmak üzere çeşitli görevleri yerine getirebilirler. Mahkeme tercümanlarının yalnızca dil becerisine değil, aynı zamanda mahkeme sürecinde derinlemesine anlamaları gerekir. Tarafsızlık ve gizlilik ilkelerine de saygı gösterilmelidir. Mahkemede tercümanlık, hukuk sisteminin işleyişine ve yerel yasal gerekliliklere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu nedenle mahkeme tercümanlarının bulundukları ülkenin kanun ve düzenlemelerine tam olarak uymaları gerekmektedir.

Çok uluslu ülkelerde mahkeme ortamında iletişimin sağlanması amacıyla ortaya çıkmış bir çeviri türüdür. Mahkeme tercümanlarının dili çok iyi bilmelerinin yanında hukuk terimlerine vakıf olması ve ülkedeki hukuki işlenişini iyi bilmesi gerekir. Amerika ve Avustralya gibi ülkeler bünyesinde çeşit çeşit uluslar barındırdığı için bu çeviri türü onlarda gelişmiş olup bu eğitimi veren kuruluşlar mevcuttur (Doğan, 2003, s. 59).

Mahkeme tercümanlığı diğer tercüme türlerinden farklı olarak hukuki ilkelere dayanır; bir karara bağlı olması nedeniyle bu ilkeler mahkeme tercümesinde de uyulması gereken ilkelere. Bir mahkeme çevirmenin tanımlayıcı özelliği uzmanlık alanında hem yazılı hem de sözlü beceriler sunmasıdır bu kişi hem kamu sektöründe hem de hukuk sektöründe çalışabilecek potansiyeli taşımaktadır (Pöchlacker, Dolmetschen-Konzeptuelle Grundlagen und, 2000, s. 33-34).

1.7.2.10. Afette rehber çevirmenlik

Afette rehber çevirmenlik, afet bölgelerinde, natürel afetler, insani krizler ya da acil durumlar benzer biçimde olağandışı durumlarda, dil engeli yaşayan kişilere destek olmak amacıyla meydana gelen tercüme hizmetlerini ifade eder. Bu tür çevirmenler, kurtarma ekipleri, yardım kuruluşları, sağlık çalışanı ya da öteki yardım personelleri

içinde iletişim sağlamak amacıyla kullanılır. Afet yardımı tercümanları sıklıkla hızlı müdahale gerektiren acil durumlarla karşı karşıya kalır. Bu nedenle esnektirler, stres altında çalışabilmektedirler, iletişim becerilerine ve hızlı düşünme yeteneklerine sahiptirler. Bu tür tercümanlar, etkilenen toplulukların desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve acil durumların etkisinin azaltılmasında hayati öneme sahiptir.

1.7.2.11. İrtibat çevirisi

İrtibat çevirisi, farklı dilleri konuşan ve anlayan iki veya daha fazla kişi veya grup arasındaki iletişimi kolaylaştırmak için yapılan bir çeviri türüdür. İletişim tercümesinde çevirmenler, insanların doğrudan veya hızlı iletişimde söylediklerini bir dilden diğerine tercüme eder. Bu çeviri türü, farklı kültürlerden insanlar arasındaki işbirliğini, etkileşimi ve anlayışı geliştirmek için kullanılır. Sözlü çevirinin ilk türüdür. İrtibat çevirmenin görevi yalnızca cümleleri çevirmekten ibaret değildir aynı zamanda çeşitli irtibatlar kurarak iletişimi sağlamaya çalışır. Geçmişte bu tür çevirinin yapıldığı toplantılar Fransızca dilindeydi Fransızcada bu kelimeyi karşılayan kelime “liason” sözcüğüdür (Doğan, 2003, s. 48-49).

Sadece bir sözlü çevirmenin olduğu görüşmeler olduğu gibi her iki tarafın kendi sözlü tercümanlarının olduğu görüşmeler de olabilmektedir. Yapılacak diplomatik ve ya ekonomik görüşmede tek bir sözlü çevirmen kullanılacaksa sözlü çevirmeni noter belirler sözlü çevirmen her iki tarafı da tanımaz (Grünberg, 1998, s. 316).

1.7.2.12. Ardıl çeviri

Ardıl çeviri, çevirmenin konuşmacının bir dildeki metnini veya konuşmasını dinlediği ve daha sonra aynı veya başka bir dilde yeniden ifade ettiği bir tür sözlü çeviri tekniğidir. Konuşmacı belli bir süre konuştuktan sonra tercüman sesi tercüme eder.

Ardıl tercüme, sözlü tercümenin yaygın olarak kullanılan, özellikle parça parça çeviri yaparken tercih edilen bir yöntemidir. Ardıl çeviride ilk olarak tercüman konuşmacıyı dinler ihtiyaç duyarsa notlar alır, konuşmanın sonunda not aldıklarını ve hatırladıklarını bir araya getirerek izleyiciye o dili aktarmış olur. Ayrıca ardıl çeviriyi yapan tercümanların ardıl tercüme için teknik donanımına ihtiyaçları yoktur (Doğan, 2003, s. 48).

Mary Snell-Hornby ardıl tercümenin en doğal tercüme şekli olduğunu açıklamış ve uzun vadeli bir iş değil, yabancı dili az çok iyi bilenlerin yürüttüğü bir iş olduğunu söylemiştir. 20. yüzyılda kurumsallaşma ve merkezileşme ile birlikte Uluslararası

kuruluşlar tarafından sık sık kullanılır ve bu nedenle standart bir çeviri formatı haline gelir. Düzenli bir çeviri türü halini alır ve bununla birlikte konferans çevirmenliği de bir meslek haline gelir (Hornby M. -H., 1998, s. 304).

Ardıl tercüme dilin bitmiş parçalarının saniyeler içinde sözlü olarak tercüme edilmesini sağlar (Seleskovitch, Der Konferenzdolmetscher - Sprache und Kommunikation, 1988, s. 32). Çevirmen ve konuşmacının aynı ortamda bulunup, konuşmacının çeviri için ara vermesi şeklinde devam edip, konuşmacının ve tercümanın birbiriyle sürekli olarak iletişim halinde olduğu çeviri türüdür. (Tosun, 2006, s. 187)

Geçmişte Milletler Cemiyeti tercümanları tarafından benimsenen en eski tercüme şekli olup, art arda çeviriyi ifade etmektedir. Kaynak dilde konuşmacı dinlendikten sonra metinlerin yazıya geçirilmesi sonra sözlü olarak hedef dile aktarılması işlemidir. Bu çeviri türü konuşmacı her bir cümleyi söyledikten sonra tercümanın onu takip etmesi şeklinde de yapılabilir ardıl çeviri denilmesi bundan kaynaklanmaktadır. Çevirmen konuşmacının yanında durur ve temel fikirleri ve gerekli notları yazar. Konuşmacı durduğunda ya da sessiz kaldığı zaman aralıklarında çevirmen, duyduğunu dinleyicilerin diline aktarma, ardından konuşmasına devam etme ve konuşmasını bitirinceye kadar bu şekilde devam etme hakkına sahiptir. Çevirmenin ana fikri ortaya çıkarması ve notları seçmesi için yeterli sürenin olması ardıl çevirinin avantajları arasında sayılır. Bu tür çeviriler genellikle iletişimde doğruluk gerektiren konferanslarda ve forumlarda kullanılır (Abbassi, 2018- 2019, s. 8).

Ardıl çeviri sürecinde orijinal metin sıralı ve parça parça iletilir. Hedef metin kaynak metnin bölümlerine paralel olarak oluşturulamayabilir ve tercümanın bilgisi ve sunumu bu çeviri türünün yapılmasının temelini oluşturur. Çevirmenin aldığı notlar doğru çevirinin gerçekleşmesi için önem arz etmektedir (Salevsky, 2002, s. 100).

Çevirmenin fiziki konumuna bağlı olarak birden fazla ekipmanı kullanma fırsatı doğabilir. Çeviri masa başında yapılıyorsa kâğıt ve kalemle not alma imkânı olabilir. Ayrıca uzun metinlerde kâğıt üzerine küçük notlar alınabilir. Bu sayede daha detaylı bilgilerin aktarılabilceği bir ortam yaratılması mümkün olur. Notların genellikle kısa ve pratik olmasına özen gösterilmelidir. Semboller ve anahtar kelimeler aracılığıyla not alma süreci kolay hale getirilebilir (Dejean Le Feal, 1999, s. 305).

Çevirmenin buradaki görevi iki taraf arasındaki iletişimi sağlamaktır. Bu aktarım sırasında birçok bilgi akışı sağlanır tüm bu bilgiler mümkünlüğü sağlandıkça tamamen aktarılmalıdır. (Ersoy, 2012, s. 127). Bilgilerden hareketle anlıyoruz ki çevirmenin hedef dili ve kaynak dili çok iyi bilmesi yeterli değildir. Çevirmen dinleyiciyi bekletmeyecek

şekilde konuşmacıyı hızlı bir şekilde anlamalı ve anlamını kaybettirmeden aktarmalıdır. Çevirmen hem konuşmayı yapan konuşmacı ile hem de konuşmayı dinleyen dinleyicilerle iletişim halinde olmalı aradaki dengeyi sağlayabilmelidir. Çevirmen çeviri yaparken her iki tarafın kültürünü bilmeli kültür farklılığından kaynaklanan çeviri hatalarına düşmemeli kültürel farkları göz önünde bulundurmalıdır. Konuyla ilgili teknik terimlere vakıf olmalı gerekirse konuşmacının konuşacağı konuyla ilgili önceden hazırlanmalıdır. Çevirmenin sağlığının yerinde olması kulaklarının iyi duyması yine dikkat edilmesi gereken hususlar arasındadır.

1.7.2.13. Simultane /andaş çeviri

"Eş zamanlı tercüme" , "simultane çeviri", “andaş çeviri” bir konuşmacının bir dildeki metni veya konuşmayı dinleyicinin yararına eş zamanlı olarak başka bir dile çevirdiği bir çeviri türünü ifade eder. Herbert andaş çeviriyi şöyle tanımlamaktadır; “Andaş çeviri bilişsel yükü yoğun bir çeviri türüdür. Tercümanın aynı anda konuşmacıyı dinlemesi, konuşmacının sözel olmayan ifadelerini görsel olarak takip etmesi ve uygun biçimde yorumlaması, işitsel olarak gelen bilgileri bilişsel süreçlerle anlayıp yorumlaması ve çevirmesi gerekir. Tercüman, çeviri sırasında kendi ses tonu, vurgu, sözcük seçimi ve dilbilgisi açısından özdenetim yapmak zorundadır” (Herbert, 1952, s. 85).

2. SİMÜLTANE ÇEVİRİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

2.1. Simultane/Andaşı Çevirinin Tanımı

"Simultane çeviri" terimi, aynı zamanda "andaşı çeviri" olarak da adlandırılabilir. Bu terimler, aynı anlama gelir ve bir konuşmanın anlık olarak bir dilde yapıldığı ve aynı anda diğer bir dile çevrildiği çeviri türüdür. Simultane çeviri veya andaşı çeviri, özellikle büyük konferanslar, uluslararası toplantılar ve benzeri etkinliklerde sıkça kullanılır. Bu tür çeviri için özel ekipmanlar ve çevirmenler gereklidir. Çevirmenler, konuşmayı dinlerken hızlı bir şekilde çeviri yaparlar ve dinleyicilere aynı anda çeviri sağlarlar. Bu, dinleyicilerin konuşmayı anlayabilmelerini sağlar, böylece dil bariyeri aşılar.

Simultane çeviri, bir konuşmanın doğrudan iletim sırasında bir dilden diğerine aktarılmasıdır. Çevirmen bu işte kabinde izole bir şekilde durup konuşmacının dilini dinleyicilerin diline çevirir. Salondaki dinleme cihazları aracılığıyla kendisine bağlanan katılımcılara doğrudan çeviri yapar. Çevirmenin çeviri hızı ve konuşmacıyı takip etmesi konuşmanın akışı açısından çok önemlidir. Konuşmayı bir dilden başka bir dile taşıması gerektiğinden tercümanın rolü oldukça etkilidir. Konuşmacının söyledikleri hedef dilde kendisine uygun bir şablona dönüşmeden önce dilsel olarak orijinaldir. Çevirmen tarafından metnin sesli olarak anlaşılması ve ardından sözlü olarak formüle edilmesi süreçlerinin anında uygulanmasını gerektirir (Dmougui, 2014, s. 11). Bu temelde çeviri, dilsel/kültürel etkileşimin tüm taraflarının fiziki varlığı açısından her türlü yazılı çeviriden farklılık gösterir.

Simultane çeviri türünde konuşmacı konuşmasına başlar başlamaz çevirmen ifadeyi öteki dile aktarır. Süre olarak konuşmacı ve çevirmenin arasında çok kısa bir an geçer. Konuşmacının konuştuğu mikrofon, sesi çevirmene iletir, çevirmen kendisine gelen sesi çevirerek mikrofona konuşur ve o ses dinleyicilere ulaşır. Çeviri sırasında çevirmen kabin dediğimiz küçük bölmelerde oturur konuşmacı ile aynı anda çeviri yapıp konuştuğu için söyleneni not almasına gerek yoktur. Cümleyi anlama - idrak etme – benimseme – içselleştirme - yeni haliyle karşı tarafa aktarma bütün bunlar bir anda gerçekleşir. Cümle tüm bu süreçlerden geçtiği için çevirmen ifadeyi küçük anlam birimlerine ayırır bir yandan anladığı ifadenin aktarımını sağlarken bir yandan öteki cümleyi çözümlemeye çalışır (Seleskovitch, Der Konferenzdolmetscher - Sprache und Kommunikation, 1988, s. 125).

Konuşmanın sahibi (konuşmacı) sözü gönderen konumdayken muhatap sözü alan (dinleyiciler) kanaldır. Konuşmacı içerideyse uluslararası bir konferansta konuşma

yapılır ve ardından aynı anda tartışma ve diyalog gerçekleşir. Çevirmenin buradaki fiziksel varlığı şöyle tanımlanmaktadır. “Bu üçlü kültürel - dilsel etkileşimin en önemli tarafı ve kimliklerin temsil edilmesindeki açık rolü, çevirmenin beyanını veya tarafsızlığını özetlemektedir.” (Garcés, 2008, s. 6).

Simultane tercüme birçok açıdan sözlü tercümenin en etkileyici şeklidir. Çevirmenin aynı anda dinleme, anlama konuşma yeteneklerini barındırması gerekir. Çevirmen hem dinleyicilerle hem de konuşmacı ile aktif bir iletişimde olur. Andaş çevirmeni Sadece sözlü tercüme uygulamalarında değil, bilimsel araştırmalarda da büyük önem taşımaktadır (Hornby S. , 1998, s. 301).

Simultane çeviride çevirmen konuşmayı kafasında netleştirmek için konuşmanın devamını dinleme imkânına sahip değildir. Simultane çevirinin gerektirdiği çözümleme ve anlatım süreçlerindeki hızlılık sözlü çevirmenin çevirisini yaptığı mevzu bağlamındaki kapsamlı bilgisiyle dengelenmese konuşmanın ona ulaşan parçalarına anlam veremez. Sözlü çevirmen ardıl çeviri sırasında algılanır ve varlığı fark edilirken, simultane çeviri esnasında bir bölmenin içinde yer alan çevirmeni dinleyiciler görmezler hatta fark etmeyebilirler. Dinleyiciler radyo dinler gibi kulaklarında takılı olan kulaklıklardan konferansı takip ederler ve bu esnada konuşmacıya odaklanırlar. Konuşmacının yüz ifadeleri ve hareketleri çeviriden kaynaklı kısa bir gecikmenin ardından anlam bulur. Dinleyiciler sözlü çevirmenin tam olarak ne yaptıklarını bilmezler hatta onlar sözlü çevirmenin elinde bir metin varmış da direk oradan okuyormuş gibi bir izlenim içindedirler. Bu çevirmenler için dile tamamen hâkim olmak, kullanabileceği kelimeleri hemen edinmek ve dilin yeniden inşasının hızı anlamına gelir. Dinleyenlerin çeviriyi takip edip etmediklerini çevirisinin dinleyiciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını bilmek için çevirmen izleyicinin tepkisini takip eder (Seleskovitch, Der Konferenzdolmetscher - Sprache und Kommunikation, 1988, s. 125-126). Çevirmenin kendi temposunda ilerleyememesi konuşmacının temposuna ayak uydurmak zorunda kalması durumu simultane çevirideki zorluklarındandır (Seleskovitch, Der Konferenzdolmetscher - Sprache und Kommunikation, 1988, s. 126)

Kalina’ya göre simultane çeviride tam olarak kesin bir şekilde aynı zaman aralığında çeviri yapılmaz. Çevirmen konuşmacının konuşmasından birkaç parçayı, cümleyi veya ifadeyi çıkarır. Sonrasında yoğun zihinsel güç kullanarak onu hedef dile çevirir. Bu çeviri sırasında tercüman iki ayrı dilde karşılaştığı sıkıntılarla kendine has özel yöntemlerle başa çıkar (Kalina, 1998, s. 25). Uluslararası Konferans Tercümanları Birliği kurulduğu günden bu yana sözlü çevirinin niteliği ile ilgilenir. Fransızca bir oluşum olan

AIIC (Association Internationale des Interprètes de Conférence) simultane çeviri çalışma koşullarının daha iyi hale gelmesi için ciddi anlamda uğraş vermektedir (Kurz I. , 2001, s. 395).

Simultane çevirinin özelliği hemen o anda yapılması ve sözlü bir şekilde gerçekleşmesi olsa da kimi durumlarda metin tercümana verilebilir eğer böyle bir durum varsa o zaman tercümanın bir yandan konuşmacıyı dinleme ve bir yandan da metinden takip etme imkânı olur. Andaş çeviri teknik donanımlar ve özel ekipmanlarla mümkün olur. Ses ve görsel veri aktarımı tekniği bu teknik donanımları ve özel ekipmanları geride bırakabilir. Teknik donanımlar ve tercümanın sahip olduğu tecrübe arttıkça andaş çevirinin önemi kavranır. (Kearns, 2009, s. 284). Çevirinin yapıldığı yer ve ekipman sağlam bir çeviri için büyük önem taşır.

Simultane çeviri az önce ifade ettiğimiz gibi yazılı metnin önceden çevirmene iletilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Yazılı metin toplantıdan önce çevirmene verilir çevirmen toplantılara metin merkezli bir şekilde hazırlanır bu kendisi için en iyi durumdur. Toplantı bu şekilde olacaksa konuşmacının (konferans) tutumuna bağlı olarak yazılı metin toplantının başlamasıyla verilir. Çevirmen duruma göre ya yazılı metinden okur, ya konuşmacıyı takip eder, ya da konuşmanın seyrine bağlı olarak sözlü çeviri teknikleri kullanır. (Kalina, 1998, s. 26-27). Yukarıda bahsedilen durum tüm konferansları kapsamamaktadır kimi zaman böyle bir imkân oluşabiliyorken anlık gelişen durumlarda mümkün olmamaktadır.

Simultane çevirinin genel bir tanımını yaptıktan sonra uygulama alanlarına geçelim.

2.1.1. Kabin içi simultane çeviri

Kabin içi çeviri modelinde kabinde sadece bir tane tercüman olmaz iki ya da daha fazla tercüman olur. Bu tercümanlar çeviri yaparken yoğun bilişsel süreçlere maruz kaldıkları için yorgunluk durumunda yer değiştirme imkânı bulurlar, yaklaşık olarak yarım saatte bir yer değiştirirler (Doğan, 2003, s. 52).

Bu tür çeviri genelde birden çok katılımcının farklı dilleri konuştuğu ortamlarda (konferans, uluslararası toplantı) kullanır. Kabin içinde teknik donanım sağlanmış olmalıdır ayrıca herhangi bir teknik aksaklık çeviriye etkileyebilir bundan kaynaklı kabin bakımının düzenli yapılması gerekir. Çevirmenin yerinin rahat olması sağlanmalıdır uzun süre konuşması gerekeceğinden olası ihtiyaçları(su vb.) düşünüp karşılanmalıdır.

Kabinin fiziksel ortamından kaynaklanan bazı sorunlar olabilir. Örneğin kabindeki oksijen seviyesinin dengelenmesi gerekir. Bu yaşam alanında çevirmenler kısa süreliğine de olsa kendilerini rahat hissedebilmelidir. Ayrıca nem ve sıcaklık değerleri de aynı derecede önemlidir. Kabin içi çevirmenlerin üşüyeceği kadar soğuk ya da terleyecekleri kadar sıcak olmamalıdır. Bu rahatsız edici durumlar çeviriyi etkileyebilir (Diriker E. , 2005, s. 124). Bu bahsedilen durumlar ufak gibi görünse de çevirinin akışını olumsuz yönde etkileyebilecek durumlardır. Aşağıda internet sitesinden alınan iki görsel bulunmaktadır.

1

2

¹ Resim erişim tarihi 24.10.2023 (<https://www.lingopia.com/ceviri-kabini/>)

² Resim erişim tarihi 24.10.2023 (<https://www.portakaltercume.com/simultane-ceviri-kabini/>)

Simultane çeviride kişi ciddi anlamda gayret sarf eder fizyolojik ve psikolojik olarak hazır olmalı ve ihtiyaçları sağlanmalıdır. Nitekim resim 2’de çevirmenlerin önünde su bulunması söylenilen durumu kanıtlar niteliktedir.

2.1.2. Kabin dışı simultane çeviri

Bu çeviri yöntemi geçmişte sözlü çevirinin ilk ortaya çıktığı zamanlarda kullanılan yöntemdir. Normalde simultane çeviri yukarıda anlattığımız şekilde kabinde ve teknik donanımla gerçekleşir ancak teknik bir aksaklık çıkması ve bu aksaklığın giderilmediği durumlarda çevirmen kabinde çıkar ve konuşmayı sürdürmek amacıyla konuşmacının yanına giderek çeviri işlemine kürsüden devam eder. Böyle bir durumun yaşanması halinde bazı karmaşaların yaşanma ihtimali yüksektir. (Doğan, 2003, s. 53).

Kabin dışı çeviriye başvurulması durumunda bazı problemlerle karşılaşmak olasıdır çünkü bir yandan konuşmacı konuşurken bir yandan çevirmen bunu çevirmeye çalışacak dolayısıyla sesler karışabilir yine de o an için en iyi çözümdür.

2.1.3. Konferans çeviri

Konferans çeviri, isminden bile az buçuk ne olduğunu anlaşılan bir topluluk ortamında oluşan bir çeviri yöntemidir. Konferans çevirisi konuşmacının söylediklerini anlık olarak bir dilden diğerine çeviren profesyonel tercümanlar veya otomatik çeviri sistemleri kullanılarak gerçekleştirilir.

Eski çağlardan beri genellikle ticari, diplomatik veya dini (Peygamberimizin İslam’ı başka kavimlere anlatmak amacıyla sahabeleri yabancı dile teşvik ettiği bilgisi kaynaklarda mevcuttur) sebeplerden dolayı milletler ve toplumlar kendi tercümanlarını eğitime ve kullanma yoluna gitmişlerdir. Amaç, karşıdaki kişiye kendini anlatmak, bir anlaşmaya varmak ve iletişim kurmaktır. Konferans çevirmenliği özellikle 20. yüzyılda ismini duyurmuş ve popüler hale gelmiştir. Dünyaca ünlü Paris Barış Anlaşmasının uygulama dili olarak Fransızca kabul edilmiş ve ilk defa konferans tercümanlığı adı altında çeviri yapılmıştır. Ancak yeterli teknik kaynak bulunmaması ve ekipman eksikliği sebebiyle konferans çevirisinden ziyade daha çok ardıl çeviri yöntemi gerçekleşmiştir. “Konferans Çevirmenleri” ifadesini ilk olarak dile getirenler Fransızlar olmuştur (Diriker E. , 2005, s. 90).

Dünyada durum böyle iken Türkiye’de bu kavram 1960’lı yıllarda aktifleşmiştir. O dönemde çeviri henüz meslek olarak pek revaçta değildir. Amerika Birleşik Devletleri merkezli vakıf olan Ford vakfı 270 gün çeviri eğitimi vermiştir (Ford vakfı üçüncü

bölümde detaylı olarak anlatılmaktadır). Çeviri alanında uzman kişiler nitelikli çevirmenler yetiştirmişler. Dünya genelinde de çeviri yetiştirme süreci bu şekilde gelişmiş çeviride iyi olanlar çevirmen adaylarını eğitmiştir (Stolz, 1998, s. 309). Konferans çevirisinin uygulanmasına gelirse çevirmenler çeviri sırasında bir kabinde bulunurlar. Konuşmacı kendi diliyle konuşur çevirmen dinleyicilerin diline tercüme eder (Doğan, 2003, s. 55).

2.1.4. Video konferans çeviri

Video konferans çevirisi, katılımcıların farklı dillerde bir video konferans sırasında iletişim kurmasını sağlayan bir çeviri sürecidir. Bu, özellikle uluslararası iş toplantıları, eğitim etkinlikleri, web seminerleri ve diğer çevrim içi etkileşimlerde kullanılır. Video konferans çevirinin mantığı normal konferans çevirisi gibidir ama burada herhangi bir sebepten dolayı toplanamamış bir grubun çevrim içi olarak bir araya gelmesi ve toplantıya çevrim içi devam etmesi durumu vardır. Özellikle tüm dünyayı etkileyen pandemi dönemi video konferans çevirisini öne çıkartmıştır.

Normalde çevirmenler çeviri yaparken konuşan kişiye bakar ve yüz ifadelerini gözlemler. Hareketlerini takip etmek çeviri açısından faydalıdır. Ancak bu çeviri ortamında bu pek mümkün değildir ve bu çevirmeni ister istemez zorlayacaktır. Dijital ortamda gerçekleştiği için ses kalitesinin iyi ve net olması gerekir (Doğan, 2003, s. 57).

2.1.5. Medya çevirisi

Medya çevirisi, medya içeriklerinin (örneğin, filmler, televizyon programları, radyo yayınları, video oyunları, web siteleri ve diğer medya türleri) bir dilde oluşturulduktan sonra başka bir dile çevrilmesi veya uyarlanması sürecidir. Bu tür çeviri, medya içeriklerinin küresel bir izleyici kitlesi tarafından anlaşılabilir ve erişilebilir olmasını sağlar.

Televizyondan yapılan çeviri işlemi medya çeviri türüne girer. Bu çeviri türünde de yine konuşmayı yapan bir konuşmacı vardır ve çevirmen simultane çeviriye benzer şekilde çeviri yapar. Simultane çeviride çevirmen orada bulunan dinleyicilere konuşmayı çevirir ancak medya çevirisinde dinleyiciler evlerinde oturan kişilerdir. Çevirmenler kabinlerde değil stüdyoda çevirisini gerçekleştirir (Kurz İ. , 1996).

2.2. Simultane Tercüme Ekipmanları

Simultane tercüme, tercümanın ses geçirmez bir kabinde oturması gibi tercüme için ideal bir mekân gerektirir. Mikrofon aracılığıyla konuşur, diğer dili konuşan kişiyi ise kulaklık aracılığıyla duyar. Dinleyiciler aynı zamanda kulaklık aracılığıyla hedef dilin simultane tercümesini de duyabilmektedir. Simultane çeviride elektronik ekipman kullanarak çevirinin daha kolay hale getirileceği fikri iş insanı Edward Flynn tarafından Nürnberg mahkemelerinde daha çok sayıda dinleyiciye ulaşma amacıyla ortaya atılmıştır. (Abbassi, 2018- 2019, s. 14)

2.2.1. Kulaklıklar

Kulaklıklar çevirmenin çevireceği konuşmayı dinlemesine olanak sağlar. Ayrıca çeviri kabini ses geçirmez olduğundan kulaklıklar konuşmayı dinlemesini sağlar. Katılımcıların istedikleri dilde dinlemelerini kolaylaştıracak işitme cihazlarına ihtiyaçları vardır. Bununla beraber çevirmen kimi zaman kulaklıkları uzun süre takmak durumunda kalabilir. Bu durumda kulağın dinlenmesi şarttır. Çoğu durumda konferanslar veya oturumlar, uzun saatler sürer eğer kulaklık kulağı rahatsız edip çevirmen rahat değilse bu kulağını olumsuz etkileyebilir (Abbassi, 2018- 2019, s. 15). Kulaklığın kötü, kalitesiz olması, sesin cızırtılı gelip kulağı rahatsız etmesi vb. durumlar direk sağlığı etkilediğinden bu konuya dikkat edilmeli gerekli hassasiyet sağlanmalıdır.

2.2.2. Mikrofon cihazı

Bu cihaz simultane çeviri için zaruridir. Başka sözcüklerle ifade edilen konuşma onun aracılığıyla iletilir ve bu cihaz bir panele bağlanır. Bu cihazın içinde çok sayıda düğme ve kanal bulunur düğmelerin görevi cihazı açıp kapatmaktır. Her düğme bir hatta bağlıdır ve her hattın kendine has özelliği vardır (Amal, 2015, s. 36). Cümlelerden özetle şunu söylemek mümkündür; mikrofon tercümanların konuşmaları diğer katılımcılara iletmelerini sağlayan önemli bir ekipman parçasıdır. Mikrofonlar, tercümanların seslerini büyük bir topluluk veya konferans katılımcılarına aktarırken sesin net ve anlaşılır olmasını sağlar. Konferans, toplantı veya seminer sırasında sağlıklı bir iletişimin mümkün olmasını sağlar.

2.2.3. Kabin

Simultane çeviri sistemi uygulama alanlarında tercümanın tercüme yaparken kabin sisteminden nasıl faydalandığından bahsetmiştik. Kısaca değinecek olursak

tercümanın çevirisini gerçekleştirdiği ses geçirmez odadır. Tercümana işine odaklanma fırsatı sağlar bunun için uygun atmosferi oluşturur. Kabin ses geçirmez ancak tercümanın çeviri yaparken doğru anlaması için konuşmacının jest ve mimiklerini takip etmesi gerekir bu amaçla kabinin ön cephesi geniş bir pencere şeklindedir.

2.3. Simultane Çevirinin Aşamaları

Tercümanların alanında uzman olmaları ve teknik ekipmanın sağlanması tercümanın başarılı olması için gereklidir. Simultane çeviri anlık gerçekleştiği için tercüman birçok şeyi aynı anda yapmak zorundadır arada çok az saniye farkı olur.

2.3.1. İlk aşama: Dinleme

Çevirmen konuşmacıyı pür dikkat dinlemeli odağını hiçbir şekilde değiştirmemeli ve çok iyi anlamalıdır. Çünkü iyi duyulmayan ve ya tam anlaşılmayan bir ifadenin doğru çevirisi mümkün değildir. Çevirmenin oradaki amacı dinlediği ifadeyi orada bulunan dinleyicilere hızlı ve doğru bir biçimde aktarmaktır bu da kolay bir süreç olmayıp bilişsel yoğunluk gerektirir. Her aşama büyük önem arz etmektedir çünkü çeviri ve konuşma ard arda yapıldığı için birbirini etkilemektedir. (Çakır A. , 1994, s. 14-15).

Öğrenme ve anlama amacıyla dinleme ile anlamı iletme amacıyla dinleme arasında fark vardır. İlk tür dinleme dediğimiz olay genel itibariyle anlamı kavramak için dinlenilir. Bazen dinleyici dinlerken farklı düşüncelere dalabilir sonrasında tekrar duyduklarına odaklanır. Ancak ikinci tip dinleme bağlama göre amaçlanan anlamın anlaşılmasına ek olarak, kelimelerin grafik görsellerini ve canlı anlamlarını incelemeyi gerektirir zira cümlede bağlam değişirse anlamda değişir bunun için dinlerken ciddi bir dikkat ister. Yani mesele sadece dinlemek değil ,dilsel anlamı ve dilin alanları açısından tam olarak ne söylenmek isteğini anlamaktır (Abbassi, 2018- 2019, s. 18).

Burada anlamın dinleyiciye aktarıldığının en önemli işaretlerinden dinleyici tarafından bir tepkinin oluşmasıdır. Bazen dinlemeyi engelleyen, dinlemenin amacına ulaşmasını engelleyen bazı durumlar vardır. Buna konuşmacının aksanı ve telaffuz etme şekli örnek verilebilir. Aksan yerel dilde kullanılan ‘ağız’ sonucu olabilir veya Amerikan İngilizcesi gibi dilin başka bir versiyonu olabilir. Ayrıca kaynaktan gelen sesin bozulması ihtimali de mevcuttur bu nedenle çevirmen sesin netliği sağlanmadıkça çeviriye başlamamalıdır ve herhangi bir sebepten dolayı çeviri esnasında bir hata yaparsa dinleyicilerden özür dilemelidir (Berime, 2018). Yazılanlardan hareketle çevirmenin iyi bir dinleyici olması gerektiğini ve dinlediklerini işleme yeteneğine sahip olması

gerektiğini söyleyebiliriz. Ayrıca çevirmen konuşmanın tüm nüanslarını ve detaylarını yakalamaya çalışmalıdır.

2.3.2. İkinci aşama: Analiz

Dinleme aşamasından sonra analiz kısmı gelir. Analiz içeriği ve biçimi mümkün olduğu kadar koruyarak dilsel ve grafiksel unsurlarının yeniden yapılandırılması ve sentezlenmesi işlemidir. Bir cümledeki dilsel unsurlardan (dil bilgisi - gramer) kasıt bir cümledeki fiil cümlesi mi yoksa isim cümlesi mi olduğunu, cümledeki özneyi, yüklemi, nesneyi ayırt etmek, cümledeki sözcük türlerini (sıfat, zarf, zamir) belirlemektir. Bu şekilde bir analiz çevirmene çevireceği cümle için temel unsurları seçme imkânı sağlar bu da duyduğu cümleyi düzenleme ve çeviri yaparken strateji geliştirmesine yardımcı olur (Abbassi, 2018- 2019, s. 17).

Bu tür çeviri doğal gelişmediği için zorlu bir süreç olarak tanımlanabilir ve ciddi bir yoğunlaşma gerektirir. Bu kısım çevirmenler için büyük önem arz etmektedir. Çevirmen konuşmanın devamını asla kestiremediği için iyi bir şekilde analiz etmesi şarttır (Çakır A. , 1994, s. 15). Tercüman, konuşmanın genel konusunu, ana fikirlerini ve özel terimlerini analiz eder. Terimlerin, argo ifadelerin veya özel terminolojilerin anlamını doğru bir şekilde çözümlemeye çalışır. Aynı zamanda dilin dil bilgisel özelliklerini dikkate alır.

2.3.3. Üçüncü aşama: Yapılandırma

Dinleme ve analiz aşamalarından sonra gelen ‘yeniden yapılandırma’ son aşamadır. Konuşmanın özünü ve temel unsurlarını muhafaza ederek sözün öteki dilde üretilmesidir. Konuşmanın hızına bağlı olarak gerekli unsurların eklenip gerekli olmayanların çıkarılması anlamın doğru belirlenmesi açısından önemlidir. Yeniden yapılandırma işlemi sırasında çevirmen kaynak dilin ana unsurlarına tamamen bağlı kalmak zorunda değildir. Buna bağlı olarak isim cümlesini fiil cümlesine dönüştürebilir ya da fiil cümlesini isim cümlesine dönüştürebilir. Çevirmen konuşmacının söylemek istediği anlamı koruyarak farklı kelimelere başvurabilir çünkü bazı durumlarda konuşmacının kullandığı yaygın kelime çeviride doğru ifadeyi karşıya aktarmayabilir. Çeviriyi yaparken en iyi strateji kaynak dildeki cümleye uygun olması koşuluyla konuşmanın hedef dilde amaçlanan anlamını en kısa şekilde ifade etmektir (Abbassi, 2018- 2019, s. 18).

Çevirmen konuşmayı dinler, anlar, özümseyip benimser ve dinleyiciye kelimelerin anlamını aktarır. Aktaracağı ifadede “sözcükler, çevirmene ait olmakla beraber fikir ve üslup konuşmacının olmalıdır” (Çakır A. , 1994, s. 15). Çevirmen kaynak dilden hedef dile aktarırken kaynak dilin anlamını, tutarlılığını, nüanslarını korumaya özen göstermelidir.

2.4. Simultane Tercümanın Özellikleri

Sözlü çeviri, bir dilde konuşulan sözleri başka bir dile aktarma sürecini içeren önemli bir beceri gerektirir. Çevirmen farklı meslekte olan bir çok kişi ile çalışır ve dolayısıyla çevirmenin kültür yelpazesinin geniş olması gerekir. Çevirmenin çevirmesi gereken konuları edebiyat, sağlık, kültür, ekonomi, siyaset, psikoloji, tıp, borsa, spor, magazin ya da moda gibi çeşitli konular oluşturabilir dolayısıyla bu kadar çeşitli bir alanda çalışan çevirmenin kendini sürekli geliştirmesi ve yenilemesi gerekir. Çevirmenin sağlıklı bir çeviri yapması ifadeyi doğru anlaması ile mümkündür bunun için yabancı dili iyi bir seviyede bilmenin yanında geniş bir bilgi birikimine ve dünya bilgisine ihtiyacı vardır.

Tercümanın sözlü tercüme yaparken bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özelliklerin en başında Arapçada karşımıza “السرعة الرد” şeklinde çıkan hızlı cevap verebilme yeteneği, ve “و التركيز” konsantrasyon (yoğunlaşma) gelir. Bunların yanında tercümanın rahat hissetmesi, geniş bir kelime dağarcığına sahip olması ve uzun süre çeviriyi devam ettirebilme dayanıklılığının olması gerekir (Abdulkadir, 2014). Çevirmen konuşmacının bir başka dildeki sürümünü gibidir onun hissini algılamalı o ortak duyguyu sağlayabilmeli ve aktarabilmelidir.

Mütercimler ve Tercümanlar için Ulusal Akreditasyon Kurumu olan ‘National Accreditation Authority for Translators and Interpreters’ (NAATI) bir çevirmenin sahip olması gereken özelliklerle ilgili şunları söyler; “Analitik düşünme ve sezgi, seri düşünme, farklı konuşmacılara, aksanlara ve konulara çabuk uyum sağlayabilme, dikkatini odaklayabilme gücü, anlamı hızlı bir biçimde kavrayabilme, fiziksel ve sinirsel ortalamanın üzerinde zorlamalara dayanma gücü, mükemmel bir bellek, toplum içinde konuşabilme sanatı, hoş bir ses tonu, yüksek entelektüel merak, mutlak entelektüel bütünlük, zarafet ve diplomasi” (Taylor-Bouladon, 2001). Sözlü çeviriyi gerçekleştiren çevirmen yetenekli, seri düşünebilen, olayı hızlı kapalı olmalıdır. Bu konuyla ilgili Feldweg geniş bir çalışma yapmış ona göre “duyarlılık, tepki yeteneği, dayanışma,

güvenirlilik, gizlilik” gibi ölçütler önde gelmesi gereken özelliklerdendir. (Bentin, 2001, s. 18).

Aymil doğan sözlü çeviri yapacak kişide bulunması gereken bazı yeteneklerin zaten kişide mevcut olduğu bazısının ise sonradan eğitimle tamamlanabileceğini söyler. Kendisi sözlü çevirmenin sahip olması gereken özellikleri başlıklara ayırarak açıklamıştır.

Düşünme ve Bellek Becerisi: Zekâda keskinlik, hızlı düşünebilme, kuvvetli hafıza, dış etkenlere rağmen tam odaklanma, geniş genel kültür bilgisi, bilgi birikimi, geniş bakış açısı sahibi olma, farklı bakabilme yeteneği, çözümleme gücü, gelişmiş analitik zekâ becerileridir.

Dinleme ve Duyduğunu Anlama Becerisi: Birçok şeyi bir arada yürütebilme, aynı anda hem dinleyip hem anlayabilme anladığını ifade edebilme ve hedef dile aktarabilme, dinleme, anlama konuşma çoklu becerilerinin aynı anda devam ettirebilme becerileridir.

Konuşma Becerisi: Erek dilde ve hedef dilde akıcı, anlaşılır konuşma yetisidir.

Duyuşsal Beceri; Empati yeteneği, duyarlılık, sabır, duygusal tepki ve önyargıyı kontrol edebilme, öngörü, yüksek iletişim becerisi, yardımlaşmaya açık olma becerileridir.

Devinsel Beceri: Kas hareketlerini koordine bir şekilde kullanma becerisi bir nevi motor becerisi denebilir. Aynı anda sağ elini ve sol elini farklı işlerde kullanabilme becerisi devinsel beceriye örnek olarak verilebilir (Doğan, 2003, s. 79-81-82).

Bütün bunlara ek olarak çevirmenin iyi bir üniversiteden mezun olması çevirme yeteneğini etkiler nitekim Mach lisans eğitimin çevirmeni büyük ölçüde etkilediğini çeviri yeteneğinin gelişmesine yardımcı olduğunu düşünür. Ona göre iyi bir çevirmen iyi bir lisans eğitimi almıştır, kişiye doğru ifade edebilme becerisi kazandırır, lisans eğitimi konuları hızlı öğrenme, baskı altında ve gergin bir ortamda çalışabilme ve zamanı iyi yönetebilmeyi gerektirir. Bu sayede kişi bu şartlara uyum sağlayabilir ve becerisini geliştirme yolu bulmuş olur (Mack, 2002, s. 110-115).

2.5. Simultane Çevirinin Gelişimi

Önceki yazılarımızda sözlü tercümenin tarihinden bahsetmiştik. Geçmişten beri var olduğunu tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu dile getirdik ama sözlü tercümenin öneminin net bir şekilde anlaşıldığı yer şüphesiz ki Nürnberg mahkemeleridir. Simultane çevirinin aslında gerçek anlamda doğuşunun bu mahkemeler olduğunu söyleyebiliriz.

Soğuk savaş dönemiyle birlikte sömürünün farklı bir şekli diyebileceğimiz büyük ulusların küçük ulusları ürettikleri teknolojileri pazarlaması ortaya çıkmıştır. Büyük uluslar bu pazarlamayı yapabilmek için çevirmene başvurmak durumunda kalmışlardır. Gerek mal alışverişi olsun gerek diplomatik ilişkiler olsun gerek farklı teknolojilerin pazarlanması, transfer edilmesi olsun bütün bu durumlar yabancı ülkelerle iletişim sağlanması gerekliliğini doğurmuş bu da sözlü çevirmen yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Farklı teknolojilerin gelişmesi çeviriyi de etkilemiş daha gelişmiş teknolojilerden faydalanmasını sağlamıştır. Zamanla aynı ortamda kendi dilleriyle konuşup anlaşılmayı sağlayan çeviri yöntemleri geliştirilmiştir. Simultane tercümenin yaygınlaşmasında ve gelişmesinde rol oynayan bir diğer faktör ise Sanayi Devrimi ile olanakların gelişmesi ve artmasıyla teknolojiadaki gelişmelerin hız kazanmasıdır. Uluslararası konferansların ardından tercüme sisteminin tanıtılması, telekomünikasyonun gelişmesi anında iletişim kurmayı mümkün kılmıştır. Teknoloji ilerledikçe çevirmene yönelik daha fazla uzmanlık bilgisi, simultane çeviri yöntemi, sıralı çeviri yöntemi, iletişim seçenekleri vb. çerçevesinde kısa süreli çeviri gibi beklentiler ortaya çıkmıştır. Ayrıca çevirmenlerden konferans konusu hakkında geniş bilgiye sahip olmaları beklenmiştir (Rütten, 2007, s. 14).

1920 li yıllara gelindiğinde çok dilli konferanslarda kullanılan ve ciddi bir şekilde vakit alan simultane çeviriyi hızlandırmaya yönelik farklı yollar aranmış ve 1927 yılında ‘International Labour Conference’ konferansında telefonla simultane çeviri yapılmıştır (Hornby S. , 1998, s. 301).

Simultane çevirinin gelişmesine etki eden diğer önemli olaylar arasında Hitler'in 1934' te Parti kongresindeki konuşmasının 1935'te Fransız radyosuna çevrilmesi ve Rusya'nın Leningrad şehrinde yapılan 15 uluslararası “Psikoloji Kongresi” gösterilebilir bu aynı zamanda bir akademik konferansta yapılan ilk simultane çeviri olması açısından da önem arz etmektedir (Wilss, 1992, s. 95).

Simultane çeviriyi asıl ününe kavuşturan olay 1930 ve 1940'lı yıllarda kurulan Nürnberg mahkemelerinde kullanılmasıdır. Savaş suçlularının yargılandığı bu mahkemelerde zaman tasarrufu olması amacıyla bu çeviri yöntemine başvurulmuştur. Öncesinde bu çeviri yönteminin kullanılmasıyla ilgili tereddütler yaşansa da edindiği başarı sayesinde uzun süre medyanın gündemine oturmayı başarmıştır (Hornby S. , 1998, s. 301-302). Böylelikle medyanın gündemine oturan simultane çeviri büyük kitleler tarafından bilinme imkânına kavuşmuştur (Kurz İ. , 1996, s. 23).

Nürnberg mahkemeleri için simultane çevirinin bu şekilde aktif kullanıldığı ilk yer denilebilir zira buna benzer ifadeleri Kurz'un açıklamalarında görebiliriz. Kurz çeviri için gelen sözlü çevirmenlerin öncesinde bu tarz bir eğitim alamadıklarını çok kısa bir sürede temel şeyleri öğrenip o şekilde çeviri yaptıklarını ve çeviride de başarılı olduklarını iletir (Kurz İ. , 1996, s. 25-26).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında uluslararası forumlar ve toplantıların ortasında konuşma zinciri arasındaki çeviri iletişimini sağlamakta geleneksel teknikler başarısız kalmıştır. İzleme ve fısıltı tercüme tekniklerinin diyalogun odağını doldurmada yetersiz kaldığı fark edilince tercümanın çeviriyi ardışık şekilde değil de konuşmacıyı dinlediği anda konuşmacıyı rahatsız etmeden ses geçirmez kabinlerde otururken tercüme yapabilme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu amaçla geliştirilmiş ve genişletilmiş bir simultane çeviri sisteminin oluşturulması mecburi hale gelmiştir. Çeviri sistemi geliştirilerek sesli yapılan konferansta konuşmacının yaptığı konuşmanın dinleyicilerin kulaklarına tercüme edilerek ulaşılacak hale getirilmiştir. Bu sisteme göre simultane çeviri elektrik iletim üzerinden daha önce bahsettiğimiz ekipmanlar kullanılarak cihazlar aracılığıyla konuşmanın çevrilmesi şeklinde gelişecektir. Çevirmenlere kulaklıklar aracılığıyla kaynak dil ulaştırılır ardından çevirmen kaynak dildeki konuşmayı hedef dile aktarır. Bu zaman diliminde dinleyiciler kulaklıklarından, iki dilden birini seçebilirler isterlerse konuşmayı kaynak dilden dinlerler dili bilmiyorlarsa da hedef dile geçerler (Gaiba, 1998, s. 30).

İkinci Dünya Savaşı öncesindeki çeşitli gösterilerde çevirmenler duruşma sırasındaki sistemiyle ve bugün modern haliyle bildiğimiz şekliyle tercümeyi hiç yapmamışlar. Onların bu cihazları başka formlara entegre ederek farklı şekillerde kullanmış oldukları bilinmektedir. Onların yaptıkları şeyi “Eş Zamanlı Ardıl Çeviri” (SSI Simultaneous Succesive Interpration) “Önceden Çevrilmiş Metinlerin Eş Zamanlı Okunması”, (Simultaneous Reading Of Pretranslated Texts) diye isimlendirmek mümkündür (Gaiba, 1998, s. 31). Eş zamanlı ardıl çeviri çok eskiden beri kullanılan sözlü tercüme türüdür. Simultane çeviri yöntemini anlatırken o ortamda kabinin bulunuşundan bahsetmiştik ancak ardıl çeviride bu yoktur onun için ardıl çevirmenler not tutarak çeviri yapmaktadırlar. Oluşturulan notlar çeviri sürecinin bir parçasıdır ve çevirmene çeviri işlemi sırasında yardımcı olur (Seleskovitch, Langage, Langues et Mémoire: Etude de la Prise de Notes en Interprétation Consécutive, 1975, s. 45). Çevirmen aldığı notlar sayesinde daha sağlıklı ve doğru tercümeler yapabilmektedir.

Çevirmen kaynak dille ilgili notlar alır. Konuşmacı konuşmasını bitirir sonrasında çevirmen ayağa kalkar ve aldığı notlar yardımıyla çeviri yapar.

2.5.1. Nürnberg mahkemeleri

Nürnberg duruşmaları modern tarihin şahit olduğu en meşhur mahkemeler arasındadır. Nürnberg mahkemelerini iki döneme ayırırsak mahkemenin ilk döneminde Nazi savaş suçluları ikinci döneminde ise tıbbi deneyler yapan doktorlar yargılanmıştır. Nürnberg mahkemelerinin ilk oturumu 20 Kasım 1945 ‘te gerçekleşmiş ve oturumlar 1 Ekim 1946’ ya kadar devam etmiştir. Bu davaların Nürnberg Adalet Sarayında yapılmasının en önemli sebebi İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefiklerin Almanya’ya karşı ağır bombardıman uygulamasıdır. (Abdulfettah, 2018, s. 189).

2.5.2. Almanyadaki Nazi rejimi

Birinci dünya savaşının bitimiyle sulh ortamının sağlanması amacıyla imzalanan barış antlaşmalarının içerdiği hükümler sonraki yıllarda izlenen dünya politikalarını yönlendirmiş ve büyük ölçüde biçimlendirmiştir. Bu barış antlaşmaları kimi ülkeyi gerçek anlamda zorlamış ve bedeli ağır olmuştur. Bu ülkelerden biri de hem ekonomik olarak hem siyasal olarak büyük baskı altına giren Almanya idi bu ağır baskıların hafifletilmesi amacıyla Almanya yeni arayışlara girmiştir (Sander, 2016, s. 13-14). Hitler kendi kitabında Almanya’nın o zamanki durumu için şunları söyler; Almanya’da savaştan önce bir çöküş mevcuttu çökmeyi hazırlayan en korkunç olaylardan biri de Versay antlaşmasının içerdiği zorlu koşullardır (Hitler, 2016, s. 223).

Almanya Weimar anayasası ile ilk kez demokratik parlamenter cumhuriyet sistemine geçtiği sırada Versay antlaşması ile karşı karşıya kalmıştır. Versay’ın dayattığı ağır borçlar sebebiyle enflasyon inanılmaz bir seviyede yükselmiştir. Alman milliyetçiliği Versay antlaşması’na tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu antlaşma sosyal demokratlar yüzünden imzalanmış olup Wolfgang Kapp’ın liderliğinde hükümete karşı darbe girişimleri yaşanmış ve başarısız olmuştur. Almanya o zaman sağ ve sol diktatörlüklerin etkisiyle yoğun sarsılmalar yaşamıştır (Armaoğlu.F, 1999, s. 93-94).

Yirmili yılların sonu ile otuzlu yılların başında Almanya’daki ekonomik durumun daha da kötü hale gelmesiyle Adolf Hitler başkanlığında olan Nazi partisi 1933 yılında iktidara gelme fırsatını yakaladı. Bu partinin öne çıkan en büyük özelliği Alman ulusunu diriltme, onun yaşamsal güzelliğini güvence altına alma, savaşı canlandırma, yabancıları sınır dışı etme, Versay antlaşmasını reddetme, devletin tüm dikkatini ve enerjisini

Cermen ırkına yöneltme (Cermen - Ari ırkı Nazi felsefesine göre en yüksek ırk kabul edilir) ve büyük projelerin tamamlanması şeklindedir (Nesar, 2000, s. 205).

Hitler egemenliği eline alır almaz şiddet yoluyla muhalifleri ezmeye, komünist ve Yahudileri ülkeden kovmaya başladı. Ülkeye tek partili sistem anlayışını dayattı ve tüm devlet yetkilerinin kendi elinde toplanması için çalıştı. 1934'te başkan Paul von Hindenburg'ın ölümünden sonra cumhuriyet görevini üstlendi ve o andan itibaren Hitler başkan ya da Führer şeklinde anılır oldu (Nesar, 2000, s. 206). Nazi Almanyası başkanı Adolf Hitler'in düşüncesi "eğer biz dünyayı yenemezsek onu da kendimizle birlikte uçuruma sürüklemeliyiz, bu sefer teslim olmayacağız. Hiç kimse Almanya'yı mağlup ettiğini söyleyemeyecektir ve 1918'de yaşananların bir daha tekrarlanmayacağını herkes bilmelidir "şeklindeydi (Nesar, 2000, s. 201). Hitler'in sahip olduğu bu düşünce sadece Almanya'nın tarihini değiştirmemiş tüm dünyanın etkilendiği ve unutmakta zorlanacağı tarihi bir savaşa karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur.

Hitler halka konuşurken sesini korkunç derecede yükseltirdi. Kasıtlı olarak çok sessiz konuşmasına rağmen aniden sesini yükselterek cümleyi sonlandırır. Hitler'in konuşması içerik açısından şöyleydi: doğru tonlama, dinleyicinin iç dünyası ve onun duygularına hitap etmeye çalışırdı. Konuşmasında kendisinin tarihi bir figür olduğunu vurgulardı. Bu tarihi şahsiyet kendisinin ve Alman halkının Birinci Dünya Savaşı'nda yaşadıklarının intikamını alacaktı (Falkenberg, 2005, s. 66).

2.5.3. İkinci dünya savaşının nedenleri

Dünya tarihine "Kara Perşembe" olarak geçen Dünya Ekonomik Buhranı New York Borsası'nda hisse senedi fiyatlarının ve Avrupa ülkelerindeki bazı bankaların yaşadığı mali sıkıntılar nedeniyle enflasyon yükselmesine yol açtı. Bu, hisse senedi fiyatlarının düşmesine neden oldu ve bu da daha sonra tüm ABD ekonomisini etkiledi. Bu kriz bununla sınırlı kalmadı ve birbiri ardına diğer ülkelere de yayıldı (Aktan, 2001, s. 1225-1230). Bu buhran tüm dünya ekonomisini etkileyen sorunlara neden oldu, işsizlik yoksulluk arttı ve bu da toplumsal huzursuzluğa yol açtı. Dış borcu çok olan Almanya bu krizden en çok etkilenen ülkeler arasındaydı ülke adeta felakete sürüklendi ve bunalıma girdi. Bu bunalım Hitler gibi bir diktatörün doğmasına sebep oldu. Devletler ekonomik krizle karşı karşıya kalınca savaşa bu durumu tersine çevirme isteği oluşur. Almanya'da bu amaçla yayılmacı bir politika izlemiş, sergilediği bu tutum savaşın önde gelen sebeplerindendir.

İkinci dünya savaşının diğer önemli bir sebebi de İtalya'nın Almanya gibi yayılmacı bir politika sergilemesidir. İtalya'da Mussolini başa gelerek faşist bir politika sergilemeye başladı. Mussolini Almanya'nın yayılmacı politikasının büyük devletler tarafından tepkiyle karşılanmamasından cesaret aldı kendisi de kendine öyle bir yol çizebileceğini düşündü. Bu yol doğrultusunda Habeşistan'daki karışıklıktan faydalanarak Habeşistan'a saldırdı ve işgal etti (Keskin F., 2015, s. 662). İtalya'da Benito Mussolini liderliğindeki faşist ve nasyonal sosyalist hareketler, totaliter rejimler kurarak savaşın ateşleyici faktörlerinden biri haline gelmiştir.

Japonya'nın Asya'daki gücü ve Asya'nın tek hâkimi olma isteği vardı. Japonya Rusya hazırlıklarını tamamlamamış iken Mançurya'yı işgal etti. Böylece oradaki çatışma ortamı tekrar başlamış oldu (Sander, 2016, s. 59-68).

Almanya Nazi sistemiyle güçlendi. İtalya ve Japonya'yı da yanına alarak mihver devletlerini oluşturdular. Mihver devletlere karşı müttefik devletleri birlik oluşturdu böylelikle savaş artık başlamış oldu.

2.5.4. Savaşın başlaması

Almanya'nın yayılmacı politikası devam ederken Almanya Polonya'ya saldırdı. İngiltere ve Fransa Almanya'nın karşısında Polonya'nın yanında yer aldılar. Milyonlarca insanın hayatını kaybettiği, çeşit çeşit soykırımların yaşandığı, binlerce insanın sakat kaldığı tüm dünyayı etkileyen ve yaklaşık olarak altı yıl süren bir savaş yaşandı (Yavuz, 2016).

2.5.5. Savaşın sonuçları

Savaş sonrasında SSCB ve ABD dünyanın iki süper gücü konumuna geldi. Savaş dolayısıyla İngiltere güç kaybedince bu iki ülke başı çekti. Bu iki süper güç hariç dünyanın geri kalanı tam bir sefalet içindeydi. Savaşın tahribatı çok fazla olmuş fabrikalar yıkılmış ekonomileri yerle bir olmuştu. SSCB gücü elinde barındırdığı için sosyalizm güç kazandı ancak SSCB sosyalizm söylemlerini her ne kadar sürdürse de savaştan sonra Alman işgalinden kurtarmış olduğu toprakları bırakmadı onlara kendi toprakları üzerinde hak tanımadığı gibi onları SSCB'nin içine dahil etti. SSCB'nin savaş sonrası tutumu bu olunca ABD sömürgeciliğe karşı insan hakları ve hukukun üstünlüğünü benimseyen Truman Doktrinini yayınladı (Akın, 2017, s. 121-122). Savaş süresince Almanya ve İtalya'nın işgal ettiği ülkeleri SSCB kendi topraklarına ekleme yoluna gitmiştir.

Devletler ikiye bölünmüş iki süper güç olan SSCB'nin önderliğinde Varşova Paktı, ABD'nin önderliğinde ise NATO denen uluslararası kuruluşlar kurulmuştur (Özhan, 2019).

Savaşta gelişmiş silahların kullanılması, 60 milyondan fazla kişinin ölümü de dâhil olmak üzere çok büyük insan kayıplarına neden olmuştur. Sovyetlerde yaşayan insanların dörtte biri savaştan etkilenmiş kimisi ölmüş kimisi de yaralanmıştır (Smith, 1994). Mihver devletler savaş boyunca kimyasal ve biyolojik silahlara başvurmuştur. Hem Almanlar hem de Japonlar bu tür silahları insanlar üzerinde denemişlerdir. Atom bombasının yıkıcı etkisi gözler önüne serilmiştir

Hitler 1933'te başa gelince yaptığı konuşmaların ellisi radyoda halka açık olarak yayınlandı. Konuşmasını tüm halk heyecan ve merakla dinlemiş ve takip etmiştir (Falkenberg, 2005, s. 63). Buna bağlı olarak radyonun kitleleri etkileme gücü ortaya çıkmıştır. Savaş sırasında radyo ön plana çıkmış büyük devletler politik çatışmalar için sıkça kullanmışlardır. Büyük devletler radyo üzerinden komünizmin ve faşizmin propagandası yapmışlardır (Jowett.G, 1999, s. 203). İkinci dünya savaşı radyo teknolojisinin gelişmesinde adeta dönüm noktası olmuştur. Savaş döneminde radyonun bu denli aktif kullanılması ve etkisinin görülmesi iletişim teknolojilerinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

2.5.6. Gestapo

Almanya'da "Gheime Staatspolizei" adıyla bilinen bu teşkilat Alman gizli polis teşkilatıdır. Güçlü ve merkezi bir siyasi polis teşkilatı olan Gestapoyu Hitler'in yakın arkadaşı Herman Göring kurmuştur. Gestapo bünyesinde deneyimli profesyonel eğitilmiş, becerikli ve bilgili polis memurları barındırırken bir yandan da ciddi bir eğitimi bulunmayan ama Nazi düşünce sistemini benimsemiş hevesli Nazi taraftarlarından oluşmuştur (Amerika Birleşik Devletleri Holokost Anıt Müzesi, 2023).

Gestaponun misyonu devleti tehlikeye atmaya yönelik tüm girişimleri araştırmak, bunlarla mücadele etmek ve devlete karşı tehdit oluşturabilecek herhangi bir eylemin önüne geçmektir. Diktatör Nazi rejimi Gestaponun bütün bunlarla başa çıkması için kendisine geniş yetkiler verdi. Gestaponun yetkileri o kadar genişledi ki Nazi ideolojisine uymayan buna muhalefet eden herhangi bir kişiyi yargılayabilir hatta isterse bir tutuklama kampına gönderebilirdi. Sadece komünist partisinin mensubu olmak, Yahudi kökenli olmak, siyasi olarak kendisine ve ideolojisine muhalif olmak, homoseksüel olmak, farklı

bir dini benimsemek Gestaponun hedefi haline gelmek için yeterliydi (Amerika Birleşik Devletleri Holokost Anıt Müzesi, 2023)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Gestapo üyeleri savaş suçları ve insan hakları ihlalleri nedeniyle yargılanmış ve cezalandırılmıştır. Bu örgüt Nazi Almanyası'nın yıkılmasıyla sona ermiştir. Gestaponun faaliyetleri tarihsel olarak karanlık çağları temsil eder ve insanlığa karşı suç olarak kabul edilir. Nazi savaş suçlularının yargılanması amacıyla mahkemeler kurulmuş Gestapo üyelerinde yaptıkları işkenceler sebebiyle yargılanmışlardır.

2.5.7. Nürnberg mahkemelerinin kuruluşu

İkinci Dünya Savaşı süresi boyunca yayılmacı bir politika izleyen Japonya ve Almanya işgal ettikleri bölgelerde sivil halka ve savaş esirlerine akıl almaz işkencelerde bulunmuştur. Bu savaş süresince fazlasıyla insan hakları ihlalleri ve insanlığa karşı büyük savaş suçları işlenmiştir. İşgale uğramış halkın direniş çabası kanla bastırılmıştır. Bu savaş Nazi kamplarında yapılan acımasızlıkları işkenceleri gözler önüne sermiştir (Beyazıt, 2008).

Uzak Doğu'da işgale başlayan Japonya'nın sivillere yönelik yaptığı katliamlar ve Almanya'daki Nazi rejiminin Yahudilere yaptıkları işkenceler ve soykırımlar dünyada büyük tepki toplamış ve "İnsanlığa Karşı Suçlar" kavramı ortaya çıkmıştır. ABD Nazilerin yargılanması gerektiğini savunmuş çünkü savaş süresi boyunca yapılan suçlar insan haklarının ihlaliydi ve insancıl hukukun kaldıramayacağı bir boyuttaydı (Azarkan, 2003). İkinci dünya savaşı sürerken savaş süresince yapılan zulümler insanlık dışı eylemlere karşı Müttefik Devletleri bu suçları işleyenleri veya buna sebep olan kişilerin yargılanması düşüncesine itti. Bu amaçla müttefik devletleri çeşitli konferanslar düzenledi (Azarkan, 2003, s. 121)

Bu konu ile ilgili somut adım 1 Kasım 1943 tarihli Moskova deklarasyonu ile atılmıştır. Milletler Cemiyeti üyesi olan 32 ülkenin verdiği ortak karara göre "Yukarıda bahsedilen hareketlere, katliamlara ve idamlara katılmış olan Nazi Partisi resmi görevlileri ve üyeleri bu iğrenç fiilleri işledikleri ülkelere yargılanmaları ve özgürleştirilmiş ve hür hükümetlerin yasaları uyarınca cezalandırılmaları için geri gönderilecek.... Coğrafi olarak tam anlamıyla yerelleştirilemeyen büyük suçlar bakımından büyük suçlular hiçbir önyargı olmaksızın müttefik devletlerin ortak kararıyla cezalandırılacaktır." (Ginsburgs, 1990, s. 48). Savaş sonlarına doğru İngiltere yargılama için özel bir düzenlemeye gerek olmadığını söylemiş başta ABD'de bu fikri

desteklemiştir ancak sonrasında bu savaş suçlularının yargılanması için uluslararası bir mahkeme kurulması gerektiği fikrini benimsemiştir (Azarkan, 2003, s. 123).

Mahkeme her ne kadar uluslararası bir boyutta savaş suçlularının yargılanması amacıyla kurulmuş olsa da mahkemenin uluslararası bir nitelikte olmadığı görüşleri vardır. Nürnberg mahkemeleri ikinci Dünya Savaşından sonra yapılan haksızlıkların cezasız kalmaması için kurulmuş ancak mahkeme yetkisini sadece Avrupa ile sınırlı tutmuştur. Hâlbuki Dünya Savaşı ibaresi küresel çaplı bir savaştan bahsetmiş olunduğunu gösteriyor dolayısıyla Asya ve Pasifik bölgesini de kapsamaması gerekirdi. Öteki yandan mahkemenin tek taraflı oluşu da yine uluslararası mahkeme cümlesine uyuşmamaktadır (Overy, 2001, s. 19). Mahkemeyi kuranların kazanan ülkelerden oluşması da ayrı bir durumdur.

Mahkeme kuruluş sürecinde iken nerede kurulacağı ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Sovyetler Berlin’de yapılması düşüncesini savunurken, Leipzig, Münih ve Lüksemburg şehirlerinin de ismi geçmiştir (Overy, 2001, s. 19). Farklı görüş ayrılıklarından sonra bu derece bir davayı ancak Nürnberg’deki Adalet Sarayının kaldırabileceği düşünülmüş ve orasının olmasına karar verilmiştir (Overy, 2001, s. 20). Mahkeme yapı olarak iki ayrı bölümü kapsamaktadır. Bir bölümü “mahkeme” bir bölümü de “genel sekreterlik” oluşturmaktadır. (Azarkan, 2003, s. 175).

17 Müttefik ülkenin temsilcilerinin bir araya gelerek “Birleşmiş Milletler Savaş Suçları Komisyonu”, (United Nations War Crimes Commission UNWCC)’nu kurduğu Londra’da Ekim 1943’te yapılan anlaşmanın ardından tarihi bir duruşma yapılmasına karar verildi. 8 Ağustos 1945’te, uluslararası bir askeri mahkemenin kurulmasına ilişkin tüzüğün yer aldığı “Londra Anlaşması” ile suçlara ilişkin genel kural ve kanunları ve suç faillerinin nasıl yargılanacaklarını belirlediler (Gaiba, 1998, s. 26). Mahkemenin hukuki dayanağını bu antlaşmada imzalanan maddeler oluşturmuştur. Gerçekleştirilen mahkeme sonucunda yargılananlardan iki kişinin müebbet hapis cezasına, iki kişinin beraatine, dört kişinin süreli hapis cezasına, bir kişinin de mahkemesinin düşürülmesine karar verilmiştir. Nazi Almanyası’nda politikacı olan Robert Ley ise yargılanma süreci devam ederken intihar ettiği için kendisine bir hüküm verilememiştir. Mahkeme SS’(Schutzstaffel) leri, Gestapoyu ve Nazi Liderler Grubunu suç örgütü olarak kabul etmiştir. Yargılanmalar yaklaşık olarak bir yıl sürmüş dört yüz iki celsede gerçekleşmiştir. Mahkeme süresince üç yüz bin şahit dinlenilmiş ve altı bin üç yüz delil değerlendirilmiştir (Orhan, s. 17).

2.5.8. Simultane çevirinin ortaya çıkışı

Mahkeme yapılması için yetkililer yasal düzenlemeleri uygulamaya koymuş ancak daha önce düşünemedikleri dil engeliyle karşı karşıya kalmışlardır. Dil sorunu ve modern teknolojinin başarısına olan güven eksikliği katılımcı delegasyonları tedirgin etmiş ve endişelendirmiştir. Bu karmaşık görevi yerine getirebilecek yetenekli tercümanlar o zaman için mevcut değildi. Askeri Mahkeme kararında belirtildiği üzere müttefik devletlerin adil yargılama arzusu bulunmaktaydı. Yargılamanın şu şekilde yapılması ve yürütülmesi gerektiği belirtildi; mümkün olduğu kadar çabuk, hızlı, gereksiz masraftan kaçınarak ve zamandan tasarruf ederek duruşmada olup bitenlerin sanığın anladığı dile çevrilmesi, dünyanın ve medyanın dikkatini çekebilecek şekilde olması kararlaştırıldı (Abbassi, 2018- 2019, s. 34).

O güne kadar kullanılmış olan çeviri yöntemlerinden ne fısıltı çeviri ne de ardıl çeviri bu mahkeme sürecinde yeterli olmuştur. Fısıltı tercüme yapan çevirmenin konuşması ile konuşmacının sesi birbirine karışmıştır. Dahası bu yöntemle yapıldığı takdirde sadece küçük bir grup konuşmayı dinleme imkânı bulabilmiştir. Ardıl çeviri ise çok yavaş gerçekleşmiş çünkü her kelimenin sonrasında tekrar edilme ihtiyacı doğmuştur. Şartlar böyle olunca oturumların ertelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca katılımcılar kendi dillerine yapılan çeviriyi dinledikten sonra anlamadıkları dilleri duymak ve oturup oturumun devam etmesini beklemek zorunda kalmıştır. Uluslararası konferanslar için daha pratik, etkili bir yönteme ihtiyaç duyulmuş böylelikle simultane tercüme icat edilmiştir (Gaiba, 1998).

Simultane çeviri ardıl ve fısıltı çevirinin gelişmiş bir modeli olarak tasarlandı. Simultane çeviride çevirmen akan bir çeviri yapar bir yandan dinlerken bir yandan da metni çevirir. Böylelikle ardıl çeviri yapmaktan daha az zaman alacaktır ve aynı zamanda çok dilli konferansı tek dilli bir konferans yapmak kadar hızlı yapabilme imkanı sağlayacaktır. Bu çeviri türü fısıltı çeviriden de çok daha etkilidir. Tercümanlar ses geçirmez kabinlerinde kimsenin onları rahatsız etmeyeceği bir durumda olup yaptıkları çeviriler konferanstaki tüm katılımcılara kulaklık aracılığıyla iletilmiş olacaktı (Gaiba, 1998, s. 29).

Simultane tercüme sistemi 1955 'te Cenevre Üniversitesi'nde verilen bir konferansta tarihteki ilk simultane tercümanlarından sayılan Andre Kaminker aracılığıyla duyulmuştur. Kaminker aynı zamanda Hitler'in 1934 te Fransız radyosuna konuşmasını da tercüme etmiştir (Skuncke .M, 1998, s. 7). Kaminker Milletler Cemiyetinde 'de

tercümanlık yapmıştır (Lederer, 1981, s. 16). Yapılan denemede ardıl çeviri ve fısıltı çeviri ihtiyacı karşılamayınca yeni bir sitem arayışına girildi. Bugün konferansların olmazsa olmazı olan simultane çevirinin böyle zaruri bir ihtiyaç halinde ortaya çıktığını görüyoruz. Nürnberg mahkemeleri simultane çeviri için dönüm noktası niteliğindedir.

Devletler bir araya gelerek ortak dil olarak Almanca dilini kullanmaya karar verdiler. Konu çeşitliliğinin yanı sıra hiç kimse Uluslararası Askeri Mahkeme üyelerinden Almanca dilinde savunma yapmalarını bekleyemezdi. Siyasi, sağlık ve askeri konular arasında yaşanan görüşmeler, yargılama sürecinde büyük zorluklar yarattı. Katılım sağlayan tüm taraflar; Avukatlar, hâkimler, savcılar ve hatta sanıklar kendilerini bir anda uçurumun kenarında buldular. Bu durum karşısında üye devletlerin her delegasyonun ana dilini kullanmaktan ve simultane çeviriyi uygulamaya koymaktan başka seçeneği yoktu. Ancak simultane çeviri yeni haliyle bundan önce yapılan tüm simultane çevirilerden farklı bir boyuttaydı (Abbassi, 2018- 2019, s. 34).

Tanık veya sanık, konuştuğu sırada duruşma dilinden farklı bir dil konuşuyordu, tercüman jüri üyesi olarak görevlendiriliyordu ve şahsın yanına oturup kulağına fısıldayarak konuşmayı çeviriyordu. Tanık veya sanık konuştuğunda tercüman sözlerini hoparlörden eş zamanlı veya sıralı olarak ileterek hedef dile çevirir. Bu yöntem kaynak dili bilmeyen kişiler için günümüzde halen kullanılmaktadır. Ancak duruşmadaki konu çok fazla kafa karıştırıcıydı; Farklı dilleri konuşan birden fazla kişi olduğunda ne yapılmalıydı? Dilsel örtüşme, dilsel anlam ve anlayış oturumların gidişatını etkileyen temel unsurdur. Duruşmayı organize edenler geleneksel yöntemlerin bu tarihi davanın dilsel gereksinimlerini karşılayamadığını fark ettikten sonra simultane çeviri yöntemi öneminin farkına vardılar (Abbassi, 2018- 2019, s. 34)

Bu sistemin düzenlenmesini ve hazırlanmasını sağlayanlardan biri olan ABD Başsavcısı Justise Jackson süreçle ilgili şunları söylemiştir: “ Hayatım boyunca beni bu kadar sıkıntıya sokan, bu kadar cesaretimi kıran başka bir sorun olmadı sanırım. Dört dilde duruşmayı deneme, yürütme ve uygulama sorunu. Dillerin en büyük tehlikelerinden biri de bu davanın kamuoyunda yaratacağı izlenim. Bu sorun çözülmediği sürece yargılama böyle olacak. Sorun şu ki, bu duruşma alay konusu olacak kadar kakofoni ve deyim yerindeyse kaos olacak ve ben alay konusu olmaktan daha çok korkuyorum” (Gaiba, 1998, s. 34).

2.5.9. Nürnberg mahkemelerine simultane çevirinin getirilmesi

Yetkililerin, doğaçlama simultane çeviri teknolojisi fikrini ABD başsavcısı J.Jackson'un mu yoksa Nürnberg'deki çeviri dairesi başkanı Leon Dostert'in mi keşfettiği konusunda anlaşmazlığa düştükleri görülmüştür. Bazı tarihçiler mahkemedeki tercüme sisteminin keşfini Cenevre'den Almanya'daki Nürnberg'e getirenin J.Jackson olduğunu dile getirdiler. Dil ve çeviri sorumlusu olması dışında Albay Dostert'ten bahsetmediler. Ancak Dostert'in simultane çeviri sistemini harika kullanımı belirten metinler de bulunmaktadır. 1945 yılında yazın duruşmaya hazırlık aşamasında Dostert önerilerini Jackson'unda orada bulunduğu Avrupa'daki düzenlemelerden sorumlu olanlara göndererek Washington'dan tercüme sistemine katkıda bulunuyordu. Albay Dostert'a bu konuda yardımcı olan şey, konumu ve mesleki geçmişi idi çünkü kendisi savaş sırasında başka önemli mevkiler elde etmenin yanı sıra Eisenhower (Eski Amerika Birleşik Devletleri Başkanı)'in tercümanıydı (Abbassi, 2018, s. 35).

Cihazın etkinliği konusunda şüphelerini dile getiren katılımcılar ikna edilmeye çalışılmıştır. Tercüme sistemi netleşmeye kadar mahkemedeki davalara başlanmamıştır. Dostert Merkezi idarenin amirine, Nürnberg'de savcı olan Horsky'ye ve William Jackson'a ABD Savunma Bakanlığı genel merkezi salonunun arka tarafında oturup kulaklık takmalarını rica etmiştir. Platformda üç erkek ve bir kadın bulunmuştur. Her birinin bir tarafı kapalı olan hoparlörü vardır ve kontrol panelinin önünde bir IBM (dünyanın en büyük bilişim teknolojisi şirketlerinden biridir) mühendisi oturmuştur. Sonrasında kadın doğaçlama olarak İngilizce konuşmaya başlamış akabinde üç adam hoparlörle konuşma girişiminde bulunmuş ancak inanılmaz bir kargaşa ortamı ortaya çıkmıştır. Askeri mahkemede uygulamayı düşündükleri tercüme sistemi olan bir yandan kadın konuşurken bir yandan üç dilde tercüme etmeye çalışan adamların sesleri birbirine karışmış dinleyicilere ulaşamamıştır (Gaiba, 1998, s. 36). Yazılanlardan hareketle karşılaşılan dil engelinin başta kolaylıkla çözülebileceği düşünülmüş ancak uygulamaya geçince bunun bu kadar kolay olmayacağı fark edilmiştir. Aynı anda dört kişinin konuşup sağlıklı bir iletişim ortamı sağlanabileceği yanılıgısına düşülmüştür.

Güveni artırmak ve herkesin onayını almak için zamana karşı yapılan bir yarışın ardından tercüme sisteminin en uygun çözüm olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Hazırlıklar duruşmanın başlamasından önceki son dakikaya kadar devam etmiştir. Tercümenin seçilmesi ve cihazların kurulumu IBM şirketinin sorumluluğunda yapılmıştır. Seçim meselesi, çok zaman ve emek alan başka bir sorunu ortaya çıkarmıştır.

Hazırladıkları yeni sisteme alışmaları için çeviriye hazır olup olmadıklarının belirlenmesi amacıyla birçok eğitim düzenlenmiş sonrasında temel kriterlere göre seçim işlemi yapılmıştır. Duruşma, çeşitli uyruklardan (Amerikalılar, Fransızlar, Almanlar, Ruslar, İngilizler) oluşan görevlilerden bir tersane gerektirmiştir. Görevliler kendilerine verilen görevlere göre bölünmüşlerdir. Dostert çeviri departmanının başında olmuş ve Amerikan heyetini temsil etmiştir. Fransa heyetine Kaminker, İngiltere heyetine Sinclair ve Sovyet Rusya adına da General Rudenko atanmıştır. Kasım 1945 tarihinde tarihi olarak simultane çevirinin doğuşunu duyurmak için oturumunun son denemesi yapılmıştır (Abbassi, 2018, s. 37).

2.5.10. Tercüman alımı

Nürnberg mahkemelerinde tercümanlık yapacak kişilerin işe alım süreci iki aşamalı olarak gerçekleştirildi. Adaylar ilk olarak kendi ülkelerinde dil becerilerinin ölçülmesi için testlere tabi tutuldular ikinci aşama olarak Dostert'in yanında Nürnberg'e simultane çeviri yeteneklerinin ölçülmesi için gönderildiler. İşin zorluğu sebebiyle bu aşamada tercüman adayları titizlikle seçilmiştir. Seçilen adaylardan sadece birkaçı tercüman olmuştur. Dil hizmetleri konusunda ülkeleri örgütleyen ve finanse eden ülke ABD olduğu için işe alım süreci orada başlamıştır (Gaiba, 1998, s. 40).

Dostert'in simultane tercüme fikri kabul gördükten sonra Dışişleri Bakanlığı Baş Tercümanı Bay Suro, her bir dil için altı tercüman, dört dilin yanı sıra tercümanlıkta bir idari görevli bölümü, duruşma öncesi sorgulamalar ve ele geçirilen Alman belgelerinin büyük bir kısmının tercümesi için stenograflara ve tercümanlara ihtiyaç duyulacağını içeren bir plan hazırladı. Dışişleri ve Savaş bakanlıkları Nürnberg'de ihtiyaç duyulan personeli toplamak için topyekûn bir çaba sarf etmeye başladı. Savaş Bakanlığı erlerin işe alınmasından sorumluydu. Sivil personel ise ya Sivil Personel Denizaşırı Bölümü ya da Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla işe alınıyordu (International Military Tribunal, Seventeenth Organizational Meeting, 1945, s. 16). Bütün bölümler işe alım sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaştı. Askeri personelin vize ve pasaporta ihtiyacı olmadığı için kolayca işe alındılar ve hemen Nürnberg'e gönderildiler. Bu durum sivillerin işe alınmasında pek işe yaramadı çünkü onların Nürnberg'e gidişi, belgelerin tam olmasına ve seyahat izni alınması şartına bağlıydı. Nürnberg'de umutsuzca tercümana ihtiyaç duyulduğundan gecikmeyi ortadan kaldırmak için Jackson'ın Avrupa'daki personeli defalarca siviller için pasaport zorunluluğundan feragat edilmesini talep etmiştir. (Jackson, 1945).

İşe alım sürecinin hızlanması için Truman 1945 'te başka bir İcra Emri yayınladı. Yargıçlar Biddle ve Parker'ı sırasıyla Nürnberg kürsüsüne üye ve yedek üye olarak atamış ve ayrıca işe alma konusuna ilişkin bir paragraf eklemiştir: Dışişleri Bakanı, Savaş Departmanı, Başsavcı ve Donanma Sekreteri, Üyeye ve Yedek Üyeye uygun yardımcı sağlamaya yetkilidir. Silahlı kuvvetler mensupları da dâhil olmak üzere, her tür personeli amaç için görevlendirebilir veya talep edilebilir (Truman, 1945). Bir yandan bunlar yaşanırken bir yandan da farklı problemler baş gösterdi, Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen bir telgraf Almanca, Fransızca ve Rusça için Savaş Departmanının yetkin tercümanlar bulmakta güçlük çektiğini bildirdi (Charles, Memorandum for Mr. Justice Jackson", 1945). Başka büyük bir problem de Almanca konuşan personeli temin etmektir. Mahkeme muhabirliği ve tercümanlık için Almanların işe alıp alınmayacağı meselesi net değildi alternatif olarak Avusturyalılar ve İsviçrelilerden yardım istenilmesi düşünüldü. Tercüme Bölümü Personel Listesi daha sonra mahkemenin Alman muhabirleri işe aldığını gösteriyor (Gaiba, 1998, s. 41).

Savaş Departmanının tercüman adaylarını değerlendirecek konumda olmaması da işe alım sürecini yavaşlatan bir başka etken olarak karşılına çıktı. (Charles, "Memorandum for Mr. Justice Jackson, 1945). Durum böyle olunca Bay Suro, Almanca ve İngilizce çeviriler için tercüman ve çevirmen temin etmekle görevlendirildi. Bu çözümler ABD için işe alım süreçlerini hızlandırdı. Jackson her ülkeden altı tercüman talep etmişti dolayısıyla Fransa ve Rusya'nın da mahkemede çeviri için personel sağlaması gerekiyordu. Fransa, İngiltere Rusya ve ABD'de Almanya'nın sorumluluğunu paylaşıyordu. On iki tercüman ve dokuz stenograf gerekliydi. Fransız, İngiliz ve Rus heyetler gerekli personeli bulmaya kendilerini adadılar. Onlar her ne kadar kendilerini adanmışlarsa da yeterli görünmüyordu. Jackson bir ay sonra, hala bu konuda çok endişeliydi. İngilizceye çeviri için personel ihtiyacının karşılanacağından emindi ancak Almanca Fransızca ve Rusça için şüpheliydi. Amerikalı delegasyon dört dilli bir duruşmanın yapılamayacağı konusunda o kadar eminlerdi ki alternatif bile bulmuşlardı (Gaiba, 1998, s. 42).

- Dört dil şartından feragat edilmesi: Her savcı ekibi davalarını kendi dillerinde sunaca ve çeviri sadece sanıkların kullanımı için Almanca yapılacaktır.

- İngilizler ve Amerikalılar tarafından yürütülen İngilizce ve Almanca olmak üzere iki dilli bir deneme düzenlenecektir (Record of Telephone Conference", 1945).

Dil becerilerine göre seçilen adaylar Nürnberg'e gönderildi. On ile on beş kişilik gruplardan oluşan atmış dokuz tercüman yargılama öncesi sorgulamaları yönetmek için

Avrupa'ya gönderildi. Ekim ayının sonunda Dostert Washington'dan ayrılma zamanının geldiğine karar verdi. IBM ekipmanı da yakın zamanda gelecekti Nürnberg'deki kurulumu denetlemek için de orada bulunması gerekiyordu ve tercümanlarında eğitilmesi gerekiyordu. Davanın başlamasına sadece üç hafta kala, Nürnberg'de yapılması gereken pek çok iş vardı. Ekibi ile birlikte Avrupa'ya indi 31 Ekim 1945'te Nürnberg'e ulaştı (Gaiba, 1998, s. 44).

2.5.11. Aday seçme kriterleri

Bugün bildiğimiz haliyle simultane tercüme Nürnberg mahkemelerinden önce mevcut bir forma sahip değildi. Dolayısıyla adayların tam olarak hangi kriterlere göre belirleneceği netleştirilmemişti. Alfred Steer ve Peter Uiberall adayları seçme ve test etme sorumlusu seçildiler. Ardıl çeviride dikkat edilen hususlar esas alındı. İki dili iyi seviyede bilme ve düzgün bir eğitim geçmişi ve geniş kültür bilgisi dikkat edilen hususlardandı. Ayrıca adayların simultane çeviri için soğukkanlılık ve stresli durumlarda sakin kalabilme becerisi gibi belirli niteliklere de ihtiyacı vardı (Gaiba, 1998, s. 46).

Tercüman adaylarının yabancı dilleri ana dili seviyesinde bilgi sahibi olmak, dile hâkimiyet ve akıcılık, hukuk, tıp ve güncel olaylar gibi birçok farklı konuda geniş bir kelime dağarcığına sahip olan, yabancı dil konusunda tutarlı ve yeni deneyimlere açık kişiler aranıyordu. Dil becerisinin yanında çeşitli konuları özümseme yeteneği de isteniliyordu. Bu konuda en iyi sonuçlar birkaç yılını her iki dilin konuşulduğu ülkelerde geçiren orada eğitim almış, ülkeyi bilen tanıyan, kültürünü özümseyen çevirmenlerden alınıyordu (Ramler, 1988, s. 438). Bir diğer olumlu sonuç alınan yönlerden biri de hukuk ve topluluk önünde konuşma konusunda profesyonel bir geçmişe sahip kişilerin varlığıydı (Steer, G, 1946, s. 6).

Özetle simultane çeviri için aranan özellikler şunlardan oluşuyordu: Stresli bir iş olduğu göz önüne alınarak işin koşulları gereği, tercümanların baskı altında kendilerini kontrol edebilmeleri ve zor durumlarda konsantre olabilmeleri gerekiyordu. Tercümanın aynı anda hem duyması hem konuşması hem de kaynak dilin uyarıcılarına anında uyum sağlaması için zihinsel olarak çevik olması gerekiyordu. Bu da tercümanların, çeviri yapıldığında hızlıca en iyi alternatifi bulabilmeleri gerektiği anlamına gelmektedir. Çeviri sırasında çevirmenlerin kekelememeleri ya da durmamaları gerekliliği mevcuttu. Hızlı ve doğru kararlar verebilmeleri gerekiyordu. Bu iş aynı zamanda yorumlama ihtiyacı nedeniyle büyük zihinsel ve fiziksel çaba gerektiriyordu. Hem hızlı hem de doğru bir şekilde ve konuşmacının hızına uyum sağlayabilmeliydi. Son olarak, tercümanların iyi

bir sese ve net bir telaffuza sahip olmaları gerekiyordu, böylece dinleyicilerin onları saatlerce dinlemesi kolay olacaktı (Steer. G, 1946, s. 4).

2.5.11.1 Aday seçimlerinin sonuçlanması: Çevirmenleri seçen grup en iyi tercümanların 35 ile 45 yaş aralığından oluşan kişiler olduğuna karar verdi. Genç insanlar kelime dağarcığı konusunda yetersiz kalırken yaşlılar ise işin zorluğuna dayanamıyordu. Ses açısından erkekler genelde kadınlardan daha iyi olurken iyi olan kadınlarda gerçek anlamda iyilerdi. Ayrıca gerçek anlamda iki dilliliğin nadir olduğunu da keşfettiler. Diller arasında her zaman küçük farklılıklar olduğu fark edildi (Schmidt, 1946). Anadili Almanca olan ama İngilizce konuşulan bir ülkede yeterince uzun yaşamış olan Wolfe Frank gibi (Almanca'dan İngilizceye tercüman) kişiler tercih edildi (Gaskin, 1990, s. 44-45).

İşe alım sürecinde kendileri için ilginç olan durumlardan biri de mükemmel akademik geçmişe sahip birçok dilbilimcinin bu işi yapamayacağını keşfetmeleriydi. Bu kişiler Schopenhauer'i çevirebildiler ancak toplama kamplarındaki tuvalet düzenlemeleri gibi konularla başa çıkamadılar. Bu nedenle en iyi akademik dilbilimciler ve çevirmenler bazen bu iş için reddedilmek durumunda kalmışlardır. Temelde bölüm çok az sayıda insanın simultane tercüme yapabileceğini fark etti. Alfred Steer, bir yıl içinde 400'den fazla kişi üzerinde yapılan araştırmada ardıl tercümanlar da dahil olmak üzere test edilen kişilerin yalnızca yüzde beşinin simultane tercüme yapabileceklerini gördü. Toplamda 500'den fazla kişi duruşma sırasında teste tabi tutulmak için bekledi. Deneme öncesinde 200'den fazla kişi arasından 36 kişi simultane tercümanlık için teste tabi tutuldu. Test başladıktan kısa bir süre sonra simultane tercümanlığın ne kadar zor bir görev olduğu tecrübe edildi (Gaiba, 1998, s. 48).

Bütün bu yazılanlardan kolaylıkla şu sonuçlara varabiliyoruz. Simultane çeviri ile ilgili çok da tecrübe sahibi olunmadığı için komite başlarken bu kadar zorlanacağını kestirememişti. Ancak tüm bu yaşananlar herkesin üzerinde hemfikir olduğu bir gerçeği ortaya çıkardı. Simultane çevirinin ortalama bir çevirmenin çok ötesinde bir derece ve beceriye sahip çevirmen ya da tercüman gerektirdiği fikri herkes tarafından benimsendi. Aslında bunun da temeli şundan kaynaklıydı adayların hiçbirinin böyle bir eğitim geçmişi yoktu çünkü bu yeni bir alandı. Dolayısıyla simultane çeviri yapmaya çalışan adayların başvurdukları çözüm doğaçlama yapmaktı.

2.5.11.2 Simultane eğitim denemeleri: Mahkeme salonunda çalışmak üzere seçilen tercümanlara sahte duruşmalar şeklinde eğitimler verildi. Çatı katına simultane tercüme ekipmanlarının geçici kurulumuyla birlikte pratik yaptılar. Burada birbirlerine

belgeleri okudular bazıları savcı ve hakimlerin konuşmalarını doğaçlama yaparken bazıları eş zamanlı olarak tercümanlık yaptılar. Konuşma hızı kademeli olarak artırıldı, tercümanın sesi, konuşma yeteneği ve performansı kontrol edildi ihtiyaç halinde düzeltildi. Eğitim programı genellikle iki hafta veya bir ve iki aya kadar sürmüştür. Ancak istisnai olarak bazı insanlar sadece birkaç günlük eğitimle mahkeme salonunda (özellikle sonlara doğru zaman baskısı arttığında) çevirmen olarak yer almışlardır. Örneğin Elisabeth Heyward o süreçte hiç eğitim almadığını hatırlıyor (Falbo, 2022, s. 36). Bu sahte duruşmalar sırasında denemelerdeki tercümanlara dil performanslarını nasıl geliştirebilecekleri konusunda da eğitim verildi. Denemeler bir süre devam etti telaffuz hatalarının düzeltilmesi için kaydedilip kontrol edildi (Gaiba, 1998, s. 49).

Kostümlü sahte duruşmalar: Ekipman kurulmuş ve tercümanlar başlangıçtan beri seçilip eğitilmiş olmalarına rağmen duruşma sırasında simultane tercümeyle ilişkin hâlâ çok fazla endişe ve tedirginlik vardı. Mahkeme üyeleri hala sistemin işe yarayıp yaramayacağından şüpheliydi. Sistemin düzgün çalıştığını ve tercümanların gerçekten eş zamanlı olarak tercüme edebileceklerinden emin olmak için Müttefik delegasyonlar en azından bir kostümlü prova düzenlemeye karar verdiler (International Military Tribunal, Seventeenth Organizational Meeting, 1945). Yargıç Biddle duruşmadan önceki son hafta içinde hakimler, savcılar, avukatlar, tercümanlar ve muhabirlerin katılımıyla en az iki tam kapsamlı prova gerçekleştirmeyi önerdi (Gaiba, 1998, s. 50).

İlk kostümlü prova 5 Kasım 1945'te onarımı hala devam eden gerçek mahkeme salonunda gerçekleşti. Jackson tercümanlık sisteminin kontrollerini sağladı ve var olan birkaç sorunu halletti. Bu sahte duruşmada sadece dokuz tercüman hazır bulundu, Ruslar bu provaya katılmadı. Bu sistemin ve personelin tamamen test edildiği bir dizi provanın ilkiydi. Bu provalardan birinde Dostert ve ekibi sahte bir duruşma sahneledi. Her biri farklı rolleri oynadılar. Mikrofonun nasıl kullanılacağını, ne kadar hızlı konuşulacağı gibi detayları oturttular. Dostert'in yardımcısı Bay Steer, bu sahte duruşmada mahkeme başkanını oynadığını hatırlıyor (Schmidt, 1946).

2.5.12. Çeviri kısmı

Çeviri bölümü Leon Dostert tarafından yönetiliyordu ve kendisi aynı zamanda baş tercümandı. Diğer delegasyonların tercüman ekiplerinden sorumlu kişiler şunlardı; Andre Fransız ekibi için, Kaminker İngiliz ekibi için, Bay Sinclair ve Rus ekibi için General Rudenko (Rus Savcı) seçilmişti (Gaiba, 1998, s. 51).

Çeviri Bölümü aşağıdaki şekilde düzenlendi:

I. Mahkeme Tercümanlığı Şubesi

A. Simultane mahkeme tercümanları. On iki kişilik üç takımdan oluşurlar.

B. Yardımcı ardıl tercümanlar. Yaklaşık on iki kişi. Kullanılan dilin lehçe ve yerel ağız gibi mahkemenin dilinden farklı olması durumunda yardımcı olunması için hazırda tutulmuşlardır. Hâkimlerin arkasındaki sırada iki tercüman oturacak ve onların istişarelerini tercüme edecekti.

II. Çeviri Şubesi

Yirmi ya da yirmi beş kişiden oluşan sekiz bölümden oluşurlar. Her bir bölüme belirli tek yönlü çeviri yönü verildi örneğin Rusçadan Fransızcaya çeviri şeklinde olmuştur. Yazabilen insan bulmak zor olduğu için on beş veya on sekiz çevirmen bu işi zarif ve edebi bir metin yazma işiyle ilgilenecekti. Yaklaşık sekiz kişi çevirileri düzenleyecek, gözden geçirecek ve dili edebi hale getirecekti. Bu kişilere ‘editör’ ya da ‘eleştirmenler’ denildi. Her çeviri bölümünde, elle yazılmış çevirileri kopyalayan beş ila on daktilo yazarlarından oluşan bir daktilo havuzu vardı.

III. Mahkeme Tutanakları Şubesi

Her dil için yaklaşık on iki kişi orijinal konuşmaların kendi dillerinde kaydedilmesini ve kendi dillerine çevirilerin yapılmasını sağladılar.

IV. Transkript İnceleme Şubesi

İnceleme bölümü tutanakların basılması fikri benimsendikten sonra işe alınan kişilerden oluşuyordu ve her dilden yaklaşık yüz kişi bulunuyordu. Bu kişiler çevirilerin kısa transkriptlerini orijinal konuşmanın kelimesi kelimesine kayıtlarıyla karşılaştırarak incelediler (Gaiba, 1998, s. 51-52).

Duruşma öncesi düzenlemeler, duruşmanın başlamasından kısa bir süre önce sona erdi. Teknik ekipman ve teknik donanım kuruldu, gerekli otuz altı tercüman seçildi ve eğitildi. Sistemin nasıl kullanılacağı hakkında mahkeme üyelerine talimatlar verildi. Duruşmanın ilk günü için Çeviri Bölümü hazırды. Tercümanlık sisteminin iyi çalışmasının duruşma için hayati bir önemi vardı. Sistemin çökmesi durumunda birbirini anlayamayan insanların bir araya gelmiş olması anlamsız olacaktı ve duruşma salonu tam bir kaosa sürüklenecekti. Kurulum, işe alım eğitim ve uygulama için herkesin harcadığı çaba göz önüne alındığında bölüm tercümanlık konusunda oldukça emindi. Ancak ne olursa olsun son dakika aksaklıkları her zaman mümkündü. Nihayet 19 Kasım 1945'te sahte duruşmalar ve eğitim oturumları sona erdi. Ertesi gün, gerçek anlamda tercümanlık başlayacaktı (Gaiba, 1998, s. 52).

2.5.13. Tercüme sisteminin gerçekleştirilmesi

20 Kasım 1945'te nihayet uzun süredir beklenen gün geldi. Yumuşak, sakın sesli Yargıç Lawrence yüzyılın en önemli davasını açtı. Tüm dünyanın gözleri Nürnberg Mahkemelerine çevrildi ve tarihte bir ilk olacak olan eş zamanlı çeviriye şahitlik ettiler. Simultane çeviri kavramı karşısında hayret ettiler (Tusa, 1983, s. 218). Kulaklıkları insanlarla dolu bir mahkeme salonunun oluşturduğu tuhaf görüntü, medya ve kamuoyunun çokça ilgisini çekti ve çekim için adeta yarış haline girdiler. Bir muhabir mahkemenin o anki durumunu telefon santraline benzetmiştir (Tusa, 1983, s. 147).

Yeni kulaklıkların parlaklığı, başta izleyenlerde tedirginlik yarattı ancak insanların bilmediği ve bilemeyeceği şey simultane tercüme sistemi üzerinde çokça çalışmışlardı. Çabalarının karşılığını alıp alamayacaklarını görmek için sabırsızlanıyorlardı. Oturum başkanı Yargıç Lawrence konuşmaya başladı, kablodan gelen sözleri Fransızca, Almanca ve Rusçaya çevrildi. Simultane tercüme sistemi işe yaramıştı. Çevirinin sağlam işleyişini sağlamak için farklı şubeler oluşturulmuştu. Mahkeme Tercümanlığı Şubesi, Çeviri Şubesi, Mahkeme Tutanakları Şubesi, Transkript İnceleme Şubesi gibi Tercüme Şubesinin tüm şubeleri arasında medyanın ilgisini en çok çeken şube Tercümanlık Şubesi oldu. Hem dönemin gazetecileri hem de daha sonra tarihçiler üzerindeki derin etkisi dava için önemli ve belirleyici bir unsur olduğunu yazarın dört maddede özetlediği aşağıdaki alıntıda net olarak görmekteyiz (Gaiba, 1998, s. 59).

- 14 Kasım 1945 tarihinde, başlıca Alman savaş suçlarına karşı açılan dava Nürnberg'de uluslararası bir askeri mahkeme önünde başladı.

- Sanık sayısı: yirmi bir, yargıç sayısı: sekiz, savcılık sayısı: elli, tanık sayısı: yüz on bir, savunma sayısı: yirmi üç.

- Eşzamanlı müzakereler dört dilde gerçekleştirilmiştir.

- Süreç bir yıl sürmüştür (Schneider, 1968).

1945'te yaşanan olay deyim yerindeyse mucize gibiydi (Maxwell, 1964, s. 97). Günümüzde simultane tercüme uluslararası toplantılarda ve konferanslarda günlük olarak gerçekleşen bir olay olmasına rağmen 1945'te Nürnberg simultane tercüme sistemi, sansasyonel, bir olay yarattı ve o zaman için bu inanılmaz büyüleyici bir durumdu. Sistemde dört masada çalışan on iki dil tercümanından oluşan üç ekip yer alıyordu. Çeviri Sistemi teknik bilgi gerektiren karmaşık bir elektrik iletiminden oluşuyordu ve bir gözlemci tarafından denetleniyordu (Gaiba, 1998, s. 61).

Aşağıda mahkemenin durumunu bize gösteren bir internet sitesinden alınmış görsel bulunmaktadır. Resim, duruşma salonunun yükseltilmiş galerisinden çekilmiştir.

3

Şekil I – Nürnberg 'deki Uluslararası Askeri Mahkeme, Almanya, 1945 - 1946. Soldan sağa; mahkeme sanıklar ve savunma avukatları. Arka tarafta sol köşede tercüman kabinleri, monitör ve Mahkeme Başkanı. Ortada, tanık kürsüsüne bakan konuşmacı kürsüsü. Sağ tarafta stenograflar (daktilo yazıcıları), mahkeme görevlileri ve yargıçlar kürsüsü. Resmin alt kısmında, Savcılık ekiplerinin dört masası ve mahkeme personeli için bir masa.

2.5.14. Tercüme sisteminin işleyişi

Tercüme sisteminin temel amacı daha önce de bahsettiğimiz üzere Uluslararası Askeri Mahkemede eş zamanlı olarak çok dilli tercümeyi sağlamaktı. Mahkemede tercümesi istenen dört dil Almanca, İngilizce, Fransızca ve Rusça idi. Odadaki herkes kulaklık takıyordu ve her kelime mikrofona söyleniyordu. Her dinleyici, yargıç, avukat ve basın muhabiri kendi seçtikleri konuşma dilinin tercüme edilmiş versiyonunu veya orijinal konuşmayı seçebilirlerdi. Kanal seçimi (dil değiştirme), her koltuğa yerleştirilen ve kulaklıklara bağlanan bir seçici anahtar aracılığıyla mümkündü. Orada toplamda beş

³ (Resim erişim tarihi:27.12.2023 <https://www.historyextra.com/period/second-world-war/forgotten-trials-the-other-side-of-nuremberg/>)

kanal vardı: birebir konuşma için birinci kanal (orijinal metin), İngilizce için ikinci kanal, üçüncü kanal Rusça için, dördüncü kanal Fransızca ve beşinci kanal Almanca içindi (Gaiba, 1998, s. 61).

Süreç şu şekilde işliyordu, örneğin Fransız bir savcı Alman bir tanığı sorgularken sorusunu Fransızca sorar, sanık kulaklıklar aracılığıyla Fransızca sorulan soruyu Almancaya çevrilmiş haliyle duyar ve kendisi de Almanca cevap verirdi. Sanığın verdiği cevap savcıya Fransızcaya çevrilmiş halde gelir ve yine kendisi Fransızca yanıt verir. Aynı şekilde İngilizce de konuşuluyorsa dinleyiciler hem sorulan soruların hem de verilen cevapların İngilizce versiyonunu dinlerler. Orijinal konuşma ile çevrilmiş metin arasında genelde birkaç saniyelik duraklama oluyordu. Yaşanan birkaç saniyelik duraklama tercümanın duyduğunu anlaması ve çeviriye başlaması sırasında yaşanmaktaydı. Tercümanlar orijinal konuşmayı kulaklıkları aracılığıyla alırlar ve tercüme için görevlendirdikleri kişiler aracılığıyla mikrofon yardımıyla o dile tercüme ederlerdi. Karmaşıklık önlemek için tercümanlar alçak sesle konuşmak zorunda kalıyorlardı çünkü üst kısmı açık olan cam bölmelerin arkasında konuşmacıyla veya diğer tercümanlarla oturuyorlardı. Dinleyiciler mahkemeyi kendi seçtikleri dil ile dinleyebiliyorlardı (Gaiba, 1998, s. 61-62).

Odada her zaman on iki tercüman bulunuyordu. Tercüme edildikleri dile göre dört masaya bölünmüştü. Örneğin Rusça masası Almancadan Rusçaya, Fransızcadan Rusçaya ve İngilizceden Rusçaya çevirmenlerden oluşuyordu. Fransızca masasında İngilizce - Fransızca, Rusça - Fransızca ve Almanca - Fransızca tercümanlar, şeklinde ilerliyordu. Her masada açma - kapama düğmeli bir mikrofon ve üç kulaklık vardı ve masalar birbirinden cam bir panel ile ayrılmıştı. Her masada üç tercüman çeviri yapar ve bir tercüman konuşurdu (Gaiba, 1998, s. 62). İşleyişin içeriğine gelirsek duruşma sırasında mesela Almanca konuşuluyorsa Almanca masasının mikrofonları kapatılırdı ve Almanca masasındakiler tamamen sessizliğe gömülürdü. Diğer masalarda ise sadece Alman uzmanlar konuşurdu. İngilizce masasındaki Almanca - İngilizce tercümanı, Fransız masasındaki Almanca - Fransızca tercümanı, Rus masasındaki Almanca - Rusça tercümanı konuşurdu. Tercümanların mikrofonlarının açma -kapama düğmesini doğru kullanmayı bilmeleri gerekiyordu. Konuşmacının hangi dili konuşacağı bilinmeliydi böylece tercüme sırasında her masada gerekenler zamanında hazır olacaktı ilgili masa sessiz olmalıydı, yani mikrofonlarını kapatacaklardı.

4

Şekil II – Sanıklar, avukatlar ve tercümanlar. Ön sıra tercümanlar: Rusça ve İngilizce masalar; Arka sıra tercümanlar: Almanca ve Fransızca masaları

Yukarıda bir internet sitesinde alınmış, duruşma sırasında Sanıkların, Avukatların ve Tercümanların yerlerini gösteren görsel mevcuttur. Bütün tercümanlar her seferinde çeviriye başlamak için hazır olmak zorundaydı. Çünkü mikrofonların her seferinde açılıp kapatılması gerekiyordu, sorular arasında sorunun cevaplanması için duraklama gerekliydi, bu sebeple çeviri yapan tercümanlar mikrofonu kapatmadan önce cümleyi bitirmek için zamanı iyi kullanmalıydılar. Şekil II ve aşağıda şekil III de görülebileceği gibi, tercümanların çevirdikleri dile göre yerleri belirlenmişti, çünkü bu sayede ekip ya da "dil masaları" halinde çalışabildiler ve ayrıca mikrofonları belirli bir dil kanalına bağlı olduğu için gerektiğinde birbirlerine mikrofon uzatabiliyorlardı. Bu nedenle örneğin Fransızca çeviri yapan bir tercüman Rusça masasında oturamazdı. (Gaiba, 1998, s. 65)

⁴ (Resim erişim tarihi:28.12. 2023 <https://www.nationalww2museum.org/war/topics/nuremberg-trials>).

5

Arkada Alman dili ve Fransız dili için bulunan masalar yükseltilmişti bu sayede tercümanlara mahkeme salonunu net bir şekilde görme imkânı sağlanmıştı (Uiberall, 1995, s. 3).

Görsellerde de görüldüğü gibi tercümanlar salonun sol arka tarafında oturuyorlardı ve oturdukları pozisyon onlara mahkeme salonunun çoğunluğunu görme imkânı veriyordu. Bunun sağlanmasının sebebi konuşmacıları net görme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Konuşmacı konuşurken kullandığı jest ve mimikleri tercüman gördüğü zaman kastedileni daha net anlar ve bu sayede daha doğru bir çeviri imkânı bulur. Yine bölmelerde tahta yerine cam kullanılmasının sebebi de konuşmacının tepkilerini takip etme gerekliliğindendir.

Resimlerde de gördüğümüz gibi tercüman kabinlerindeki cam bölmelerin üstü açıktı. Bazıları için bu durum gürültü nedeniyle rahatsızlık vericiydi çünkü hem diğer tercümanların sesleri duyuluyordu hem de zaman zaman salondaki sesler birbirine karışıyordu. Bununla birlikte avantajları da vardı konuşmacı konuşurken mikrofondan kaynaklı bir problem yaşanmışsa cam bölmenin üzerinden gelen sesi duyma imkânı oluyordu (Uiberall, 1995, s. 11). Cam bölmelerin üstünün açık olmasının avantajları ve dezavantajlarına bir iki örnek verdik. Ben eğer o duruşmadaki simultane çevirmen olsam

⁵ (Resim erişim tarihi: 28. 12. 2023 <https://www.bbc.com/mundo/noticias-58761441>)

imkanlar dahilinde üstü kapalı ses geçirmez bir kabinde çeviri yapmayı tercih ederdim çünkü zaten eş zamanlı çeviri kendi başına zihinsel olarak çok yorucu bir olay iken birde çeviri sırasında ekstra sesler yoğunlaşmamı olumsuz etkilerdi.

BM’de tercüman olan Elisabeth Heyward Nürnberg duruşması sırasında donanım ve ses yalıtımı konusunda mahkemenin yetersiz kaldığını kabinlerin ses geçirdiğini ve diğer seslerin duyulduğunu dile getirmiştir (Elisabeth Heyward, 1992). Tercüme sisteminin işleyişinin detaylarına vakıf oldukça teknik donanım açısından birçok eksik olduğu net bir şekilde görülmektedir ancak dönemin şartları düşünüldüğünde böyle uluslararası bir mahkemenin eş zamanlı olarak dört dile çevrilmesi son derece büyük bir olaydır. O gün Nürnberg’de yaşanan olaylar aslında simultane tercüme için bir dönüm noktası olmuştur.

2.5.15. Elektrik aktarım sistemi

Mahkeme salonundaki iletişim, mikrofonlar, kablolar, hoparlör ve kulaklıklardan oluşan kablolu bir sistemle mümkün olmuştur. Mahkeme salonunda ses iletimini sağlamak için çeşitli mikrofonlar vardı. Hem savunma makamının hem de iddia makamının konuştuğu kürsüye birer mikrofon yerleştirildi. Bir tane tanık kürsüsüne, 4 tane de hâkimlerin önüne yerleştirildi, ama aynı anda sadece bir tanesi aktif olabiliyordu. Tercümanların masalarında ikisi ön sırada, ikisi de arka sırada olmak üzere dört mikrofon daha vardı. Son olarak, mahkeme şefinin kullanımı için bir adet taşınabilir mikrofon yerleştirilir ve bir görevli tarafından zaman zaman sanıkların kullanımı için mahkemenin önüne konurdu. Tercüman masaları da dâhil olmak üzere masaların üzerindeki mikrofonların açma ve kapatma düğmeleri vardı (Tusa, 1983, s. 218). Mikrofondan duyulan ses bir numaralı kanal üzerinden hoparlörlere oradan da tercüman masalarına iletilir tercümanın mikrofonuna yaptığı çeviri daha sonra hoparlörler aracılığıyla belirlenen kanaldan izleyicilere aktarılırdı. Mikrofonlar ve kulaklıklar elektrikli, "telefon kabloları" aracılığıyla birbirine bağlanmıştı (Harris, 1955, s. 28).

Mikrofon yerleştirilen her yerde, bir veya daha fazla hoparlörün kullanımı için kulaklık setleri mevcuttu. Her sandalyede kulaklıklar mevcuttu. Yaklaşık olarak 600 kulaklık vardı. Mikrofon kullanımı konusunda herkes rahat değildi. Yargıçlar bazen mikrofonlarını kapatmayı unutuyorlar gizli konuşmalar kulaklıklardan duyulabiliyordu (International Military Tribunal, Seventeenth Organizational Meeting, 1945, s. 25). Avukatlar birbirlerinin sözünü kesme alışkanlığından vazgeçmek zorunda kaldı ve mecburen sıralarını beklemeyi öğrendiler. Jackson'ın en başından beri belirttiği gibi aynı

anda sadece bir kişinin savcılık mikrofonunu kullanmaya çalışacağı şekilde düzenlemek zorunda kaldılar (Steer. G, 1946, s. s.y).

Mikrofonlara erişimi kontrol etmek için bir ses monitörü duruşma salonunun arka kısmına yerleştirildi. Teknik işlerden sorumlu bir teknisyen basın galerisinin yanındaki cam kafeste bir sandalyenin arkasında oturuyordu ve açma - kapama işlemlerinden sorumluydu. Aşırı gürültüyü önlemek için mikrofonları minimum düzeyde açmak ve geri bildirim sağlamakta yine onun göreviydi. Teknisyenin sürekli tetikte olması ve çok hızlı hareket etmesi gerekiyordu. Adeta bir piyanistin parmak tekniğine sahip olmalıydı. Üyelerden herhangi birinin sorumlu olduğu masalara uyarıda bulunmadan mahkemeye hitap etmesi onun işinin riskli yönlerindendi (Fritzsche, 1949, s. 80). Ses monitörü ayrıca ses seviyesini de kontrol ediyordu. Bazı konuşmacılar diğerlerine göre daha yumuşak bir ses tonuyla veya mikrofona daha yakın konuşuyordu. Tercümanların her an net bir şekilde sesi duyabilmeleri çok önemliydi (AIIC, Nuremberg Trial , 1992).

Bahsettiğimiz ses kontrol odası dışında küçük gizemli bir ses kontrol odası daha vardı. Mahkeme salonuna bir kapıyla bağlanan bu odada Amerikalı bir askeri teknisyen, duruşma salonunu kontrol ediyordu. Beş kanalın her biri için bir hoparlör mevcuttu. Burada Ordu Sinyal Birlikleri Binbaşı Vincent fonografik kayıtlar için kullanılan kayıt cihazlarını duruşmanın kaydını almak için çalıştırıyordu. Ayrıca bu odadaki teknisyenler elektrik sistemini etkileyen teknik sorunlardan da sorumluydu (Gaiba, 1998, s. 69).

Sesin radyo aracılığıyla iletildiği günümüz sözlü çeviri sistemlerinden farklı olarak, Nürnberg sistemi kablolardan oluşuyordu. Nürnberg'deki binanın alt yapısı kabloların zemin altına döşenmesi için uygun olmadığından kablolar yüzeyde kalmışlardı. İnsanlar sık sık kabloları takılıyor, bağlantıları kesiliyor ve bu durum sistemi sessizliğe gömüyordu. Öyle olunca Binbaşı Vincent'in teknisyenleri aksaklıkları bulup onarana kadar oturumlar bazen saatlerce kesintiye uğruyordu. Sonunda, kabloları korumak için ahşap kalaslar yerleştirildi ancak bu hızlı onarımlar sırasında kablolar çaprazlanmış ve maalesef bu durum sonucunda yanlış çeviri yapılmıştır. Örneğin Fransızca arama yapan kişiler Almanca çeviriyi duyuyordu (Gaiba, 1998, s. 70). Avukatın aniden “Sayın Yargıç, çeviri net değil, aynı anda Almanca ve Fransızca seslerini duyuyorum” demesiyle durum anlaşılmış, başkan oturumu uzun süre askıya almak zorunda kalmıştır çünkü çapraz konuşmayı tespit etmek ve onarmak zor ve vakit alan bir durumdu (Didier, 1947, s. 56).

2.5.16. Ekip sistemi

Tercüman masalarındaki işlerin organizasyonu tercümanlık sisteminin teknik yönlerinden daha ilgi çekiciydi. Nürnberg Mahkeme salonu için karmaşık bir personel rotasyonu modeli geliştirilmişti. Görevlendirildikleri dile göre dönüşümlü olarak mikrofon başına geçen 36 tercüman vardı, böylece hiçbir tercüman verimli olacağı düşünüldüğünden daha uzun süre çalışmayacaktı. Daha önce de ifade edildiği gibi duruşma sırasında her an hazır durumda olan üç kişilik tercüman ekibinden oluşan dört grup mevcuttu. Ayrıca 12 tercümandan oluşan iki ekip daha vardı. Çeviri Bölümü Başkanı Alfred Steer, şöyle açıklamıştır; (Gaiba, 1998, s. 70).

Her biri on iki tercümandan oluşan üç tam ekip kurduk

Ekip I - Görevde

Ekip II - Yakındaki bir odada hazırda beklemektedir ve duruşmaları dinlemektedirler. Mahkeme salonunda, her tercüman, duruşma salonundaki dengi olan kişinin bocalaması durumunda, anında değiştirilmek üzere hazırdır.

Ekip III - Serbest, dinleniyor (Steer. G, 1946).

Her ekibin üç günün iki gününde çalışacağı bir yol izlendi. Mahkeme oturum halindeyken sabah 10'dan akşam 5'e kadar tüm süre boyunca tek bir tercümanın görevde olamayacağı fark edildi.⁶ Öyle olunca, Bir takım izinli gün geçirirken, diğer iki takım dönüşümlü olarak sahada yer aldı. Mikrofon aşağıdaki programa göre düzenlendi; (Tusa, 1983, s. 224).⁷

	I. Ekip	II. Ekip
10:00 - 11:25 arası	görev başında	yedek nöbetçi
11:35 ile 13:00 arası	yedek nöbetçi	görev başında
Öğlen arası		
14:00 - 15:25 arası	yedek nöbetçi	görev başında
Öğleden sonra ara		
15:35 ile 17:00 arası	görev başında	yedek nöbetçi

⁶ Uluslararası Konferans Tercümanları Birliği(AIIC) "Vertrag und Allgemeine Vertragsbedingungen für Konferenzzdolmetscher ("Konferans Tercümanları için Sözleşme ve Genel Hüküm ve Koşullar.")

⁷ Uluslararası Askeri Mahkeme oturumunun tutanaklarında Mahkemenin oturum saatlerine ilişkin 29 Ekim 1945 tarihli kararda belirtilmiştir. Fransızlar cumartesi hariç günde sadece dört saat çalışmayı, Ruslar, cumartesi günleri de dâhil olmak üzere yedi saat çalışma teklifinde bulundular. Son olarak Yargıç Lawrence ve delegasyonlar mahkeme oturumlarının haftada beş gün olmak üzere altı saat yapılmasına, sadece gerekli durumlarda da cumartesi oturumların yapılmasına karar verdiler.

Özetle tercümanlar seksen beş dakikalık vardiyalar halinde çalışıyorlardı (Bowen D.-B. , 1985, s. 75). Tercümanın üst üste çalışması tercümanın kalitesini olumsuz etkileyecekti. Tercüman çok uzun süre mikrofonda tutulur hiç dinlenme imkânı bulamazsa doğal olarak performansı düşecekti bütün bunlar göz önüne alındığında vardiyalı sisteme geçmeleri yerinde bir hareket olmuştur.

Tercümeyi yapacak kişinin konuşmacıyı konuşurken görmesinin düzgün tercüme açısından öneminden bahsetmiştik. Tercüman konuşmacının jest ve mimiklerini de dikkate alarak konuşmacının aktarmak istediğini daha doğru anlama imkânı bulur ve dolayısıyla da doğru çeviri yapmış olur. Aşağıda bulunan görselimiz de durumu destekler niteliktedir. Tercümeyi yapacak olan tercümanların konuşmacıyı görmek için sola dönmüş olduklarını görmekteyiz.

8

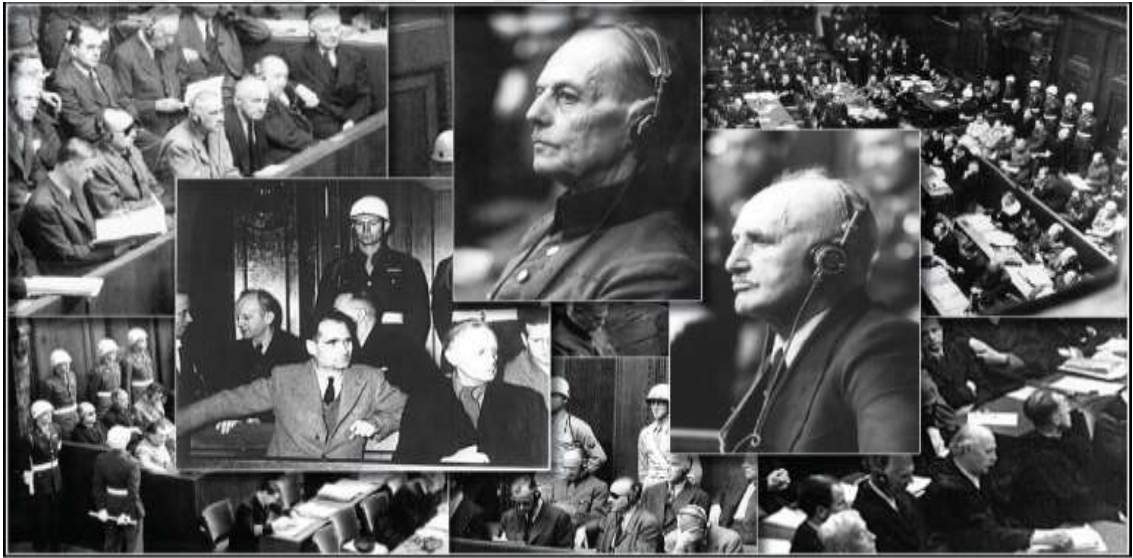
2.5.16.1. gözlemci

Deneme duruşmaları sırasında, tercümanlık hizmetinin düzgün işleyişini denetleyecek birine ihtiyaç olduğu fark edildi. Bu kişi tercümanlardan biri olamazdı,

⁸(Resim erişim tarihi:31.12.2023 <https://www.concordia-translation.com/-french-english-simultaneous-interpretation-10678-?lang=fr>)

çünkü onlar tamamen dikkatlerini çeviriye vermişlerdi. Mahkemede her zaman hazır bulunacak bir gözlemci olmasına karar verildi. Bu gözlemci hem tercümanları denetleyecek hem de her zaman uygun hızda konuşmalarını tembihleyecekti. Gözlemci, genellikle Çeviri Bölümü'nün bir üyesiydi. Olayların izlenmesinden, çevirinin doğruluğundan, ekipmanın işleyişinden, tercümanlar ile mahkeme arasındaki iletişimden, her oturumda hem her sabah hem de aralardan sonra tüm ekibin hazır ve nazır olmasından sorumluydu. Mahkeme salonunda, çevirinin doğruluğunu kontrol etmek için gözlemci iki ayrı kulaklık takar ve hem sözlü hem de çeşitli kanalları dinlerdi. Böylece örneğin bir masaya mikrofonlarının yanlışlıkla kapalı olduğunu veya bir tercümana çok yüksek sesle konuştuğunu, iş arkadaşlarını rahatsız ettiğinin sinyalini verebiliyordu (Gaiba, 1998, s. 77).

Aşağıdaki görselde tercümenin denetlendiğini görüyoruz. Bir yandan tercüme yapılırken bir yandan yapılan gözlemci tarafından çeviri denetlenirdi.

9

Gözlemcinin açık ara en önemli işlevi sarı ve kırmızı renkli ışık sistemi ile çevirinin doğruluğunu sağlamaktı. Bu sistem deneme duruşmaları sırasında tasarlanmıştı. Işık sistemi, teknik aksaklıklarla başa çıkmasını sağladı. Kırmızı ve sarı ışıklar başlangıçtan itibaren Başkan Yargıç Lawrence'ın önüne yerleştirildi daha sonra konuşmacı kürsüsüne ve tanık kürsüsüne de yerleştirilmiştir.

1. Sarı ışık: Sarı ve kırmızı ışığın kontrolü gözlemcinin elindeydi. Teslimat hızının çok yüksek ve çevirinin yetersiz olduğunu düşünülürse sarı ışık yanıp sönüyordu

⁹ (Resim erişim tarihi:31.12.2023 <http://aykiriakademi.com/dusunce-balonu/dusunce-balonu-meraklisina/nurnberg-mahkemeleri>)

buna yönelik konuşmacının daha yavaş konuşması gerekiyordu. Konuşmacılar çok hızlı konuşma eğilimindeydiler ama simultane çevirinin doğru yapılabilmesi için daha yavaş olmaları gerekiyordu bu amaçla ikaz niteliğinde olan ışık sistemi son derece yerinde olmuştur¹⁰ (Gaiba, 1998, s. 78). Sarı ışık aynı zamanda tercümanlara sorular ve cevaplar arasında duraklama imkânı sağlardı (Bowen D.-B. , 1985, s. 75).

Mahkeme heyeti konuşmacıları makul sınırı aşmamaları konusunda sık sık uyarmıştır. Yargıç Lawrence bir duruşma sırasında; Yavaşça ve durakladıktan sonra cevap verin. Anladın mı?... Dur biraz bir dakika, bir dakika bekle. Masanın üzerindeki ışığı gördüğünüzde çok hızlı gidiyorsun demektir. Anlıyor musunuz?¹¹ ifadelerini kullanmıştır.

Başka bir olayda, 31 Ocak 1946' da, savunma avukatları Fransızcanın orijinal metninin yanlış çevrilmesinden şikâyetçi oldular. Özellikle rakamlar yanlış çevrilmişti. Fransız savcının belge kitabından alıntılacağı doğru sayfa numarasını atıfta bulunduğu belgeleri bulmaları onlar için önemliydi, böyle olunca Lawrence bir kez daha sorunu çözmek için müdahale etti. Lawrence Fransız Savcı Dubost'a;“ Bay Dubost bence sorun rakamları çok hızlı vermenizden kaynaklanıyor ve rakamlar çoğu zaman sadece Almancaya değil, bazen de İngilizceye çevriliyor. Tercümanların tüm bu rakamları bu kadar hızlı bir şekilde algılaması çok zor. İlk olarak tüm belgenin numaralarını, sonra serginin numarasını ardından belge kitabının sayfa sayısını veriyorsunuz ve tercümanların birçok rakamı çok hızlı bir şekilde tercüme etmesi gerekiyor. Bu nedenle yavaş gitmeniz gerçekten çok önemli" demiştir (Tribunal, 1945-1946-1947).

Konuşmacıların sarı ışığı pek dikkate almaması ve tercümanlarla iletişim halinde olmaması gibi durumların yaşanmasından sonra konuşmacının tamamen durmasını gerektiren kırmızı ışık tasarlandı (Gaiba, 1998, s. 79). Bütün bu yaşananlar deneme yanılma sistemiyle gerçekleşmiştir. Dünya üzerinde öncesinde böyle bir deneyim yaşanmadığı için gerçek anlamda çok zorlayıcı olmuştur her şeyi kendileri tecrübe etmek zorunda kalmışlardır.

2. Kırmızı ışık: Kırmızı ışık bir dizi şeyi işaret etmek için kullanılırdı. Yargılama kesintiye uğradığında yanardı. Tercüman konuşmacıyı duymadığında ve ya anlamadığında gözlemci kırmızı ışığa basardı böylelikle konuşmacı durup cümleyi tekrar

¹⁰ Dana Schmidt konuyla ilgili bir yazısında“tercümanların ellerinde dur ve yavaş yazan tabelalar mevcuttu. Gözlemci tarafından takibi yapılır ve buna göre ışık sistemi uygulanırdı.

¹¹ Nürnberg Duruşması'nın video alıntılarında görüldüğü gibi (AIIC, Nurnberg, Cenevre 1992, videokaset)

ederdi. Kırmızı ışık uzun süre yanıp sönerse bu tercümanın öksürük nöbeti ya da başka bir sebepten dolayı görevine devam edemeyeceği anlamına gelirdi. Yine gözlemci duruşmaya ara vermek istiyorsa da kırmızı ışığa basardı (Gaiba, 1998, s. 79).

3. Değiştirmeler: Gözlemci gerektiği zamanlarda tercümanları da değiştirirdi. Bazen tercümanlar doğası gereği duygusal olarak bocalayıp kendinden geçebiliyorlardı. Bazı tercümanlar duydukları katliamlara ve toplama kamplarına ilişkin ifadelere tepki olarak şok geçiriyorlardı. Özellikle genç ve tecrübesiz tercümanların yıkılıp ağladığını ya da hiç başlayamadıkları biliniyor (Gaiba, 1998, s. 80). Zaman zaman Yahudilere karşı işlenen suçlarla karşılaşılınca donup kalırlardı. Alman savcının sesini tiz bir intikam sesi takip ederdi. Çevirmen bu gibi durumlarda çeviri yaparken bakışlarında dehşet dolu bir bakış olurdu, korkunç çevirileri yaparken boğazı o kadar katılaşırdı ki zorlukla konuşabiliyordu (Passes, 1945).

Tercümanlardan bazıları toplama kamplarında kalmışlardı ilgili materyali çevirebilecek en iyi personel olarak onlar kabul edildi. Kamplara gitmişlerdi, ancak bu deneyimlere geri dönmek onlar için zordu. Bu gibi durumlarda, tercümanların sanıklara karşı duydukları kızgınlığı gizlemeleri veya üstesinden gelmeleri gerekiyordu. Çevirilerinde onlara karşı sakin ve adil olmak için çabalamalıydılar (Treidell, 1992). Örneğin, yeni işe alınan eğitim programı sırasında çok iyi performans gösteren Yahudi kökenli bir kız, mahkeme salonunda ilk kez görev yaparken birdenbire dondu ve ağlamaya başladı. “Bu adamlar yüzünden, alimden olan on dört adamdan on ikisini kaybettim” dedi ve bu düşüncenin üstesinden gelemedi (Gaskin, 1990, s. 41). Başka bir olayda ise tercüman, kurban olduğu için değil, saldırgan olmanın suçluluğu ile devam edemedi (Alman ordusunda teğmen olarak görev yapmış bir tercümandı). Bir gün gözyaşları içinde ofise geldi. “Devam edemem. Varşova gettosu, ayaklanma, katliam hakkında sürekli olarak konuşuyorlar ve o zamanlar bunu yapmak zorunda kalan Alman birliklerinden biri de bendim” demiştir (Gaskin, 1990, s. 117).

Bahsettiğimiz tüm detaylar mahkeme sürecinin hem duygusal olarak hem de tercümanlık olarak ne kadar zor geçtiğini açıkça göstermektedir. İnsanın hayal gücünün çok üstünde işkenceler ve katliamlar yaşanmıştır. Her defasında beklenmedik olaylar ortaya çıkmış ve bunlar aşılmaya çalışılmıştır. Bütün bu yaşanan olayları toplamak, sistemin düzenli işleyişini devam ettirmek gözlemcinin görevidir ancak bunların hepsini bir anda yönetmek kolay değildir. Bunun için gözlemcinin simultane çeviri sistemini çok detaylı bilmesi, tercümanın hazır bulunuşluğunu takip etmesi ve eğer tercüman devam edemeyecek durumda ise hemen yerini doldurması gerekirdi. Mahkemenin çalışma

dillerinin çoğunu belli seviyede bilmesi lazımdı. Sorumluluk duygusu, insanları idare etme becerisi, gerektiğinde inisiyatif alabilme, neyin gerekli olduğu ve bunu yapmak ve başa çıkmak için yeterli bir kişilik, yargıçlardan duruşmaya katılan tüm katılımcılarla irtibat halinde olması gerekliydi. Gözlemci için özellikle önemli olan baskı altında sakin kalabilme yeteneğidir. Ara sıra ekipman başarısız olur, tercümanlar heyecanlanır, konuşmacılar işbirliği yapmakta yavaş kalır vb. tüm bu durumlarda, gözlemci ortalığı toparlamak ve yönetmek zorunda olan kişidir (Steer. G, 1946, s. 5).

4. Yargıçların tercümanları: Yargıçların çoğu bir ya da iki yabancı dil konuşabiliyordu ancak yasal terminolojiyi bilecek kadar iyi değillerdi. Yargıçların hem içeride hem de dışarıda tercümanlara ihtiyacı vardı. Duruşma salonunda genellikle tercüme sistemi üzerinden soru ve görüşler dile getirilirdi. Ancak bazen tüm mahkeme salonu tarafından dinlenilmemeleri gereken açıklamalarda bulunurlardı veya birbirlerine sorular sorarlardı. Bu sebeple iki kürsü tercümanları her an mahkeme salonunda hazır bulunuyordu. (Biddle, 1962, s. 377).

5. Sözlü yazılı çevirilerin birleşimleri: Nürnberg'de gerçekleştirilen çeviri, şimdiye kadar anlatıldığı gibi sadece sözlü çeviri tekniği olan simultane çeviriyi içermemiştir. Mahkeme salonunda yapılacak konuşmaların yazılı kopyasının bulunmasına bağlı olarak, önceden çevrilmiş konuşmaların okunması ve görsel çeviriler gibi bir dizi başka tercüme tekniği de benimsenmiştir. Bu teknikler, mahkemede düzgün bir iletişimin sağlanması için konuşmacıların iş birliğini gerektirmiştir. Ancak Nürnberg'de durum genellikle böyle değildir. Önceden tercüme edilmiş konuşmaları veya yazılı belgeleri İddia makamı veya savunma makamı mahkemede okur ve hazırladıkları metinleri tercümanlara önceden verir; tercümanlarda konuşmaları mahkeme oturumundan önce çevirir ve çeviriyi orijinal versiyonuyla eş zamanlı olarak okurlardı. Bu durumda, savcıların açılış konuşmalarında olduğu gibi, çeviri orijinal konuşma ile mükemmel bir şekilde senkronize edilebilmiştir. Çevirileri okuyan tercümanlar sadece son dakika değişikliklerini takip etmek ve bunları doğaçlama olarak çevirmek zorunda kalmışlardır.

Ancak yargılamanın niteliği gereği hazırlanan konuşmalar sık değildi. Mahkeme üyeleri genellikle doğaçlama konuşmalar ve açıklamalar yaparlardı ve bunların tercümanlar tarafından sözlü olarak tercüme edilmesi gerekiyordu. Konuşmacılar bazen tercümanları konu hakkında önceden bilgilendirmiştir. Bu durum, bir yandan tercümanların bu tür konuşmalara hazırlanmasına yardımcı olmuş bir yandan da çevirmek zorunda kalacakları konuşmaları da gözden geçirebilme veya öğrenebilme imkanı

sağlamıştır. Tercümanlar için açık ara en zor durum konuşmacılar, tercümanlara sunmadıkları metinlerden okuduklarında ortaya çıkmıştır. Konuşmacılar genellikle konuştuklarından daha hızlı okuyarak tercümanların büyük bir baskı altında kalmalarına sebep olmuştur (Gaiba, 1998, s. 86).

2.5.17. Kaydetme, inceleme ve yazdırma

Yargılamanın adilliği açısından orijinal ifadelerin kaydedilmesi ve istişare için hazır bulundurulması da önemli bir husustur. Böylece mahkeme salonunda söylenen her sözün kayıt altına alınmasına karar verilmiştir. Kayıt sistemi ile hem tarihi belge niteliğindeki kanıtlar korunacak hem de çevirinin doğruluğunun kontrol edilmesi mümkün olacaktı.

1. Elektrik kaydı: Ordu Sinyal Birliği subayları tarafından ABD Ordusu teçhizatlarından tel ve kayıt cihazları tedarik edilmiştir. Kayıt cihazları tercümanların mikrofonlarına ve mahkeme salonundaki IBM mikrofonlarına bağlanmıştır (Horsky to Justice Jackson, 1945). Teypler ve fonografik kayıt cihazları yardımı ile konuşulanlar kelimesi kelimesine ses kayıt cihazlarına kaydedilmiştir. Washington D.C.'deki Ulusal Arşivlerde saklanmaktadır ancak bu kasetler bozulmuştur ve orijinal sesleri artık mevcut değildir, mahkemede yapılan bazı sinema çekimleri dışında tercümanların sesleri kaybolmuştur. Ses kaydına ek olarak, görüntü ve sesi de kaydeden üç kamera mevcuttu. (Blake to Justice Jackson, 1945).¹²

2. Stenografik kayıt: Her ne kadar orijinal sesler bugün kaybolmuş olsa da çevirileri korunmuştur çünkü iki ile beşinci kanallardan gelen çeviriler mahkeme muhabirleri tarafından yazılmıştır. Mahkeme muhabirleri kürsünün önünde sanıklara dönük olarak oturmuşlar ve belirli bir dil kullanarak işlemleri 15 ila 20 dakika boyunca kaydetmişlerdir. Duruşmanın başlangıcında, mahkeme üyelerine bir günün tutanaklarının günlük dökümü ancak 48 saat sonra ulaşmıştır (Tusa, 1983, s. 248).

3. Gözden geçirme: Jackson'ın İnceleme Şubesi ekibi günlük transkriptteki tercümenin ve steno raporlamanın doğruluğunu teyit etmek için ses kaydıyla karşılaştırma işlemine baktılar. Çeviri İnceleme Şubesi Bölümü, mahkeme salonunun bir kat yukarısında bulunuyordu. Burada stenografik transkriptler kelimesi kelimesine kayıtlarla karşılaştırılarak kontrol edilmiştir. Hakemler, stenografların orijinal versiyonlardaki hatalarını buldular ve gerekli olduğu durumlarda çevirileri düzelttiler. Bazen tercümanlar

¹² Londra'daki İmparatorluk Savaş Müzesi'nde duruşmanın kaydı mevcuttur.

oturumda sundukları versiyondan memnun kalmadıklarında, vardiyanın sonunda üst kata, inceleme odasına koşuyorlardı. Onlar çevirilerinin bazı kısımlarını düzeltmelerini istiyorlardı veya iyileştirmeler önermişlerdir (Gaskin, 1990, s. 47).

4. Yayınlama: Bay Steer, Büyük Britanya'dan Bay Burton ile birlikte bir komisyon kurmuş ve Matbaa Şubesini organize etmiştir. Ancak yayın işlemi savaşın harap ettiği Almanya'da büyük zorluklara sebep olmuştur. Sigmund Roth o sırada Mahkeme Raporlamasının idari başkanıdır editörlük konusunda tecrübesi vardır ve Matbaa Şubesine müdür olarak atanmıştır. Nürnberg-Erlangen bölgesinde iyi baskı tesisleri bulur, ancak kâğıt ve cilt malzemesi kıttır; Roth Rus bölgesinden elde etmek için Sovyetlerle pazarlık yapmıştır (Steer, 1941-1947, s. 266-269). Basım duruşma başladıktan çok sonra, bitmeye yakın başlayabilmiştir. Sigmund Roth, cezalar açıklandıktan sonra bir yıldan fazla süre boyunca baskıyı bitirmek için Nürnberg'de kalmıştır.

Basılanlar son derece değerli bir tarihi eser teşkil ediyor. Duruşma kaydı ““altı milyon kelimelik bir duruşma!” (Cooper, The Nuremberg Trial, 1947, s. 148). 42 cilt transkript ve ilgili belgeler artı bir dizin indeks cildi: 5.000 kopya, tüm ciltlerin İngilizce, Almanca, Fransızca ve Rusça 2500 kopyası, Toplam 500.000 cildi aşan bir şey. Bu setler daha sonra dünyanın her yerindeki büyük kütüphanelere bırakılmıştır (Steer, 1941-1947, s. 266).

2.5.18. Duruşma sonrası Nürnberg'deki çeviri üzerine yorumlar

Çeviri ile ilgili en yaygın yargı küçük eksikliklerine rağmen işe yaradığı yönünde olduğudur. Simultane çevirinin kusurlarının olduğu gerçektir ancak mahkemede ciddi oranda zaman tasarrufu sağlamıştır. Mahkeme tüzüğü dahilinde derhal yargılama yapılabilmesi ve eş zamanlı çevirinin gerçekleşmesi duruşmanın hızlı ve sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamış ve mahkemenin görevini önemli ölçüde hafifletmiştir. Oturumlarda hazır bulunan yazarlar ve pek çok gazeteci tercümanların yüksek kalitede hizmet verdiklerini ve profesyonel bir performans sergilediklerini söylemiştir. Yaşadıkları ve şahit oldukları eş zamanlı çeviri o dönemin şartları için adeta mucize gibidir (Tusa, 1983, s. 219). Çeviri konularında daha bilgili olan Dil Personeli gibi kişiler bu durum karşısında hayrete düşmüşlerdir. Konuların sınırsız kapsamı, politikanın teknik özellikleri, askeri terimler ve Nazilerin olur olmadık ifadeleri göz önüne alındığında yapılan çeviriler gerçek bir başarı niteliği taşımaktadır (Cooper, The Nuremberg Trial , 1947, s. 149).

Mükemmel tercümanlar sayesinde orijinal konuşmanın canlılığı ve sesin tonlamaları bile büyük oranda sağlanmıştır. Rusça tercümanlar gibi Almanca tercümanlar da övgüyle karşılanmıştır. Sonraki duruşmalardan birinde idama mahkûm edilen sanıklardan biri olan Ohlendorff, kendisine anlama ve kendini ifade etme şansı verdiğini düşündüğü tercümanlara bir teşekkür mektubu yazmak için izin istemiştir. Mahkemede sağlanan çeviri hizmeti sayesinde adil yargılanmaya tabi tutulduğunu düşünmüştür (Gaskin, 1990, s. 117). Simultane çeviri eksikliklerine rağmen çapraz sorguyu bile mümkün hale getirmiştir. Bu davanın başarısı ve sorunsuz bir şekilde yürütülmesi, tercüme sistemine ve tercümanların yüksek kalitesine bağlıdır (Sulzberger, 1946, s. 5).

Tercümanlık sistemine ilişkin eleştiriler ya çevirinin kendisine ya da tercümana yöneliktir. Tercümanların çalışmalarına büyük hayranlık duyan davalı Hans Fritzsche, simultane tercüme sistemiyle ilgili şu yorumu yapmış ve eksikliklerini vurgulamıştır; Dillerin farklı doğaları nedeniyle çevirinin zor bir iş olduğunu bilir ve bir tercüman tarafından çeviri hazırlıksız yapıldığında neredeyse imkansız hale gelir. Tercümana durup düşünmesi için zaman tanınmaz ve söylenenlerin derin anlamını yakalamak için tercüman yeterli zamana sahip değildir (Gründler, 1969, s. 134). Aslında simultane çeviri her ne kadar başarılı sayılmış olsa da tercümanlar tarafından da simultane tercümenin asla mükemmel olamayacağı, mükemmellikten kastedilenin orijinal metnin her bir ayrıntısının tam olarak aktarılması olması gerektiğini bunun da diller arası farklılık ve daha farklı sebeplerden kaynaklı imkânsız olduğu biliniyordu.

2.5.19. Duruşma sonrası simultane çeviri

1 Ekim 1946'da duruşma sona ermiştir. Birçok tercüman önceki mesleklerine geri dönmüş bazıları da sonraki işlemler için Nürnberg'de kalmıştır. Simultane tercüme sistemi yeni bir uluslararası kariyerin başlangıcı sayılmış dünya çapında yayılmış ve giderek daha fazla uluslararası kuruluş oluşturulmuştur. Nürnberg mahkemelerinde yapılan simultane çeviri yirminci yüzyıl için Avrupa'nın en önemli tarihi olaylarından biri sayılmış çeviri alanında bir devrim niteliği taşımış ve Uluslararası konferanslarda çok dilli organizasyonların düzenlenmesinin önünü açmıştır (Gaiba, 1998, s. 158).

Nürnberg mahkemelerindeki çeviri sisteminin başarılı olmasında Dostert'in çok büyük katkısı olmuş bundan dolayı BM'de tercüme sisteminin kurulumunu denetlemiştir; IBM ile iş birliğinden sorumludur, donanımını geliştirmiş ayrıca Dil ve Kültür Okulu'nu kurmuştur. Georgetown Üniversitesi'nde Dilbilim, Çeviri ve Sözlü Çeviri Bölümü'nün öncülüğünü yapmıştır. Simultane tercümenin kullanılması ve yayılması konusundaki

kararlılığı duruşma sonrasında da öncesinde olduğu kadar güçlüydü. Eşzamanlı çevirinin hız açısından avantajı fark edilince BM' ye eşzamanlı tercüme sağlamak için çeşitli komisyonlar kurulmuş ve ekipler bir araya gelmiştir (AIIC, “The Interpreters: A Historical Perspective”, 1995). 1947 yılında BM ardıl çevirinin hiçbir şekilde kullanılmadığı konferansını gerçekleştirmiştir.

Simultane tercüme Nürnberg'den New York'a kadar her uluslararası konferansa yayılmıştır. Sonuç olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde o zamana kadar tercüme herhangi bir ajansın ana görevi iken Nürnberg'den sonra ABD hükümetinin Dil Hizmetleri Bölümü içindeki en önemli işlevi haline gelmiştir (Gaiba, 1998, s. 164).

Nürnberg Duruşmaları ve Simultane çevirinin 20. yüzyılın sonlarından bu yana yaygınlaşması daha fazla eş zamanlı duruşma ihtiyacını doğurmuş bu da simultane tercüman ihtiyacını açığa çıkarmış durum böyle olunca Yeni Tercümanlık Okulları açılmış ve Tercümanlık Okulunda simultane tercüme eğitiminin başlatılması gerekmiştir. Cenevre 'de bulunan okul mütercim ve tercüman yetiştirmiştir. Nürnberg tercümanı Marie-France Skuncke'nin önerisiyle simultane çeviri eğitime başlanmış ve bu alandaki ilk iki öğrencisini 1952 senesinin mart ayında mezun etmiştir. Eşzamanlı çevirinin artan önemi çeviri çalışmalarını ve çevirinin dilbilim, psikoloji, dil öğretimi vb. ile bağlantılarını da beraberinde getirmiştir (Gerver, 1978)¹³.

Bu bölümde simultane çevirinin adeta doğuşuna ve gelişmesine şahit olduk. Günümüz teknolojisinde çok kolay bir şekilde faydalanabildiğimiz simultane tercümenin bugünlere gelme aşamalarını ve ne zorluklarla baş edildiğini gördük.

¹³ Simultane çeviri yaygınlaşmasına rağmen bazen bazı delegelerin işleyişi tam olarak bilmediklerini Jean Herbert'in şu sözleri açıklamaktadır; Bir keresinde, tıbbi bir konferans sırasında bir Fransız doktor belli ki yaptıklarımızdan çok etkilenmiş ve yanımıza gelmişti ben ve meslektaşım çalışırken kabinin arkasına oturdu. O sırada biz sessiz kalmıştık, o da bu fırsatı değerlendirdi ve bize 'neden ikiniz bu işi yapıyorsunuz? Diye sordu, Meslektaşım, “Birimiz dinliyor ve diğerimiz konuşuyor şeklinde açıkladı”.Doktor çok etkilendi ve bu bilgiyi diğer delege üyelerine aktardı

3. SİMULTANE ÇEVİRİNİN TÜRKİYE’DE GELİŞİM SÜRECİ VE ARAP DİLİNDE KULLANIMI

3.1. İşletme Enstitüsü’nün Kurulması (1950’li Yıllar)

Türkiye’de 1950’li yıllar, ülkede önemli siyasi, ekonomik ve sosyal değişikliklere tanıklık etmiştir. Bu dönemde yaşanan gelişmeler, Türkiye’nin modernleşme sürecinde önemli adımların atıldığı bir evre olarak değerlendirilir. Ekonomi alanında yapılan kalkınma planları, tarım reformları, sanayileşme çabaları dış yardımlar ve kredi anlaşmaları gibi ekonomik gelişmelerle özel sektör ilerlemeye başlamış ve böylelikle ülkede giderek çoğalan fabrikaların yönetebilecek kişi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Ford Vakfı bu doğrultuda ihtiyacın karşılanması için İstanbul Üniversitesi’ne 100.000 dolarlık bir bağışta bulunur, Orta Doğu irtibat bürosu Ankara’da bulunan pek çok yabancı ülkede etkinlik gösteren ve o sıralarda bürosu Ankara’da bulunan Ford Vakfı’nın bağışlarıyla İstanbul Üniversitesi İktisat fakültesinde İşletme Enstitüsü kurulur (Özcan, 2017, s. 1).

Enstitü yapılan bağış sonrası bağışın bir kısmını Harvard üniversitesine Avrupa’dan nitelikli profesörlerin getirilmesi amacıyla gönderir. Enstitü alanında uzman iş adamları yetiştirmek, özel sektörün gelişimini sağlamak ve ülke ekonomisini ilerletme amacı taşır. Enstitü yöneticileri, o zamanın özel şirketlerinin, Eczacıbaşı ve Koç gibi büyük şirketlerin yöneticilerini, üst düzey çalışanlarını enstitüde verilen muhasebe, pazarlama ve iş kurma gibi dersler için enstitüye göndermeye ve iş yönetimini bir iş uzmanına emanet etmenin önemi konusunda farkındalıklarını artırmaya çalışmıştır. Ford vakfının yaptığı bağışın geri kalanı bu kurslar için harcanmıştır. Türkiye Araştırmacılar Derneği’nin kurucusu Nezih Neyzi ve iktisat konusunda farklı alanlarda uzman dört arkadaşı Harvard’a eğitim almaları için gönderilir. Burada yetiştirilmek üzere özel dersler görürler (Özcan, 2017, s. 1-2).

3.1.2. Enstitü ve simultane çeviri etkinlikleri

Enstitü üst düzey yönetici eğitmek için seminerler ve dersler vermesi amacıyla iki Amerikalı profesör ister. Enstitü özel fabrikalara ve şirketlere yönetici yetiştirme amacıyla öğrencileri toplar ancak öğrencilerin dil becerisi profesörleri anlamaya yetecek seviyede değildir, durum öyle olunca Enstitü çareyi çevirmen aramakla bulur. İlk etapta bu iş için Nezih Neyzi seçilir. Derslerin verileceği sınıf ortamında simultane çeviri

yapmayı sağlayacak yeterli teknik donanım bulunmadığı için Nezih Neyzi bu süreçte ardıl çeviri yöntemine ve bazen fısıltı (whispering) çeviri tekniğine başvurur. Dersler ilerledikçe hem verilen eğitimin hem de çevirinin faydaları somut bir şekilde fark edilince Enstitü bu işi büyötmeye karar verir ve bu amaçla İstanbul Üniversitesi İktisat Faköltesi amfisine gerekli teknik donanım ile simultane çeviri yapmayı sağlayacak kabinler kurdurur. Böylelikle profesörler ders anlatırken o sırada kabinde bulunan Nezih Neyzi söylenenleri kulaklarında kulaklık bulunan öğrencilerin diline çevirir. Enstitü bu tekniğe alışıp memnun kalınca çevirmenden konferanslarda bu yöntemle çeviri yapmasını söyler (Özcan, 2017, s. 2).

3.1.3. Simultane çevirmenliği eğitimi

Enstitü 'de bu gelişmeler yaşanırken enstitü simultane çeviriye duyulan ihtiyacın artacağını ve çeviri alanında daha çok donanımlı insan gerekeceğini fark etmiş bunun sağlanması amacıyla da Harvard Üniversitesi'nden bir heyet İstanbul Üniversitesi İktisat Faköltesi'nde dokuz ayı kapsayan bir eğitim verilmesi amacıyla 1959 yılında Enstitü tarafından çağırılmıştır. Daha önce getirilen profesörlerin amacı yönetici yetiştirmek iken bu sefer programın amacı anında çeviriyi (simultane) gerçekleştirebilecek çevirmenler yetiştirmektir. ABD 'de bir yıl kimya ihtisası yapan ve Amerika'da "public speaking" eğitimi almış olan Türk senarist ve yönetmen Hulki Saner yurda dönüş yaptıktan sonra da çeviri eğitimi üzerine dersler vermiş olup bu konuda yeterli donanıma sahip olduğu için kendisine Amerikan Heyeti ile Enstitü arasındaki iletişimi sağlama görevi verilmiştir. Dil eğitimi verecek olan Amerikalı profesörler yabancı dilde eğitim veren kolej ve özel liselerden gelen adaylar arasında dil becerisi ve seviyesi yüksek üç öğrenci seçerler. Bunlar arasında Okşan Atasoy ve Ertan Başar'da vardır (Atasoy, 1996) ¹⁴.

Enstitünün öğretmen kadrosunu Hulki Saner, Amerikalı hocalar ve fakölleden birkaç profesör oluşturur. Simultane çevirmen için seçilen adaylar aynı zamanda örgün eğitim öğrencileri olduğu için gündüz okulda olup akşamları ise çeviri dersleri alırlar. Dersler İstanbul üniversitesi iktisat faköltesinin amfisinde asma katta kurulmuş olan modern kabinlerde uygulamalı eğitim sistemiyle yapılır. Çevirmen adaylarına simultane çeviri teknikleri, dil seviyelerini geliştirme yöntemleri, işin incelikleri ve püf noktaları öğretilir. Dersler sırasında hedef dile çeviri alıştırmaları yapılır. Bu adaylar dokuz ay boyunca terminoloji eğitimi, çeviri teknikleri, çevirinin güçlükleri dahil konferans

¹⁴ Okşan Atasoy Hanım diğer adayın ismini hatırlayamamıştır.

çevirmenliğiyle ilgili kapsamlı bir çeviri eğitim sürecine tabi olmuşlardır. Hocalarının düzenledikleri konferanslara katılıp hitabet sanatını simultane çeviri esnasında nasıl kullanacaklarını öğrenmişlerdir. Dokuz ay olarak belirlenen eğitim süreci tamamlanınca çevirmen adaylarına sertifika verilir ve eğitim verme amacıyla gelmiş olan Amerikalı profesörler ülkelerine dönerler. Enstitü bu programı ilerde konferans tercümanlığına çevirmen yetiştirmek amacıyla yapmıştır ancak mali yetersizliklerden dolayı bunu sürdüremez (Özcan, 2017, s. 2).

3.2. Simultane Çevirmenliğinde Ciddi Adımlar

Konferans tercümesinde simultane çevirinin kullanılmasıyla ilgili asıl ilerlemeler, Türkiye'nin diplomatik alanda çok yoğun bir dönemden geçtiği 1960'lı yıllarda yaşanmıştır. 1950'li yılların sonlarına doğru Türkiye kendisini bir dizi sorunun ortasında bulmuş o dönem siyasi istikrarsızlık, sosyo-ekonomik zorluklar ve geçiş döneminin tüm sancılarını içinde barındırmıştır. Ülkedeki siyasi istikrarsızlık zamanla ekonomiye ve topluma da yansımıştır. Kaos ve düzensizlik her geçen gün artmış ülkeyi yönetenler mevcut sorunlara etkili çözümler bulamayınca siyasi entrikalara bulaşmışlardır. Yoğunlaşan siyasi ve ekonomik çatışmalar 1950'li yılların sonlarına doğru ülkeyi ciddi anlamda sarsmıştır. 1960 yılında Türk ordusu ülkenin kontrolünü ele geçirmiş ve 1960 darbesi Türk tarihine damgasını vurmuştur. 1960 darbesinin toplumsal alanda, özellikle de sivil örgütlerde büyük etkisi olmuş bu darbe sonucunda kabul edilen 1961 Anayasası Türkiye için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde daha demokratik bir rejim arzusu, daha istikrarlı ve daha iyi organize edilmiş bir ekonomiye özlem duyulmuştur (Parla, 1955, s. 29).

1960 darbesinin yarattığı bu yeni düzende özel sektörün önemi artmış ve kamu sektörüyle rekabet etmeye başlamıştır. Bu nedenle Türkiye'deki büyük şirketlerin yöneticileri ve siyasetçiler, kamu ve özel sektörü bir araya getirmeye çabasına girmişlerdir. Bu iki sektörün kaynaşması için seminerler ve konferanslar düzenlenmiştir. İş adamları ve siyasetçiler ülke problemlerine çözüm bulabilme amacıyla toplanmışlardır. Bu toplantılar sayesinde normalde bir araya pek sık gelemeyen politikacılar, iş adamları ve akademisyenler bir araya gelmiştir. Durum böyle olunca Türkiye'nin bilinen kişileri Nejat Eczacıbaşı ve Vehbi Koç her yıl düzenli olarak ülkenin problemlerini konuşmak ve çözümler bulabilmek için buluşma ayarlamaya karar vermişlerdir. Sosyal ekonomik durumlar değiştikçe uluslararası seviyede konferans ve seminer düzenleyecek kamu ya da özel kuruluşa ihtiyaç doğmuştur. Kilyos Konferansı'ndan sonra Türkiye'nin başta

Avrupa ülkeleri olmak üzere dünya ülkeleriyle ilişkileri gelişmeye başlamış ve buna bağlı olarak İzmir, Ankara, İstanbul gibi önemli kültür ve iş merkezlerinde birbiri ardına konferanslar, seminerler düzenlenmiştir. Bu toplantılarda sözlü tercüme ihtiyacı doğmuş ve çevirmen bulmak zorlaşmıştır (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, 1973, s. 16).

3.2.1. Simultane çevirmenleri öncüleri

Bu alanda giderek artan tercüman eksikliğini kapatmak için konferans düzenleyicileri çareyi dil bilen ama aslında farklı meslek gruplarında çalışan kişilerden faydalanmakta bulmuşlardır. Bu kişiler dili yeterli seviyede bilmelerine rağmen çeviri yeteneğine sahip değillerdi sorun bu şekilde çözülemeyince bir ara Avrupa'dan simultane çeviri yapabilecek çevirmen getirilmiş ancak onlarda Türkçeyi yeterli bilmedikleri için bu da sonuç vermemiştir. Çeşitli sebeplerle yurt dışında bulunmuş İngilizce, Almanca ve Fransızca'yı bilenlere başvurulmuş ancak yeterli teknik donanım olmadığı için yapılan çeviri simultane çeviriden çok ardıl çeviri olmuştur. Durum böyle olunca farklı meslek dallarında olup bir ya da iki yabancı dil bilen, dili iyi anlayıp iyi konuşabilen, belirli bir kültür seviyesine ulaşmış olan, terminoloji bilen bu alanda profesyonel kişiler, düzenlenen konferans ve seminerlerde çevirmen olarak kullanılmıştır. Çevirmenler bu işi yaparken bunu zorunlu yapılacak görev olarak değil de hobi olarak görmüşlerdir. Çevirmenlik ile ilgili ciddi bir eğitimleri olmamalarına rağmen bu iş onlara kalınca deneme yanılma yoluyla bunu öğrenmişler, tecrübe kazanmışlar bir zaman sonra bu alanda profesyonelleşmişler ve bu mesleğin öncüleri olmuşlardır (Katipoğlu, 1996). Bu uzman olmayan çevirmenler arasında Berrin Kefeli, Faik Boray,¹⁵ ve Filiz Ofluoğlu¹⁶ gibi isimleri sayabiliriz. Saydığımız isimler ve daha sayamadığımız birçok isim konferans tercümanlığında simultane çeviri tekniğinde uzman olmadıkları için bu durum onları bir hayli zorlamıştır. Onlar bırakın konferans tercümanlığı uzmanlığını çeviri ile ilgili doğru dürüst bir eğitim bile almamışlardır. Çeviri taktikleri, çevirinin incelikleri, çeviri metotları, kaynak dilden hedef dile çeviri vs. gibi herhangi bir eğitimden geçmemişlerdir eğitim durumları bu şekilde olunca çevirmenlerden bazıları karşılaştıkları zorlukları kaldıramayıp çeviriye hiç yeltenmemişlerdir. Konferans düzenleyicileri bu durumu fark

¹⁵ “İlk profesyonel Türk simultane çevirmen sıfatını taşıyan Sayın Norayır Altınyan’la yapılan görüşmede kendisine kendinden önce bu işi amatörce yapan olup olmadığını sorduğumda hemen Berrin Hanım’ın ismini verdi”

¹⁶ “Konferans Heyeti ilk genel sekreteri ve İşletme Enstitüsü’nde anında çeviri yapan Nezih Neyzi’yle yapılan görüşme. Kaset noA”

edip simultane çevirmen ihtiyacını fark etmişler ancak o zamanın şartları dikkate alınınca bu imkansıza yakındır. (Özcan, 2017, s. 2).

3.2.2. Simultane çevirinin profesyonel olarak uygulanması

Toplum gelişimine ve insanlara hizmet etmeye yönelik projeleri destekleyerek dünya genelinde olumlu değişiklikler yapan Ford Vakfı, Türkiye’de de çeşitli etkinlikler ve konferanslar düzenlemiştir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi İstanbul üniversitesi işletme fakültesine çeşitli bağışlarda bulunmuştur. Ford vakfı 1962 yılında “Population Control”¹⁷ (nüfus kontrolü) içerikli bir konferans düzenler bu konferansın ilk durağı Yunanistan olurken ikinci durağının İstanbul olması istenir ve bu işin sorumluluğunu Ford vakfı alır. Dünyanın farkı ülkelerinin katılacağı bu konferans Türkiye için büyük önem taşır. Konferansın önem büyüklüğüne bağlı olarak vakfın yönetim başkanı bu konferansın sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi için simultane çeviriyi yapabilecek profesyonel bir çevirmen ihtiyaçları olduğunu fark etmiş ve bu ihtiyacın karşılanması için vakfın Avrupa Genel Başkanına başvurmuştur. Avrupa Genel Başkanı Robert Kerwin çevirmen ihtiyacı için Cenevre merkezli bir çeviri şirketi olan Simultat Inc’e başvurmuştur (Altınyan, 1996). Bu şirketin çalışanlarını dünyanın dört bir yanında aktif görev alan profesyonel çevirmenler oluşturur. Gloria Wagner ve Sn.Maria Gilsberg bu şirketin yöneticileri olmakla beraber Brüksel’in önde gelen simultane çevirmenleridir. Ciddi bir ihtiyaç duyulması halinde simultane çeviri eğitimi de vermektedirler (Özcan, 2017, s. 4).

Vakıf Nezih Neyzi’ye telgraf yoluyla ulaşarak İstanbul’da yapılması planlanan konferans için konferans sırasında simultane çeviri yapabilecek bir çevirmen arayışında olduklarını söyler. Bu telgrafa karşılık olarak Nezih Bey: “There is non simultat in Turkey” (Türkiye’de simultane çevirmen yok) cevabını vermiştir. Durum böyle olunca Gloria Wagner kendi imkanlarıyla çevirmen bulma arayışına girer ve bu doğrultuda farklı isimler ve ajanslarla görüşür. Dünyanın en zengin fotoğraf arşivlerinden birini oluşturan Hürriyet gazetesi Atina muhabiri Kosta Dapontes çevirmen olarak arkadaşı Norayır Altınyan’ı tavsiye eder. Gloria zaten önceden de tanımış olduğu bu isme teklif gönderir. Norayır İngilizce ve Fransızca’yı çok iyi seviyede bilir ancak bir konferansta çevirmenlik tecrübesini şöyle dursun yazılı olarak bile çeviri tecrübesi yoktur ve böyle bir teklif

¹⁷ O yıllarda Nüfus Planlanması yeni yeni konuşulmaya başlanmıştı ama gelişmiş ülkeler bu konunun önemini çok iyi kavramışlar ve bu konuda büyük bir kampanya başlatmışlardı. Böylesi önemli bir konferansın Türkiye’de düzenlenecek olması Türkiye’nin tanıtımı açısından çok önemliydi.

gelince hemen kabul etmemiştir. Simultane çevirinin kolay bir iş olmadığını bilincinde olan Norayır hissettiği tüm tereddütleri Gloria hanımla telefonda görüşmüş ve bu iş için yeterli olmadığını dile getirmiş ancak Gloria Hanım çevirebilecek yetkin kimsenin olmadığını güç durumda olduklarını belirterek Norayır'ı bu iş için ikna etmiştir. Konferans yapılmadan iki hafta önce Gloria İstanbul'a gelerek kendisiyle görüşmüş konferansta neyin nasıl yapılacağıyla ilgili kendisine yardımcı olmuştur (Özcan, 2017, s. 4).

Norayır teklifi kabul edince Nezih Neyzi çeviri sırasında Norayır'a destek olması için farklı isim araştırması yapar ve daha önce ismini zikretmiş olduğumuz Berrin Kefeli ismine denk gelir ancak Berrin Kefeli uygun olmayıp konferansa katılamamıştır. Sonrasında da Nezih Neyzi araştırmalarına devam etmeyi sürdürür, Robert Kolejinden Ayşegül Çilli ile görüşür ve anlaşılır. Bunlar sürerken konferans metni Norayır'a gönderilir. Population Control (Nüfus kontrolü) içerikli konferans bir otelde gerçekleşir. Konferansın ilk oturumunda çevirmenliği Ayşegül Çilli gerçekleştirirken devamında kabine Norayır Altınyan girer ve konferans bitene kadar simultane çeviri yapmayı sürdürür (Özcan, 2017, s. 5).

Gloria, Norayır Altınyan'ın konferans sırasında sergilediği performansı başarılı bulur ve çeviri açısından yetenekli olduğunu belirterek kendisini çeviri eğitimleri alması için Cenevre'ye çağırır. Çalıştığı şirketten izin alınarak masrafları da Ford Vakfı üyesi Necat Eczacıbaşı tarafından karşılanarak Cenevre'ye gönderilir. Cenevre'de kaldıkları üç ay boyunca her sabah orada gerçekleşen konferanslara Gloria Wagner'le katılır. Norayır'a Mütercim Tercümanlık bölümleri profesörleri simultane çeviri ve ardıl çeviri üzerine kitaplar verip çevirinin yöntem ve tekniklerini ve inceliklerini öğretirler. O dönemin en iyi simultane çevirmenleri ile aynı kabine girebilme imkanı bulur. Çevirinin en iyi teknikleri öğretilir ve Norayır eğitim almış bir çevirmen olarak ülkesine geri döner (Özcan, 2017).

Bu üç aylık Cenevre eğitiminden sonra Ford Vakfının hazırladığı tüm konferanslara çevirmen olarak katılmıştır. Nadir olarak çevirmenlik için Berrin Kefeli ona eşlik etse de ekseriyetle tek çalışmıştır. Bir sonraki yaz yine teknik olarak daha hızlanabilmek adına tekrar Cenevre'ye gitmiştir. Norayır Altınyan ara ara eğitimlerine devam ederek profesyonel bir çevirmen haline gelmiştir. Kendisi 60'lı ve 70'li yıllarda Ford vakfının çevirmeni olarak aktif bir şekilde çalışır (Atasoy, 1996). Norayır Altınyan Türkiye'nin ilk profesyonel simultane çevirmeni unvanına sahiptir. Simultane çeviri yapabilecek bir grup olması için Ford vakfı ve Cenevre merkezli çeviri şirketi Simultat

İnc bir araya gelip “Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti” ile ortak çalışma kararı alırlar. Alınan karar simultane çevirinin gelişimi açısından büyük önem taşır (Özcan, 2017, s. 5).

3.3. Ekonomik ve sosyal etüdler konferans heyeti

1961 yılında Necat Eczacıbaşı tarafından ülkenin mali ve sosyal sorunlarının görüşülmesi ve gözlenmesi amacıyla kurulmuş bir heyettir. Bu heyette ünlü iş adamları, akademisyenler, ülkenin önde gelen kişileri bir araya gelerek ülke sorunlarını görüşmüştür. Heyetin kurucusu Necat Eczacıbaşı bu heyetin herhangi bir ideolojiyi yüceltmek ya da bir siyasi fikri benimsetmek gibi bir amaç taşımadığını tek hedeflerinin değişen dünya koşullarında ülkenin refahını yükseltmek için seminerler ve konferanslar düzenlemek olduğunu söylemiştir (Demir, 2014, s. 43).

Bu konferans heyetinin asıl kuruluş amacı 27 Mayıs darbesi ve değişen 1961 Anayasası ile sermayenin yeni düzene ayak uydurmayı öğrenmesi, özel sermayenin akılcı bir tutum takınarak toplumda hoş karşılanma çabasıdır. Ülkenin ekonomik refahının yükselmesi, ilerleyebilmesi için nasıl bir yöntem takip edecekleriyle ilgili bir sistemin olmadığını söyleyen Eczacıbaşı bunun görüşülebileceği imkânın da olmadığını ve böyle bir ihtiyaç olduğu için aslında heyetin bu amaçla kurulduğunu ifade etmiştir (Eczacıbaşı, 1998, s. 170). Bu heyetin amacı ülke problemlerini tarafsız bir platformda ele almaktır, kurum tamamen objektif olma amacını taşır ve herhangi bir fikir dayatması söz konusu değildir. Heyet tarafsız olmayı temel ilke haline getirmiş olup ülkenin ekonomik ve sosyal sorunlarını ele alma amacıyla bir araya gelmiştir (Eczacıbaşı, 1998, s. 106-181).

3.3.1. Profesyonel simultane ekibi kurulması

Kurulan Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti’nin ülkenin sorunlarını ele alma amacı taşıdığından bahsetmiştik. Bu amaçla yabancı ülkelerle bir araya gelerek çeşitli konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslarda simultane çeviri yapabilecek çevirmen ihtiyacını öngören heyet finansal olarak Ford vakfının desteğini aldıktan sonra 1964’te İsviçre’nin Cenevre merkezinde bulunan Simultat Inc çeviri şirketi ile anlaşarak ilk Türk simultane çeviri ekibini oluşturmuştur. Ekip kurulmaya karar verilmiş ancak ekibe kimlerin seçileceği belli değildir. Öğrencileri seçmek amacıyla Gloria Wagner ve Norayır Altınyan Ford vakfının desteğiyle yabancı dilde eğitim veren kolej ya da okulları ziyaret edip çevirmen olmak isteyen adaylarla buluşurlar (Atasoy, 1996). Toplamda 20 aday seçerler ve bu adayları yeterlilik seviyelerini ölçecek mülakatlara alırlar. Mülakatlar

birkaç aşamadan oluşup sadece yabancı dili iyi seviyede bilmeyi değil aynı zamanda kişinin dünya görüşü, algısı, genel kültür bilgisi, anadilini de çok iyi bilmesi vb. özellikleri de göz önünde bulundurmıştır. Yapılan mülakatlar ve analizler sonucu 20 aday arasından eğitime katılacak 5 aday belirlenir. 1964 yılının yaz mevsiminde seçilen grup eğitim almaya Cenevre'ye gönderilir. Bütün bu aşamalarda aktif rol alan Gloria Wagner yine İsviçre'de de bu grubun eğitimini üstlenir (Altınyan, 1996).

Bu ekip derslerini Cenevre Mütercim Tercümanlık Yüksek Okulunda gerçekleştirir. Bu okul dünya çapında profesyonel çevirmenler yetiştiren bir okuldur. Bu öğrencilere bir aylık çok yoğun eğitimler verilir, aldıkları eğitim aşağı yukarı Norayır Altınyan'a verilen eğitim gibidir. Okuldan birkaç profesör ve Gloria Wagner bu ekibe öğretmenlik yaparlar. Bu öğrenciler NATO'da ve Birleşmiş Milletlerde düzenlenen konferanslar, seminerler, forumlara katılma imkânı bulurlar ve orada profesyonel simultane çevirmenleri gözlemleme fırsatı yakalarlar. Öğrencilere simultane çevirinin incelikleri, not tutma teknikleri, bir metnin hafızada kalma stratejileri öğretilir. Dolu dolu geçen bir eğitimin ardından adaylar ülkelerine dönerler. Yurda dönen adaylar hemen Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyetinin düzenlediği konferanslara çevirmen olarak katılım sağlarlar. Bu konferanslar tercümanlar için bir nevi staj formatında olup çok şey katmıştır ancak bu beş adaydan sadece iki tanesi bunu meslek olarak sürdürmüştür. Bunlardan birisi Okşan Atasoy olup diğer isim ise Suna Bozkır'dır. Adaylardan yalnız ikisi çevirmenliği meslek olarak sürdürse de Konferans Heyeti adaylardan memnun kalır ve ülkenin çevirmen ihtiyacının da farkında olduğu için bu alana daha çok katkı sağlama düşüncesine girer (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti).

Simultane çeviri sırasında kullanılan çeviri kabinleri o dönemde konferans salonlarında yaygın olarak görülmezdi. Trabya Otelinin "C" katındaki konferans salonu 60'lı yıllarda kabinesi bulunan tek konferans salonudur. Çevirmenlerin öğrendiklerini uygulama imkânı bulması için kabin ihtiyacı vardı. Konferans Heyeti bu ihtiyacın farkında olup bu amaçla Ford Vakfının da desteğiyle telsiz dinleme cihazı ve telli dinleme cihazları alır. Simultane çevirinin mümkün olması için gereken teknik donanımı temin eder. Bu işlerden anlayan bir ekip tarafından sistem kurulur. Sistem belirli bir yere kurulur konferans yapılacağı zaman da konferansın olacağı yere götürülür (Özcan, 2017, s. 7).

Çevirmen adaylarımız Cenevre'ye gidiyorken 1965 senesinde Konferans Heyeti bu sefer eğitimi İstanbul'da yapmaya karar verir. Eğitim yeri olarak Hilton Oteli Kulübünün bürosu ayarlanır. Yeni öğrenci mülakatları için gazeteye ilan verilir. Robert

Koleji öğretmenlerine, o zamanların bilinen siyasetçilerine, önde gelen iş adamlarına ve yine o zamanın İstanbul valisine haber verilir. Mülakatlarda bir önceki mülakatlarda göz önüne alınan şeylere yine dikkat edilir. Seçilen adaylar Konferans Heyetinin öncülüğünde bir aylık bir eğitime tabi tutulur ve ilk fırsatta da öğrenciler konferanslara götürülürler gittikleri konferanslar onlar için bir nevi staj niteliği taşır. Çevirmenler katılacak konferansların konularıyla ilgili araştırma yapıp bolca okuma yaparlar ve teknik terimleri not alarak hazırlıklı olmaya çalışırlar. Konferans devam ederken teknik terimlerden hangisinin daha uygun olacağıyla ilgili ortak bir karara varırlar. Böylelikle aslında yapılan bu hazırlıklar Türkiye'nin ilk terminoloji çalışmalarını başlatmış olur (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, 1973, s. 7).

Delegeler konferans tercümanlığını ancak kurs programları aracılığıyla öğrenebilirler. Bu kurslar bazı durumlarda bir aya kadar sürebilir, ancak duruma göre süresi artarak devam edebilir. Öğretme yaklaşımı "iş başında eğitim" olarak adlandırılmakta ve öğrencilere bu mesleğin sadece teorik anlayışla değil, pratik deneyim yoluyla öğretilmesini içermektedir. Bu kurslarda çevirmen adaylarına nasıl not almaları, okudukları metni hafızada tutmaları ve hedef dile çevirmeleri konusunda uzman kişiler tarafından eğitim verilirken bir yandan da boş zamanlarında Konferans Heyetinin kendi ofisinde kurduğu kabinleri kullanarak öğrendiklerini pratik edebilme fırsatı yakalarlar.

Zorlu ve tempolu geçen kursun sonunda çeşitli sınavları geçerek başarılı olan adaylara "profesyonel konferans tercümanı" sertifikası verilir. Ayrıca staj olarak hocalarıyla konferanslara katılırlar. Staj süreleri onlara çeşitli konulardaki bilgi ve kelime dağarcığını geliştirme fırsatının yanı sıra seçtikleri alandaki deneyimlerini de sağlar. Tüm bu aşamaları başarıyla tamamlayan ve 'konferans tercümanı' olarak kariyer yapmak isteyen adaylar eğitmenleri tarafından da onaylandıktan sonra, heyetin profesyonel kadrosuna dâhil olur ve konferanslara katılmaya başlar (Özcan, 2017, s. 8).

Simultane çevirmen yetiştirmek amacıyla verilen bu eğitim kursları 1964 ile 1980 yılları arasında Konferans Heyeti tarafından düzenlenir. Konferans Heyeti'nin profesyonel çevirmenleri ve Gloria Wagner, her yıl yaklaşık on iki adaya profesyonel konferans tercümanı olarak eğitim vermektedir. İşin zorluğu ve gelirin yetersiz olması nedeniyle konferans tercümanlığına başlayan pek çok kişi ilk etapta işi bırakmayı tercih etmiştir. 1964 ile 1970 yıllarının başlarına kadar Türkiye'nin konferans tercümanı eksikliğini Ekonomik Ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti tek başına gidermeye çalıştı. Tıpkı bir tercümanlık okulu gibi, Okşan Atasoy, Norayır Altınyan, Nur Otoman gibi prestijli alanlarda mesleğe girecek bireyleri işe alır, eğitir ve hazırlar. Yetenekli

çevirmenlerden oluşan ekip, bu alanda hem mesleğine hem de ülkesine yönelik standardı belirlemeye çalışmaktadır. Konferans Heyeti, Türkiye'de açıkça hissedilen ve o dönemde öngörülemeyen bir ihtiyacı ilk kez ele alan heyet olma özelliği taşımaktadır (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, s. 5).

3.4. 1960 ve 1970'li Yıllarda Simultane Çevirinin Durumu

Konferans tercümanlığı 1960'larda çeşit çeşit zorluklarla karşılaşmıştır. Kimi zaman hiçbir teknolojik alet ve teknik donanım sağlanamadan çalışmak durumunda kaldılar. Yeterli kabin ve teknik donanım karşılanamamıştır. O dönemde ülke genelinde simultane tercümanın yapılma imkânının bulunduğu konferans sayısı oldukça azdır. Teknik kurulumun standartları karşılaması bir yana kötü kurulduğu için sorunsuz çalışmayı bile imkânsız hale getirmiştir. Simultane tercümanlık mesleği, yeni ve alışılmadık olduğu için teknisyenler kendilerine yardımcı olmayan, tercümanların istek ve ihtiyaçlarını anlayamayan kişiler konumunda oluyorlardı. Konferanslarda çevirmenler ses düzeyini ayarlayamaz veya düzgün açamazdı. Bazen cihazlar o kadar titremiştir ki çevirmenler sonunda kulaklıklarını çıkartmak zorunda kalmışlardır. Çevirmenler ve teknisyenler arasında bu tarz anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır (Özcan, 2017, s. 8).

O yıllarda kabinler sefalet bir durumdadır. Kabinlerin içi o kadar ensizdir ki bırakın iki çevirmeni, tek bir tercümanın bile kolaylıkla giremeyeceği şekildedir. Kabin içi dar değil de iki kişinin sığabileceği şekilde olduğu zamanlarda da çevirmenler genellikle teknik donanım sıkıntısı ya da konferans salonundaki konumlarından kaynaklı problem yaşamışlardır. Konferans çevirmenliği görevi yoğun konsantrasyon, fiziksel ve zihinsel dayanıklılığın yanı sıra aşırı çaba gerektirir ve çalışma koşullarının rahat, geniş, net ve kusursuz teknik donanıma sahip olması gerekirken o dönemdeki kabinler dar, havasız ve konforsuzdur. Simultane çevirmenden ancak bu şartlar sağlanınca iyi bir performans ortaya çıkarması beklenir. Tercüman kabine girdiğinde her zaman bir iş arkadaşın yanında bulunmalıdır, çünkü bu onların hazırlıksız yakalanmalarını önlemeye yardımcı olabilir ve bir sıkıntı çıkması durumunda dinleyicilere fark ettirmeden görevlerinin tamamlanmasını sağlayabilir (Özcan, 2017, s. 9).

Oldukça zor koşulların yaşandığı bu yıllarda, çeşitli kuruluşlar, değerli iş adamları ve politikacılar, çevirmenlerin bu zorlukları aşmasına sırasında destekçi olurlar. Bu destekçilerden biri de Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nin vesilesiyle Konferans Çevirmenliği mesleğinin Türkiye'de ortaya çıkışı ve gelişmesi için hem maddi olarak hem manevi olarak desteğini hiç esirgemeyen Ford Vakfı ve Konferans Heyetidir.

Ford Vakfı ve Konferans Heyetine ek olarak o dönemin önde gelen iş adamlarından Necat Eczacıbaşı, Vehbi Koç, büyükelçi Nuri Eren, dönemin İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay ve gazeteci-yazar Burhan Felek bu alanın gelişmesine katkı sağlamış olan kişilerdendir. Bu kişiler, uluslararası konferansların başarısı için simultane çevirinin önemini kısa sürede fark etmiş, çevirinin profesyonelce yapılması gerektiğine inanmış ve bunun sağlanması için titizlikle çalışmışlardır (Dişbudak, 1996). Ayrıca bu mesleğe ilk adımlarını İstanbul Üniversitesi İktisat Enstitüsü'nde atan, sonra Konferans Komitesi'nin ilk Genel Sekreteri olarak görev yapan ve daha sonra Genel Sekreter olan Nezih Neyzi ve Sadun Katipoğlu o zamanlar Türkiye'de çok yeni bir meslek olan konferanslarda simultane çeviri mesleğinin gelişimi ve başarıya ulaşması için önemli katkıda bulunmuş isimlerdendir (Atasoy, 1996).

3.5. 1980 Sonrası ve Günümüz Türkiye'sinde Simultane Çeviri

20. yüzyılda özellikle teknolojinin ve uluslararası iletişimin gelişmesiyle birlikte çeviriye olan ihtiyaç artar. Bu nedenle teknik çeviri büyük önem kazanır. Çevirmenlerin, alanında uzmanlaşma ihtiyacı, çevirisinin metodolojik bilgisinin daha kurumsal bir ortamda edinilmesi gerekliliğini doğurdu. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği tarafından 1980'lerin sonunda İstanbul Kongre Merkezi'nde Türkiye'deki ilk simultane çeviri merkezi kurulmuştur. Türkiye'de Simultane çeviri hizmetlerinden çeşitli alanlardan fayda sağlanmaktadır. Konferanslar, uluslararası toplantılar, seminerler vb. platformlar simultane çevirinin kullanıldığı yerler arasında sayılabilir. Simultane çevirinin önemi anlaşılmış olup üniversite düzeyinde nitelikli, donanımlı, simultane çevirmen eğitimi verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu karar neticesinde 1982-1983 seneleri arasında Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversite'sinde ilk mütercim-tercümanlık bölümleri kurulmuştur (Diriker E. , 2018, s. 24). Bu üniversitelerde açılan bölümler sayesinde lisans seviyesinde mütercim ve tercümanlar yetiştirilmiştir. Bu sayede çevirmenler temel seviyede eğitim alma imkanı bulmuşlardır.

Günümüzde üniversitelerde bulunan mütercim tercümanlık bölümleri arttırılmıştır. 1980'lerde sadece iki üniversitede bulunan bu bölümler günümüzde 70'e yakın üniversitelerde bulunmaktadır. Üniversitelerde lisans düzeyinde verilen eğitim 4 yıllık bir süreci kapsamakta olup nitelikli mütercim ve tercüman yetiştirme amacı gütmektedir. Üniversitelerdeki müfredatların içeriği birebir aynı olmasa da uluslararası norm ve standartlara uygun mütercim-tercüman yetiştirmek ortak amaçtır. Her üniversitede uzman simultane tercüman sayısı, teknik ekipman, laboratuvar sayısı aynı

değildir dolayısıyla da ders içeriğinin farklı olması son derece doğal bir durumdur (Taşdan, 2022, s. 55).

3.6. Türkiye'deki Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

Türkiye’de simultane çevirinin öneminin fark edilmesiyle üniversitelerdeki mütercim-tercümanlık bölümleri arttırılmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi sayı olarak 70’e yakın üniversite bünyesinde mütercim-tercümanlık bölümünü barındırmaktadır. Aşağıda Türkiye’deki üniversitelerde bulunan (Almanca, Fransızca, İngilizce, Bulgarca, Arapça, Rusça ,Çince, Rusça, Farsça) dillerinde mütercim-tercümanlık bölümleri yer almaktadır.

İhsan Doğramacı Bilkent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İng-Fra Türkçe)
İzmir Ekonomi Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Hacettepe Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Yaşar Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
İstanbul Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Doğu Akdeniz Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Çankaya Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Marmara Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Ege Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Çince) (Tam Burslu)
Atılım Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Murat Hüdavendigar Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Beykent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Dokuz Eylül Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Aydın Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
İstanbul 29 Mayıs Üni	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)

İstanbul Arel Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (Tam Burslu)
İhsan Doğramacı Bilkent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İng-Fra Türkçe)
Haliç Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Yeni Yüzyıl Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
İstanbul Aydın Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (Tam Burslu)
Yaşar Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (Tam Burslu)
İstanbul 29 Mayıs Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (Tam Burslu)
Hacettepe Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Beykent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (Tam Burslu)
Trakya Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Atılım Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%75 Burslu)
Ege Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Yeni Yüzyıl Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%75 Burslu)
Hacettepe Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
Abant İzzet Baysal Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Adana Bilim Ve Teknoloji Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Kırıkkale Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Kırklareli Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Murat Hüdavendigâr Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%75 Burslu)
Haliç Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Çince) (%50 Burslu)

Cumhuriyet Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İng, Fran, Türkçe)
Çankaya Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
İzmir Ekonomi Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%25 Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
İstanbul 29 Mayıs Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Yaşar Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%25 Burslu)
Atılım Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Yaşar Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Cumhuriyet Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İng, Fra, Türkçe) (İÖ)
Girne Amerikan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Yakın Doğu Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Tam Burslu)
Trakya Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
İstanbul 29 Mayıs Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%25 Burslu)
Beykent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
İstanbul Aydın Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Mersin Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
İstanbul 29 Mayıs Üni	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (%50 Burslu)
Mersin Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
Kafkas Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Türkçe/İngilizce/Fra)
İzmir Ekonomi Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Kırıkkale Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (%50 Burslu)
Yeni Yüzyıl Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Kırıkkale Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)

Kırıkkale Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (İÖ)
İstanbul Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
Doğu Akdeniz Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Kırgızistan	Mütercim	Türkiye Manas Üni.
Yakın Doğu Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%75 Burslu)
İstanbul Arel Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
İstanbul Aydın Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Haliç Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Girne Amerikan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%75 Burslu)
Murat Hüdavendigâr Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (Ücretli)
Girne Amerikan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Yıldız Teknik Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
Doğu Akdeniz Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce) (%50 Burslu)
Kırıkkale Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Farsça)
Trakya Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Bulgarca)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (%50 Burslu)
Beykent Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (%50 Burslu)
İstanbul Aydın Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (%50 Burslu)
Kırgızistan	Mütercim	Tercümanlık Türkiye Manas Üni.
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Çince) (Ücretli)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Rusça) (Ücretli)
İstanbul Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Okan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça) (Ücretli)

Girne Amerikan Üni.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)(Ücretli)
Gaziantep İslam Bilim ve Tekn.	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Gaziantep İslam Bilim ve Tekn.	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)

Yukarıda isimlerini yazdığımız üniversitelerde mütercim-tercümanlık bölümleri bulunmakla birlikte simultane çevirinin yapılabilmesi için uygun laboratuvar ortamı hepsinde mevcut değildir. Dolayısıyla üniversiteler simultane çeviriye mümkün kılacak altyapıyı barındırmıyorsa sayıca fazla olmasının simultane çeviriye pek de bir katkısı yoktur. Durum böyle olunca nitelikli, ihtiyaç duyulan düzeyde uzman mütercim tercüman yetiştirmek mümkün değildir. Aşağıda mütercim-tercümanlık bölümleri bünyesinde simultane çeviri eğitimi veren üniversiteler verilmiştir.

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Tekn. Üni.	Mütercim	Tercümanlık(İngilizce)
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)
Amasya Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Atılım Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Bartın Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Bartın Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)
Beykent Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Bilkent Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Boğaziçi Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Çankaya Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Dokuz Eylül Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Dokuz Eylül Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Doğu Akdeniz Üniversitesi(Kıbrıs)	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Ege Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Ege Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)

Hacettepe Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Hacettepe Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Hacettepe Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
Haliç Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)
İstanbul Atlası Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Kırıkkale Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)
KTO Karatay Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Arapça)
Marmara Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Nişantaşı Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Trakya Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Almanca)
Samsun Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Yaşar Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Yeditepe Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (İngilizce)
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Rusça)
Yıldız Teknik Üniversitesi	Mütercim	Tercümanlık (Fransızca)

Alanında uzman nitelikli, istenilen düzeyde simultane çevirmenin yetiştirilmesi, simultane çeviri için uygun koşulların oluşturulması ve çevirinin teknik ve inceliklerini

öğretecek kişilerin varlığıyla mümkündür. Yukarıdakilerden hareketle Türkiye’de simultane eğitim alanında en fazla imkanı bulunan dil İngilizcedir denilebilir.

3.7. Türkiye’de Simultane Çevirinin Gelişmemesinin Sebepleri

Daha önce de belirttiğimiz gibi simultane çevirinin yapılabilmesi için özel çalışma koşullarının oluşturulması gerekir. Çevirmenlerin çeviriyi yapabilecekleri ses geçirmez kabinler, mikrofon ve teknik donanım eksiksiz olarak bir arada bulunmalıdır. Türkiye’de simultane çeviri hizmetlerinde teknik donanım yetersizliği, nitelikli ve uzman simultane çevirmeninin yoksunluğu, ekipmanların yeterli ve istenilen kalitede olmaması gibi sebeplerden dolayı simultane çeviri istenilen seviyede gelişme gösterememiştir. Çevirmenlerin teknik donanım bilgisine bir bütün olarak sahip olması gerekir. Teknik ekipmanların nasıl kullanılacağı, bir sorunla karşılaşıldığında nasıl başa çıkılabileceği vs. gibi konulara hazırlıklı olmalı ve bunları sürdürürken aynı zamanda zihinsel olarak ta çeviri işlemini yapabilmelidir. Ancak bu bir anda yerleşecek bir beceri değildir bunun için bol bol pratik gerekir bu açıdan lisans düzeyinde bu eğitimlerin verilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu sayede kişi kendini rahat rahat geliştirme imkânı bulabilir. Bunun için gerekli teknolojileri içeren laboratuvar ortamına ihtiyaç duyulmaktadır ama maalesef Türkiye’de bu ihtiyacı karşılayacak sayıda simultane çeviri laboratuvarı ve öğrencileri yetiştirecek seviyede simultane çeviri akademisyeni mevcut değildir. Nitekim Şahin ve Eraslan çalışmalarında bu konuyu şöyle açıklamışlardır; Türkiye’de sözlü çeviri eğitimi konusunda bir diğer önemli eksiklik ise sözlü çeviri dersi verecek akademisyenlerin sayısının sınırlı sayıda olmasıdır. Sözlü çeviri alanında uzmanlaşmış ve doktorasını bu alanda yapmış ya da akademik çalışmalarını yürüten akademisyen oldukça azdır (Şahin, 2017, s. 192).

3.8. Türkiye’de Simultane Çevirinin Gelişmesi İçin Öneriler

Türkiye’de simultane çeviri hizmetleri uluslararası toplantılar, konferanslar, forumlar ve münazaralarda aktif şekilde kullanılmaktadır ancak halen çeviri hizmetinin istenilen seviyede olduğu söylenemez. Simultane çeviri hizmetlerinin geliştirilmesi için aşağıda önerilerim mevcuttur.

- Simultane çeviri eğitimi verilmesini mümkün kılacak teknolojik altyapının oluşturulması gereklidir. Simultane çevirinin yapılabilmesi için gerçek sözlü çeviri ortam ve koşullarının düzenlenmesi ihtiyacı şarttır. Böyle bir ortamın oluşturulması, üniversitelerde bulunan mütercim-tercümanlık bölümlerindeki teknolojik altyapının

güncellenmesi ve geliştirilmesi simultane tercüme hizmetlerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

- Simultane çeviri eğitimi verebilecek, sözlü çeviri alanında uzmanlaşmış, yeterli tecrübesi ve eğitimi bulunan, yetenekli kişilerin varlığı gerekmektedir. Yeterli akademisyenlerin sağlanması ve simultane tercüme hizmetlerine yatırım yapılması nitelikli insan kaynağı oluşmasına katkısı olacaktır.

- Üniversitelerin mütercim-tercümanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin iyi bir çevirmen olmaları için bol bol pratik yapabilecekleri yeterli sayıda laboratuvarlar kurulmalıdır. Mütercim-Tercümanlık bölümü olup simultane çeviri hizmetini mümkün kılacak teknik altyapı ve laboratuvar ortamı bulunmayan üniversitelere değinmiştik dolayısıyla bu bölümü barındıran üniversitelerin bu eksikliklerini gidermesi ve öğrencinin kendini geliştirmesine katkı sağlaması gerekmektedir.

- Sözlü çevirmenin iyi bir çeviri yapabilmesi için bazı temel becerileri olmalıdır. İyi bir simultane çevirmenin sahip olması gereken özellikler üzerinde bir dizi makale ve kitap vardır. Hepsinde ortak olan, olmazsa olmaz özellikler 5 başlık altında toplanmıştır (Doğan, 2003, s. 81-82). Bu özellikler; Düşünme ve Bellek Becerileri, Dinleme ve Duyduğunu Anlama Becerileri, Konuşma Becerileri, Duyuşsal Beceriler ve Devinsel Becerilerdir. Çevirmenin bu özelliklere sahip olması ve eğitim boyunca bunu geliştirmek için uğraşması beklenir. Bu temel özelliklerin yanında simultane çeviri için öğrenciye eğitimi devam ederken bazı özelliklerin daha kazandırılması daha iyi bir çeviriye katkı sağlar (Doğan, 2003, s. 84-86). Bunlar Genel Kültür, Dil ve Kültür Bilinci, Bellek, Mesleki Kuram Bilgisi ve Uygulama, Teknik Bilgi, Mesleki Etik Kuralları Bilgisi, Sosyal Davranışlar ve Duyuşsal Özelliklerdir. Bütün bu özelliklerin simultane çevirmen adaylarına kazandırılmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak için bunların üniversitelerin mütercim-tercümanlık bölümlerinde ders müfredatlarına eklenmesi çevirmende süreci hızlandırma noktasında yardımcı olur.

- Simultane çevirinin iyi bir seviyede olması için hedef dili ve kaynak dili çok iyi derecede bilmek yeterli değildir. Bunun için her iki dilin de kültürel değerlerine hâkim olmak gerekir. Bunun sağlanması için üniversitelerin mütercim-tercümanlık bölümlerinde okuyan öğrencilere farklı programlar aracılığıyla öğrenci değişim imkânı sağlanmalıdır. Örneğin Arapça alanında simultane tercüman olmak isteyen öğrencinin belli şartları sağladıktan sonra bir Arap ülkesine gönderilmesi o ülkenin dilini de kültürünü de daha iyi tanımasına yardımcı olur bu da çevirinin daha doğru olmasını sağlar.

- Simultane çeviri öğrencilerine yönelik kuram bilgisi, yöntem ve uygulama stratejilerini geliştirmeye yönelik somut adımlar atmak, piyasaya uygun tercüman yetiştirme gayreti taşımak, öğrencilerin bilgilerinin sadece teorik kalmasını önlemek ve pratiğe geçirecek uygulama alanları oluşturmaya çalışmak yine atılacak olumlu adımlardandır.

3.9. Simultane Çevirinin Arap Dilinde Kullanımı

Simultane çevirinin Arap dilinde kullanımı ele almak için öncelikle Arap dilinin özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Arapça ile Türkçe arasındaki temel farklılıkları incelemek oldukça ilginç ve derin bir konudur. Dilbilim açısından bu iki dil arasındaki benzerlikleri ve farkları anlamak hem öğrenme sürecini zenginleştirir hem kültürel bağları daha iyi anlamamıza yardımcı olur hem de doğru simultane çeviri yapmamıza olanak sağlar.

3.9.1. Arapça ve Türkçe dillerinin gramer yapısı olarak karşılaştırılması

İki dil arasındaki temel farklılıklar, çeviri sürecinde dikkate alınmalıdır. Anadilin gramer yapısını doğru bir şekilde bilmek, hedef dile doğru çeviri yapılabilmesi için temel özelliklerin başında gelir. Çevirmen açısından gramer konularındaki eksiklik hataya düşme ihtimalini artırabilir. İyi düzeyde gramer bilgisine sahip olanlar bile dilbilgisi kaynaklı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Hatta bir dili iyi düzeyde bilmek bile iyi bir çeviri için yeterli değildir. İyi ve nitelikli çevirilerin ortaya konabilmesi zaman ve tecrübe ile de yakından ilgilidir. Tecrübe ise yalnızca çeviri yaparak elde edilir. Dilbilgisel zorluktan kasıt bir dilin gramerini öğrenirken ki zorluklar değil aksine dilbilgisi öğrenimi yapıldıktan sonra bile ilk anda kolay fark edilmeyen veya başka durumlarla karıştırılma ihtimali olan öğelerle ilgilidir. Arapça ile Türkçe arasındaki bu farkları anlamak, simultane çeviriyi kolaylaştırır. Doğru bir simultane çeviri yapılabilmesi bu farkların bilinmesi ve dikkate alınması ile mümkündür.

Türkçe Ural - Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alan bir dildir. Sondan eklemeli bir dildir. Sahip olduğu dil ailesinin başlıca özellikleri: Sondan eklemeli, cinsiyet farkı gözetilmez ve bunun için kelimeler şekil değişikliğine uğramaz, kelimelerin kökü eksizdir ve kelime kök ve gövdeleri sabittir. Türetme, yeni eklerle yapılır. Sayı sıfatlarından sonra gelen adlar genellikle teklik biçimindedirler; özel durumlar dışında, isimlere ayrıca çokluk eki getirilmez. Cümle yapısı bakımından özne fiilden önce gelir ve

genellikle belirten (tamlayan) belirtilenden (tamlanan) önce gelir. Yani asıl unsur sonda bulunur (Aksan, 1971, s. 15).

Arapça Sâmi diller ailesindendir. Bu dil ailesinin de eski Mısır dilini de içine alan bir Hâmî - Sâmi köke bağlı olduğu düşünülmektedir. Arap dili, Sami dil ailesinin batı kolu güney bölümünün kuzey grubuna mensuptur. Arapçanın belli başlı özellikleri şunlardır: Arapçada fiilin kökü üç ünsüzden oluşur. Sesli harf bulunmaz; ünlü sesleri harekeler sağlar. Arapça çekimli bir dildir. Arapçada cinsiyet farkı gözetilir. Yani kelimeler cinsiyet bakımından müzekker ve müennes olarak ikiye ayrılır. Kelimelerin cümle içinde görevleri, ögenin irabına göre ortaya çıkar. Arapçada asıl unsur başta bulunur (Aksan, 1971, s. 25).

3.9.1.2. Harflerde harekeler

Türk alfabesi, Latin harfleri esas alınarak, sekizi sesli, yirmi biri sessiz olmak üzere 29 harf olarak belirlenmiştir. Sessiz harflerle anlamlı kelime oluşturmak için sesli harflere ihtiyaç vardır (Aksan, 1971, s. 17).

Arapçada Harflerin okunmalarını yani kelimede seslendirilmelerini hareke denen yapı sağlar. Adı geçen yapı, aynı zamanda kelimelerin cümlede hangi konumda olacaklarını da belirler (Tanç, 2009, s. 9). Arapça’da harekeler, harfleri okumamızı sağlayan ses işaretleridir. İşte harekeler ve örnekleri:

Fetha (Üstün) :- Harflerin üzerine konulan eğik bir çizgidir. İnce harfleri “e”, kalın harfleri “a” sesiyle okutur. Örneğin:

كَتَبَ (ketabe) - “yazdı”

تَعَلَّمَ (ta'allame) - “öğrendi”

Kesra (Esre) :- Harflerin altlarına konulan eğik bir çizgidir. Harfleri “i” sesiyle okutur. Örneğin:

خَشِيَ (haşiye) - “korktu”

عَمِلَ (amile) - “çalıştı”

Damme (Ötre) :- Harflerin üzerine küçücük bir “vav” şeklinde yazılır ve “u” veya “ü” sesi verir. Örneğin:

وُضِعَ (vudia) - “konuldu”

كُتِبَ (kutibe) - “yazıldı”

Ayrıca, cezm (bağlama işareti), şedde (tekrar işareti) ve med harfleri de Arapça okuma kurallarında önemlidir.

3.9.1.3. Kelimelerde farklılıklar

Türkçede kelime, anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük demektir (Nurettin Demir, 2013, s. 3). Türkçede dokuz çeşit kelime vardır. Bunların yedi tanesi isim (ad) soylu, iki tanesi ise fiil soyludur. Arapçada kelime tekil sözdür. Sözlükte ise tam bir cümle ile ifade edilir. Tekil sözden maksat bağımsız bir anlama sahip olmasıdır (İbn Hişam, 1995, s. 17). Arapçada isim, fiil ve harf şeklinde üç çeşit kelime vardır.

3.9.1.4. Sayı bakımından kelimeler

Arapçada isimler tekil, ikil ve çoğul şeklinde sınıflandırılır. Tekil isme müfred, ikile tesniye ve çoğula cemi’ denir.

Müfred isimler: Tek bir varlığa ad olan sözcük. Bu varlık eşya, canlı veya soyut bir nesne olabilir. **كتاب ، قلم**

Tesniye isim: Sadece iki varlığa ad olan kelimedir. Müfred isme (ان) (elif ile nun veya (ين) yâ ile nun ilavesi ile tesniye yapılır. **كتابتان ، قلمان**

Cemi İsimler: İki den fazla varlığa ad olan kelimelerdir. **كتب ، أقلام**

Türkçede isimlerde cinsiyet farkı olmadığından dolayı Arapçada i’rab kurallarının karşılığı yoktur. Çoğul isimler, sadece –ler ve –lar ekleri alan, tekil ise sadece adı geçen ekleri almayan isimler olacaktır. Yukarıda açıkladığımız gramer kurallarının Türkçede direk karşılığı bulunmadığı için simultane çeviri yapılırken bu durum bizi zorlamaktadır.

3.9.1.5. Cinsiyet farkı

Arapça’da kelimeler müzekker (eril) ve müennes (dişil) olarak ikiye ayrılırken, Türkçede böyle bir ayrım yoktur, her kelime genel anlamda eril ve dişil için ortaktır.

Kelime cinsiyeti: Arapçada kelimelerin cinsiyeti belirgindir. Örneğin, “öğrenci” kelimesi Arapça’da “طالب” (taleb) olarak ifade edilirken, bu kelime müzekker (eril)

cinsiyetli bir kelime olarak kullanılır. Türkçede ise “öğrenci” kelimesi cinsiyet belirtmez ve hem erkek hem de kadın öğrenciler için aynıdır.

Zamirlerin farkı: Arapça’da zamirler müzekker (eril) veya müennes (dişi) olarak ayrılırken, Türkçede zamirler cinsiyet belirtmez. Bu, çeviri sırasında dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Örneğin, “ona telefon açtım” cümlesinde için “ona” zamiri Türkçede cinsiyet belirtmeyen bir şekilde hem kadını hem de erkeği kastetmektedir ve kişinin cinsiyetinin bilinmesi şartı yoktur. Ancak aynı cümleyi Arapçaya çevirmek durumunda kaldığımızda cinsiyet belirtmek zorunluluktur.

Örnek: اتصَلْتُ بِهِ Ona (erkek) telefon açtım.

اتصَلْتُ بِهَا Ona (kadın) telefon açtım.

Arapça’da “ona söyledim” ifadesi için cinsiyet farkı yoktur. Bu cümlede “ona” zamiri hem erkek hem de kadın için aynıdır. Dolayısıyla Türkçeye çevirirken cinsiyet belirtmeden “ona söyledim” şeklinde aktarabiliriz. Arapçadan Türkçeye çeviri yapılırken problem olmayan bu durum tam tersi bir durumda çevirmeni oldukça zorlar.

قُلْتُ لَهُ Ona (erkek) söyledim.

قُلْتُ لَهَا Ona (kadın) söyledim

İki dildeki zamir farklılığı durumunu simultane çeviri sırasında göze önünde bulundurmak elzemdir. Ancak Türkçeden Arapçaya çeviri yaparken bu durum çevirmeni oldukça zorlamaktadır.

Fiil çekimleri: Arapça fiiller, zaman, kişi ve sayıya göre çekimlenir. Örneğin, “öğrenmek” fiili “علم” (ilme) olarak ifade edilir.

Ben öğreniyorum: أَنَا أَتَعَلَّمُ (ana ata’allamu)

Sen öğreniyorsun: أَنْتَ تَتَعَلَّمُ (anta tata’allamu)

O öğreniyor: هُوَ يَتَعَلَّمُ (huwa yata’allamu)

Biz öğreniyoruz: نَحْنُ نَتَعَلَّمُ (nahnu nata’allamu)

Siz öğreniyorsunuz: أَنْتُمْ تَتَعَلَّمُونَ (antum tata’allamūna)

Onlar öğreniyorlar: **هم يتعلمون** (hum yata'allamūna)

Türkçede fiil çekimleri cinsiyet farkını içermez ve genel olarak aynı kalır.

Bu nedenle simultane çeviriyi yapacak profesyonel tercümanlar, cinsiyet farkını doğru bir şekilde aktarmak için dilbilgisi kurallarına hâkim olmalı ve metin deneyimine sahip olmalıdır.

3.9.1. Cümle öğelerinde farklılık

Cümle öğelerinin isimleri ve dizilişleri birbirlerinden oldukça farklıdır. Türkçede öznenin başta gelmesine karşılık Arapça fiil cümlesinde her zaman ikinci sırada fiilden sonra gelir. İsim cümlesinin öznesi olan mübteda başta gelmekle birlikte tam olarak Türkçe özneyi karşılamaz. Arapçada yüklem fiil cümlesinde daima başta gelmesine karşılık Türkçede cümlelerin sonunda gelir. Arapça isim cümlesinin yüklemi ikinci sırada gelmesine karşılık Türkçedeki fiil cümlesinin yüklemi gibi fiil olarak da gelebilir (Ebu'l-Berekât el-Enbârî). Esas öge yüklemidir ve normal dizilişte cümlelerin sonunda bulunur. Arapçada fiil cümlesinin yüklemi başta, isim cümlesinin yüklemi sonda bulunur. Ancak Türkçede olduğu gibi devrik cümlelerde, şiirde ve atasözlerinde isim cümlesinin yüklemi önce gelebilir. Yan cümleler, aynı şekilde Arapçada esas cümleden sonra, Türkçede önce gelir.

Türkçede cümle öğelerinin dizilişi: Ö+N+Y; Ahmet kitabı okudu. Ahmet bir kitap okudu.

Arapçada cümle öğelerinin dizilişi: Y+Ö+N; **قرأ أحمد الكتاب . قرأ أحمد كتاباً**

İnsan kuşları seyretti. **شاهد الإنسان الطيور** (Nesne/Meful)

Ö B.liN Y N Ö Y

Postaneye gittim. **ذهبت إلى مكتب البريد** (Dolaylı tümleç/Car-mecrûr)

D.T Ö.Y Car Mecrûr Ö Y

3.9.2. Anlam açısından kullanımı

Bazen düzgün bir çeviri yapmak orijinal bir eser ortaya koymaktan daha zordur. Çeviri işleminde asıl amaç, kaynak dil metninin anlam ve üslûp özelliklerini mümkün olduğunca koruyarak hedef dile aktarmaktır. çeviri işlemi bununla yetinemez, zira o, hedef dilin anlam ve üslûp özelliklerini de muhafaza etmek zorundadır. Bu nedenle iyi

bir çeviri, olabildiğince aslına sadık ve gerektiği kadar da serbest olmalıdır. Bir çeviri gereğinden fazla serbest olursa aslına sadık kalamaz ve ortaya, çeviri değil yeni bir metin çıkmış olur. Aslına tıpatıp sadık kalan çeviriler ise, hedef dilin özelliklerinden ödün vereceği için çeviri kokacaktır (Alperen, 1996, s. 65).

3.9.2.1. Mantık, kurgu ve sözcük düzeylerinde eşdeğer anlam

Bu tür sözcükler çeviri açısından en sorunsuz sözcüklerdir. Genellikle aynı söz sanatları ile kurulmuşlardır. Bunlar ya vücut organlarından birinin fonksiyonuna, ya da dinî ve kültürel etkileşimlere dayanan, hem mantık hem kurgu hem de sözcük düzeylerinde eşdeğer bir özellik arz eden, bu yüzden de sözcüğü sözcüğüne çevrilmeleri mümkün olan söz öbekleridir. Örneğin, Arapçadaki خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا atasözü, Türkçede “İşlerin en hayırlısı ortasıdır” şeklinde dile getirilmektedir. Aynı mantık ve kurgu ile oluşturulmuş olan bu söz öbeklerinde kullanılan sözcükler de bire bir aynıdır (Erdoğan Doğru, 2013)

Aşağıda, bu türe giren bazı örnek çeviriler birlikte verilmiştir.

Kanaat, tükenmez bir hazinedir	القناعة كنز لا يفنى
Gözden ırak olan gönülden de ırak olur	البعيد عن العين بعيد عن القلب
Ayağını yorganına göre uzat	على قدر بساطك مدّ رجلتك
Ateş olmayan yerden duman çıkmaz	لا دُخان بدون نارٍ

3.9.2.2. Sözcük düzeyinde farklı, mantık ve kurgu düzeylerinde eşdeğer anlam

Bu tür söz öbekleri, anlamları ve kurguları bakımından eşdeğer olmakla beraber sözcüklerinde bazı küçük değişiklikler arz etmektedir. , farklı diller aynı mantık ve kurguya dayansalar bile bazen eş dizimde değişiklik gösterebilirler. Bu da sözcüklerden bir veya birkaçının değişmesi anlamına gelmektedir. Örneğin, Arapçadaki للحيطان أذان atasözü, Türkçede “Yerin kulağı var” şeklinde ifade edilmektedir. Mantık ve kurguda eşdeğer olan bu atasözünde, her iki dilde ortak olan kelime kulak sözcüğüdür, fakat kulağın nispet edildiği kelime Arapçada duvar, Türkçede ise yer sözcükleri olmuştur (Erdoğan Doğru, 2013).

Aşağıda, bu türe giren birkaç örnek atasözü, çevirileriyle birlikte verilmiştir.

Denize düşen yılana sarılır

مَنْ يَغْرُقُ يَتَعَلَّقُ بِعَوْدِ قَيْسٍ

Tatlı söz yılani deliğinden çıkarır.

الكَلَامُ اللَّيْنُ يَغْلِبُ الْحَقَّ الْبَيِّنَ

İt ürür kervan yürür.

لَا يَضُرُّ السَّحَابَ نَبَاحُ الْكِلَابِ

Küp içindekini sızdırır.

كُلُّ إِنَاءٍ بِمَا فِيهِ يَنْضَحُ

3.9.2.3. Kurgu ve sözcük düzeylerinde farklı, mantık düzeyinde eşdeğer anlam

İnsanlar değişik kültürlere, yaşam biçimlerine ve tecrübelerine sahip olduklarından benzer olayları dile getirmek isteseler bile bunu büyük olasılıkla farklı yollar ve üslûplarla gerçekleştirmektedirler. Çevirmen, çeviri yaparken sözcüklere ve kurgusuna değil mantığına bakmalı ve aktaracağı dilde bu mantığa eşdeğer sayılabilecek bir cümle aramalıdır. Bulduğu cümlenin, kaynak dildeki cümle ile kurgu ve sözcük bakımından hiçbir benzerliği bulunmayabilir. Önemli olan anlam eşdeğerliğini yakalayabilmektir. Örneğin, Arapçadaki **إِلَّا الْحَدِيدُ** cümlesini Türkçede kurgu ve sözcük düzeylerinde karşılayabilecek eşdeğer bir cümle bulunmamaktadır. Zira bu cümle, kurgusu ve sözcükleri hesaba katılarak çevrilecek olursa “demir demiri döver” gibi iletişimsel değeri olmayan bir cümleyle karşılaşırız. Oysa Türkçede bu cümlenin mantık düzeyindeki eşdeğeri, “çivi çiviye söker” şeklindedir (Erdinç Doğru, 2013).

Aşağıda bu tür cümlelere birkaç örnek verilmiştir

Evdeki hesap çarşıya uymaz.

تَجْرِي الرِّيحُ بِمَا لَا تَشْتَهِي السَّفِينُ

Eşeğin ölümü köpeğe düğündür.

مَصَائِبُ قَوْمٍ عِنْدَ قَوْمٍ فَوَائِدُ

Görünen köy kılavuz istemez.

الْكِتَابُ يُقْرَأُ مِنْ عِنْوَانِهِ

Her sakallıyı deden sanma.

لَيْسَ كُلُّ مَا يَلْمَعُ ذَهَبًا

3.9.3. Kültür açısından kullanımı

Dil ve kültür bir madalyonun iki yüzüdür. Arap dili öğretimi, Arap kültürünün öğretilmesinden ayrı tutulamaz. Araştırmacılar kültür öğretimini, dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklindeki dört dil becerisine eşlik eden beşinci bir beceri olarak

görmektedirler. Bunun nedeni kültürün, dilsel içeriğin temel ve tamamlayıcı bir bileşeni olmasıdır.

3.9.3.1. Kültür kavramı ve önemi: Kültürün tanımları, incelendiği alana göre dilsel, deyimse, sosyal ve eğitimsel açıdan farklılık göstermektedir. Eğitim alanında tanımlar şöyle: “İnsanların yaşadığı örf, adet, gelenek, inanç, bilgi, sanat ve yaşam tarzının toplamıdır. İnsan topluluğu onu takip eder ve ona bağlanır (Şeyh, 2017, s. 111).“Bir toplumda hâkim olan fikirler, idealler, inançlar, kavramlar, eğilimler, gelenek ve görenekler.” (Abdulhamîd & el-Ğâlî, 1991, s. 20).Hedef dili konuşan kişi veya halkların kültürünü bilmek, dil öğrenen kişi için dili bilmek kadar önemlidir ve dikkate değerdir.

“Amerikan Yabancı Dil Öğretimi Derneği'nin yönergelerinde, dil yeterliliğine ilişkin uluslararası standartlar ve çerçeveler arasında kültür önemli bir yere sahiptir. Bir dilin kültürel içeriğinden bağımsız olarak öğretilmeyeceğine karar verdiğimizde ve ardından öğretmenin gerekli kültürel yeterliliklere sahip olması gerektiğini dikkate almadığımızda, eğitim sürecinin önemli bir bölümünü başarısızlığa mahkûm etmiş oluruz. Kültürel yeterlilik, eğitim sürecinin önemli bir parçasıdır. Arapça öğretmenin Arap-İslam kültürünün çeşitli alanlarında güçlü bir temele sahip olması ve bunu öğretme ve öğrencilere aktarma yöntemleri konusunda farkındalığa sahip olması gereklidir. Arapça öğretmenlerini kültürel açıdan güçlendirmek için bütünsel programlar oluşturulmalı; bu, iletişim becerilerinin derinleşmesine ve istenen eğitim hedeflerine ulaşmak için kültürel verilerin bilinçli bir şekilde oluşmasına yol açacaktır (‘Alâl & Bû ‘Anânî, 2015).

En geniş insani anlamıyla kültür veya medeniyet, bilgi, inanç, sanat, ahlak, etik, hukuk ve gelenekleri içeren bileşik bir bütündür. Kültürün gelenekler, görenekler, fikirler ve beceriler gibi çeşitli boyutları vardır. Aynı zamanda bir grup insanın birlikte yaşama biçimini oluşturan değerler, inançlar ve temel temalardır. Dil ve kültür iç içedir ve birbirlerini büyük ölçüde etkilerler. Dil, kültürün sembolüdür çünkü dil, konuşanların zihninde kültürü temsil eder ve bunun tersi de geçerlidir. Aynı zamanda temsil ettiği ülkenin ekonomisini, dinini ve felsefesini de özetler, yani kültürün dili temsil ettiği söylenebilir (Akreş, 2018, s. 122).

3.9.3.2 Kültürel bir çerçeve içinde ikinci dil öğretimi için altı stratejik öneri:

İkinci dil öğrenimi, dil bilgisel yetkinlik, iletişimsel yetkinlik, dil yeterliliği ve kültürel kavrayış gibi bir dizi farklı boyutu kapsar (Thanasoulas, 2001). Dil eğitimi, gramer yapılarının ve yeni kelimelerin öğretilmesiyle sınırlı olmayıp, ikinci dilin kültürel unsurlarını da içermelidir. Kültürel materyallerin dil sınıflarına dâhil edilmesi için altı öneri bulunmaktadır.

- ✓ Kültürel Öğrenme Materyallerinin Sağlanması: Uygun materyallerin kullanılması öğrencilerin kültürel deneyimlere katılmalarına yardımcı olabilir. Bu materyaller arasında filmler, haber programları, televizyon programları, web siteleri, dergiler, gazeteler, menüler ve diğer basılı materyaller yer almaktadır. Öğretmenler kültürel materyal kullanımını dil yeterlilik seviyesine ve öğrencinin yaşına göre uyarlayabilirler (Akreş, 2018, s. 4).
- ✓ Atasözlerini Bir Aktarım Aracı Olarak Kullanmak: Hedef dildeki yaygın atasözleri hakkında diyalog ve tartışma, öğrencilerin atasözlerinin kendi dillerindekilerden ne kadar farklı veya benzer olduğunu ve aynı zamanda her ülkenin tarihi ve kültürel farklılıklarını anlamalarına yardımcı olabilir (Ciccarelli, 1996). Atasözlerini bir tartışma aracı olarak kullanmak ve etnik bir dili öğretmek, öğrencilerin iki farklı kültürü keşfetmesine yardımcı olur ve öğrencilere kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları analiz etme konusunda rehberlik edebilir. Öğretmen atasözlerini bölümlere ayırabilir ve Arapça ve Türkçe atasözlerine bakmak için her bölümden bir örnek verebilir (Akreş, 2018, s. 4).
- ✓ Kültürel ve Sosyal Yaklaşım Rollerinin Değişimi: Rol alma sosyokültürel müfredatta yararlı bir öğretim tekniğidir. Rol yapma ikinci yabancı dil öğretiminde en faydalı yöntemlerdendir. Burada temel amaç, öğrencileri kültürlerarası iletişim ve diyaloga hazırlamaktır ve bu yaklaşım, sosyal yeterliliklerden biri olarak kabul edilebilir. Öğretmen, sınıfta öğrencileri her ülkenin Ulusal Günü gibi ünlü Arap günlerini kutlamaya, o ülkenin geleneksel kıyafetlerini giymeye ve o ülkenin kültürünü, geleneklerini, göreneklerini, şarkılarını ve yemeklerini teşvik ederek rolleri dağıtabilir (Akreş, 2018, s. 4)
- ✓ Öğrencileri Kültürel Kapsüller Aracılığıyla Antik ve Modern Kültürel Konuları Araştırmaya Teşvik Etmek: Kültür kapsüllerinin kullanımı, kültürü öğretmenin en iyi ve en popüler yollarından biridir (Jerrilou, 1979, s. 77). Hedef dilin bazı

kültürel yönlerinin kısa bir açıklaması ve öğrencinin ana dilinin zıt kültürel yönleriyle karşılaştırılması, hedef kültürden imge ve temalar öğrencilere sunulur ve öğrenciler söz konusu öge hakkında bilgi bulmaktan sorumlu olurlar (Akreş, 2018, s. 5).

- ✓ Kültürel Bir Kaynak Olarak Öğrencinin Kendisi: Günümüzde ikinci yabancı dil sınıfları, sınıftaki farklı ülkelerden gelen çok sayıda yabancı bulunması nedeniyle kültürel açıdan daha çeşitlidir, bu nedenle öğretmenler sınıftaki canlı kültürel kaynaklardan veya göçmen öğrencilerden ya da uluslararası öğrencilerden kendi kültürlerinin sergilemek için yararlanabilir. Bu eğitim faaliyetinde öğrenciler sadece kültürlerin çeşitliliği hakkında bilgi edinmekle kalmaz, aynı zamanda bu sunumlar aracılığıyla kendi kültürleri ile hedef dil kültürü arasında bağlantı kurma ve düzenleme fırsatına da sahip olurlar (Akreş, 2018, s. 5).
- ✓ Öğrencilerin Kültürel Bilgiye Erişmelerine Yardımcı Olmak İçin Bilgisayar Teknolojisinin Kullanılması: Mevcut bilgisayar teknolojisi, ikinci dil ve kültür öğrenimi için birçok avantaja sahiptir. Bilgisayar ve dil öğrenme yazılımı ikinci dil öğrenenlere sınıfta çok fazla özerklik sağlayabilir ve onlara günün herhangi bir saatinde öğrenme materyalleri üzerinde çalışma seçeneği sunabilir. Normal bir sınıftaki sınırlı alan nedeniyle çok çeşitli ve farklı seviyelerde öğrenciler oluşturmak zordur, ancak bilgisayar kullanımı, öğrencilere çoklu kültürel etkileşimler sağlayabilir. Her öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere farklı sanal alanlar yaratmak için bilgisayarları kullanmak kolaydır. Bugün, elimizin altında bir sınıf gibi görünen 580 milyondan fazla kullanıcıya ve tahmini 4 milyar web sitesine sahip büyük bir kütüphane mevcuttur (Kuo, 2006, s. 6).

4. SONUÇ

Değişen ve gelişen dünya düzeniyle birlikte çeviri çalışma ve araştırmaları da ilerleme kaydetmektedir. Çevirinin bir çeşidi olan ve son yıllarda yaygın olarak kullanılan simultane çeviri küresel iş birliği ve anlayış için hayati önem taşır. Dil bariyerlerini aşarak insanlar arasında etkileşimi kolaylaştırır ve dünya çapında iletişimi güçlendirir. Araştırmamız konferanslarda, toplantılarda ve uluslararası etkinliklerde sıkça başvurulmuş çeviri yöntemlerinden simultane çeviri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu çalışmada sözlü çevirinin türlerine, tarihi gelişimlerine, sözlü çeviri türü olan simultane çevirinin doğuşuna, Türkiye’de gelişim sürecine ve Arap dilindeki kullanımına değinilmiştir. Her bir konu, kendi içerisindeki alt alanlarına ayrıştırılıp incelenmiştir.

Bu sayede hem genel çeviri hakkında hem de çevirinin alt alanı olan sözlü çeviri türü hakkında hem de sözlü çeviri türü olan simultane çeviri hakkında genel bilgilere ulaşıp paylaşım yapılmıştır. Bu çalışma dünya üzerindeki ilk simultane çeviri denemesini gözler önüne sermiş simultane çevirinin hangi aşamalardan geçip bu günlere geldiğini gözler önüne sermiştir. Ardından simultane çevirinin Türkiye’de gelişmemesinin sebepleri incelenmiş gelişmesi için tavsiyelerde bulunulmuştur. Sonrasında Arap dilinde kullanımının anlaşılması için iki dili karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Arapçadan Türkçeye çeviri yapılırken bazı zorluklar ve çeviri sırasında dikkate alınması gereken özellikler fark edilmiştir.

- Araştırmalar, Arap dilinde doğru simultane çevirinin yapılabilmesi için dilsel bilginin yanı sıra kültürel bilgi ve birikime de ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.
- Türkçe ile Arapçanın ayrı dil gruplarına mensup olmalarından kaynaklanan farklılıklar karşılaştırılarak ele alındığında bazı sonuçlara varılmıştır bunlar; Harflerin yapı ve çeşit bakımından farklı oldukları, Kelimelerin kemiyet ve keyfiyet açısından zıtlıklarının/benzerliklerinin mevcudiyeti, Tamlamaların her iki dilde benzer görünmelerine karşılık şekil ve yapı bakımından farklı oldukları, Cümle kuruluşu – sözdizimi - bakımından zıtlıkların varlığı, İsim ve fiillerde cinsiyet ayırımının önemli bir yer tuttuğu ve bu durumun Türkçede bulunmadığı, Cümle öğelerinin hem konumları hem de fonksiyonları açısından farklılıkları, Türkçede bir tek çoğul yapısına karşılık Arapçada birkaç çoğul yapısının

bulunduğu, Sayıların iki dildeki dizilişleri, çeşitleri, cümledeki konumları itibariyle farklılıkları, Fiillerde dilek/şart kiplerinin nasıl yapıldığı ve aralarındaki zıtlıklar, Fiil kiplerinin hem sayı hem de zaman açısından birbirlerini karşılamadığı, Olumsuzluk bildiren edatların konum itibariyle hem yerleri hem de sayılarının farklılığı, Yardımcı fiillerin iki dildeki kurallı/kuralsız varlıkları, Sadece bir dilde bulunan gramer yapılarının hedef dile nasıl aktarılması gerektiği, İsmi hallerinin iki dildeki sayıları ile benzer ve zıt yönleri olduğu görölmüş düzgün bir çeviri için bunların göz önünde bulundurma gerekliliği keşfedilmiştir.

- Arap dili, sadece bazı Sami dillerinin paylaştığı artikölasyon olgusuyla tüm dünya dillerinden ayrılır.
- Arap dili ayrıca, dünyadaki tüm dillerin yetişemediği ifade doğruluğu ve mecaz ve metoniminin genişlemesi açısından da benzersizdir. Dünyadaki tüm diller buna ayak uyduramamıştır. Bu sebeple simultane çeviri sırasında sıkıntı yaşanma ihtimali vardır.

Sonuç itibariyle simultane çeviri sırasında dillerin kendine has yapısından ve çevirmenden toplumsal ve kültürel bağlam farklılıklarından dolayı çeviride kayıplar yaşanabilir. Simultane çeviride pek çok farklı sebepten kaynaklanan zorluklarla her zaman karşı karşıya kalmak mümkündür. Çeviri vazifesini üstlenen kişi öncelikle dillerin hususiyetlerine etraflıca vakıf olduktan sonra bu değişik kültürleri de birbirlerine yaklaştırmak suretiyle çeviri sürecinde oluşacak kayıpları ve zorlukları minimuma indirgeyebilir.

5. KAYNAKÇA

- Abbassi, S. (2018). *İşkaliyeti et-tercümetü'l Fevriyye esna muhakemetu nörmborg*. cezayir: University Abu bekr belkaid.
- Abdulfettah, A. (2018). *atlası-ı harbeyn alimeteyn*.
- Abdulkadir, M. (tarih yok). et tercümetü şefeviiyye ve devriha fi teğzizi tevasuli sekafi beyne şuubi alem. *camietü melik ssu dergisi*, 12.
- AIIC. (1992). Nuremberg Trial . Nurnberg,.
- AIIC (Yöneten). (1995). “*The Interpreters: A Historical Perspective*” [Sinema Filmi].
- Akın, F. (2017). İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI YENİDÜNYA DÜZENİ VE TÜRKİYE. *İş ve Hayat*, 3(5), 119-135.
- Aktan, C.-Ş. (2001). Ekonomik Kriz, Nedenler ve Çözüm Önerileri,. *Yeni Türkiye*, 2(Ekonomik Kriz Özel Sayısı42), 1225-1230.
- Alsaati, Z. (2018). *Türkçede Ve Arapçada Simultane Çeviri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Altınyan, N. (1996, Nisan 16). Tercüme Konseyi. (L. A. Özcan, Röportaj Yapan)
- Amal, B. (2014/2015). *Telmiyyetül Tercümetül Fevriyye*. Vahran: Vahran Üniversitesi.
- Amerika Birleşik Devletleri Holokost Anıt Müzesi. (2023, 10 31). *Gestapo:Genel Bakış*. “Holokost'a Giriş.” Holokost Ansiklopedisi.: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/introduction-to-the-holocaust>. adresinden alındı
- Anany, M. (2003). *Nadariyatü't-tercemeti'l-hadisa*. Mısır: Mısır uluslararası şirketi.
- Armaoğlu.F. (1999). *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*. İstanbul: Alkım.
- Arzik, Ö. (2019, 2 19). *Özümlü Arzik Erzurumlu*. <http://www.ozumarzik.com/>: <http://www.ozumarzik.com/> adresinden alındı
- Atasoy, O. (1996, Nisan 22). Çeviri Etkinlikleri. (L. A. Özcan, Röportaj Yapan)
- Aydınlı, O. (2007). Süryani Bilginlerin Çeviri Faaliyeti ve Mutezili Düşünceye Etkisi. *Hitit ilahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(11), 7-33.

- Azarkan, E. (2003). *Nürnberg'ten La Haye'ye*. İstanbul: beta yayınevi.
- Ballard, M. (2013). *Histoire de la Traduction – Repères Historiques et Culturels*. Bruxelles: De Boeck Supérieur s.a. .
- Bayraktar, M. (1998). *İslam Felsefesine Giriş*. Ankara: A.Ü ilahiyat Fakültesi Yayınları.
- Bentin, V. (2001). *Überlegungen zu Inhalt und Struktur des Dolmetschpropädeutikums zur Konzipierung eines computergestützten unterrichtsbegleitenden Moduls*. doktora tezi, Heidelberg.
- Berime, A. (2018, 02 09). *feniyat et tercümetü elfevriyye*. elcezira: <http://blogs.aljazeera.net/blogs/> adresinden alındı
- Berismat, İ. (2003). Ettercemetu ve ettavil. *Elmecelletu- elücamiiyye*, 1(3), 67-71.
- Bertman, S. (2003). *Handbook to Life in Ancient Mesopotamia*. New York: Facts on File, Inc.
- Beyazıt, Ö. (2008). *Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Yetkisi*,. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biddle, F. (1962). *In Brief Authority* . Garden City: Doubleday, .
- Blake to Justice Jackson, 7100 (Nürnberg Mahkemeleri Ağustos 22, 1945).
- Bowen, D.-B. (1985). The Nuremberg Trials:Communication through translation. *Meta*, 74-77.
- Bowen, M. (1998). *Community Interpreting*. Berlin.
- Boztaş, İ. (1993). Çeviri, Çevirmen, Dilbilim İlişkisi, Çeviride Eşdeğerlik ve Kayıplar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 55-65.
- Charles, A. (1945). "Memorandum for Mr. Justice Jackson (Cilt 4). Nuremberg, Germany: International Military Tribunal.
- Charles, A. (1945). *Memorandum for Mr. Justice Jackson"* (Cilt 3). Nürnberg,Almanya: Uluslararası Askeri Mahkeme.
- Chrobak, M. (2013). For a tin of ingot: the archaeology of oral interpretation. *Przekłananiec. A Journal of Literary Translation*, 87-101.
- Cooper, W. R. (1947). *The Nuremberg Trial*. Harmondsworth: Penguin.

- Cooper, W. R. (1947). *The Nuremberg Trial*. Harmondsworth: Penguin.
- Çakır, A. (1994). “Sözlü Çeviri ve Çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(3), 10-20.
- Çakır, A. (1994). Sözlü çeviri ve çeşitleri. *dergisosyalbil.selçuk.edu.tr*, 13-18.
- Dejean Le Feal, K. (1999). *Konsekutivdolmetschen Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg.
- Delisle, J. W. (2012). *Translators through History*. Amsterdam: John Benjamins.
- Demir, G. -K. (2014, EKİM 2). 1960’larda Sermayenin Yeni Düzen Arayışı: Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 32-56.
- Derviş, M. (2003). *Delilü-tercüman fî mebadiü tercümetül-şefevîyye*. Melbourne ,Avustralya: Writescop Publishers.
- Didier, L. (1947). *Le proces de Nuremberg: recit d'un temoin*. Paris: De la Nouvelle.
- Diriker, E. (2005). *Konferans Çevirmenliği*. İstanbul: Scala.
- Diriker, E. (2018). *Türkiyede Sözlü Çeviri Eğitim Uygulama ve Arastirmalar*. İstanbul: Scala.
- Dişbudak, B. (1996, mart 27). Tane Tane Simultane. (L. A. Özcan, Röportaj Yapan)
- Dmougui, M. (2014). Tercümetül şefevviyye el-enva ve el-esalib et-tercümetü tetabiey nemuzcen. *University of Mohamed V-Souissi-*, 187-195.
- Doğan, A. (2003). *Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları*. Ankara: Hacettepe Doktorlar Yayınevi.
- Eczacıbaşı, N. (1998). *Yeni Bir Türkiye Yazı,Konuşma Ve Söyleşilerden Seçmeler*. İstanbul: Nadir kitap.
- ed-Ducânî, B. (2007). Devru“t-terceme fî hivâri“l-hadarât, tecarubun raide tereket eteren. *El najah üniversitesi dergisi*, 3, 137-169.
- Edward, B. (1995). *The Practice of Court Interpreting*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins,.
- Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti. (1973). Konferans Çevirmenliği Tanıtım Kataloğu. *Çevirmenler Nasıl Yetiştirilir?*

- Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti. (tarih yok). Simultane Çeviri Hizmetinizde Tanıtım Broşürü.
- el-Abd, A. (1997). *Hareketu't-tercemeti'-hadise itticaâhât ve mu'tayat fî'l-edeb ve minhâci'l-bahs*. Mısır: el-Heyetu'l-amme li kusuri's-sekâfe.
- el-Câhiz. (1966).
- el-Cevheri. (1987). *es-sıhhâh*. Beyrut: Daru'l-ilm li'l-melâyîn.
- el-Hâkim, E. (1989). *İlmu't-terceme ennedari*. Beyrut : Dar atalas li't-terceme.
- el-İlis. (1999). *et-Terceme fî hizeti's-sefafi'l-cemehiriyye*. Mısır: Arap yazarlar birliği.
- Elisabeth Heyward. (1992). Nurnberg, . (I. A. Interpreters, Röportaj Yapan)
- Ersoy, H. (2012). *Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği*. Ankara : Araştırma Yayınları.
- Eruz, S. (2003). *Çeviriden Çeviribilime*. İstanbul: Multilingual.
- Falbo, C. (2022). The Interpreters'Newsletter. *Università degli Studi di Trieste Dipartimento di Scienze Giuridiche, del Linguaggiodelle Interpretazione e della Traduzione*, 1-73.
- Falkenberg, K. (2005). *Radiohören: Zu einer Bewusstseinsgeschichte 1933 bis 1950*. Falkenberg.
- Firûzâbâdî, M. e.-İ. (2005). *Kamusû'l-muhit*. Beyrut: Dâru ihyâi'd-durûsi'larabî.
- Fritzsche, H. (1949). *The Sword and the Scales*. California: Cambridge University Press.
- Gaiba, F. (1998). *The Origins of Simultaneous Interpretation: The Nuremberg Trial*. University of Ottawa Press.
- Garcés, C. M. (2008). *Crossing Borders in Community Interpreting : Definitions and dilemmas*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Gaskin, H. (1990). *Eyewitnesses at Nuremberg*. London: Arms & Armour.
- Gerver, D. /. (1978). Language Interpretation and Communication. J. Herbert içinde, *"How Conference Interpretation Grew*. New York: Plenum.
- Ginsburgs, G. (1990). *The Nuremberg Trial and International Law*. Dordrecht: Nijhoff.

- Gran, L. J. (1989). *Aspects of Applied and Experimental Research on* . Udine: Campanotto.: SSLM, University of Trieste.
- Grünberg, M. (1998). “*Verhandlungsdolmetschen*”. berlin: Tübingen Stauffenburg Handbücher.
- Gründler, E. M. (1969). *Nuremberg ou la justice des vainqueurs*. Almanya: Laffont.
- Guidère, M. (2008). *Introduction a la Traductologie*. Bruxelles: Groupe de Boeck.
- Gutas, D. (2011). *Bağdat'ta Yunanca -Arapça Çeviri Hareketi* . İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Gürbüz, F. (2017). Kelime Kelime Çeviri Anlamı Anlamına Bir Çeviridir. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-6.
- Harris, R. (1955). *Tyranny on Trial: The Evidence at Nuremberg*. (Dallas: Southern Methodist University.
- Hatipoğlu, R. (2021). Antik dönemde yapılan çeviri faaliyetleri. 25(1-10), *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*.
- Herbert, J. (1952). “*Le manuel de l'interprète*”. Genève.: Librairie de l'Université Georg, .
- Hitler, A. (2016). *Kavgam*. Ankara: En kitap.
- Hornby, M. -H. (1998). *Handbuch Translation*. Almanya: Stauffenburg, Handbücher,.
- Hornby, S. (1998). *Translation Studies: An Interdiscipline*. (F. K. Pöchacker, Dü.) Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Horsky to Justice Jackson, 7099 (Nürnberg Mahkemesi Ağustos 22, 1945).
- İbn Nedim. (1994). *el-Fihrist*,. (İ. Ramazan, Çev.) Beyrut: Daru'l-Ma'rife,.
- İbn Nedîm, E. (1997). *el-Fihrist*. Beyrut: Daru“l-meârife.
- İbrahim, F. (1984). *Halid bin yezid suretuhu ve ihtimamatuhu'l - ilmiyye* . bağdat: daru'l-hurriye li'tibaa.
- International Military Tribunal, Seventeenth Organizational Meeting. (1945, ekim 29).
- Jackson, W. (1945, Ekim 1). "Memorandum for Secretary. *State Department Central Decimal Files* .

- Jowett, G. S. v. (1999). *Propaganda & Persuasion*. California: Sage Publications,.
- Kalina, S. (1998). *Strategische Prozesse beim Dolmetschen-Theoretische Grundlagen, empirische Fallstudien, didaktische Konsequenzen*, . Tübingen: G. Narr.
- Katipoğlu, S. (1996, Nisan). Konferans Tercümanlığı. (L. A. Özcan, Röportaj Yapan)
- Kearns, J. (2009). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*,. (M. B. Saldanha, Dü.) Londra ve New York: Routledge,.
- Keskin F., K. Ö. (2015). İtalya' nın Habeşistan' ı işgalinin Akbaba Dergisindeki yansımaları,. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,, 10(4), 659-670.
- Kocaman, A. (1993). Çeviri, Çeviri eleştirisi, Dilbilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1-15.
- Köroğlu, K. (2006). *Eski Mezopotamya Tarihi – Başlangıcından Perslere Kadar*. İstanbul: İletişim.
- Kuiper, K. (2011). *Ancient Egypt-From prehistory to the Islamic Conquest*. New York: Britannica Educational.
- Kurz, İ. (1996). Simultandolmetschen als Gegenstand der interdisziplinären. *Wien:WUV-Universitäts-Verl.*, 1-30.
- Kurz, I. (2001). “*Conference Interpreting: Quality in the Ears of User*”. meta.
- Lebert, M. (2011). *La traduction automatique*. <http://www.webreview.dz/IMG/pdf/7-20.pdf> sayfasından erilmıştır. adresinden alındı
- Lederer, M. (1981). *La traduction simultanee: experience et theorie*. Paris: Lettres Modernes,.
- Macdonald, F. (2015, 02 09). *bbc culture*. bbc news: https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/02/150209_vert_cul_tercume_hatalari adresinden alındı
- Mack, G. (2002). “Die Beurteilung professioneller Dolmetschleistungen. J.-e. S. Best içinde, *Übersetzen und Dolmetschen* (s. 110-119). Tübingen: Tübingen Francke Verlag,.
- Manzûr, İ. (1999). *Lisânu'l-arab*. (Cilt 36). Beyrut: Daru sâdır.
- Maxwell, D. -K. (1964). *Political Adventure - The Memoirs of the Earl of Kilmuir Hardcover* . London: Weidenfeld.

- Mcintosh, J. R. (2005). *Ancient Mesopotamia – New Perspectives*. California: ABC-CLIO, Inc.
- Nesar, M. -V. (2000). *tarih-i diplomasi el alakatus siyasiye beyne quvvvel kubra*. kotobarabia.
- Okuyan, S. (2012). *Çeviri Tarihinin Bugünün Çeviri Bakış açısıyla İncelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Overy, R. (2001). *Interrogations: The Nazi Elite in Allied Hands*,. Allen Lane, The Penguin Pres.
- Özcan, L. (2017). *The Birth and Development of Conference Interpreting Turkey*. istanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Özhan, Ö. (2019, Şubat 18). 2. *Dünya Savaşının Nedenleri ve Sonuçları*. Özhan Öztürk Makaleleri: <https://ozhanozturk.com/2019/02/18/2-dunya-savasinin-nedenleri-sonuclari/> adresinden alındı
- Parla, T. (1955). *Türkiye’de Anayasalar*,. İstanbul: İletişim Yayınları,.
- Passes, D. (1945, december 10). "Report from Nurnberg. *Life*, 49-50.
- Pearce, L. E. (1995). Charles Scribner’s Sons MacMillan Library Reference. J. M. Sasson içinde, *Civilizations of the Ancient Near East*. New York: Simon & Schuster Macmillan.
- Phelan, M. (2001). *The Interpreter’s Resource* . Clavedon: Multilingual Matters.
- Pöchhacker, F. (2000). *Dolmetschen-Konzeptuelle Grundlagen und*. Almanya: Stauffenburg Verlag.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing interpreting studies*. London: Routledge.
- Ramler, S. (1988). *The Origin and Challenges of Simultaneous Interpretation: The Nuremberg Trial Experience*. Hawaii: A Senior Adjunct Fellow.
- Record of Telephone Conference". (1945). Nürnberg, almanya.
- Rıza, A. (1958). *Mu'cemu metni 'l-luğa* (Cilt 1.cilt). Beyrut: Daru mektebeti'l-hayât.
- Rütten, A. (2007). *Informations- und Wissensmanagement im Konferenzdolmetschen*. Frankfurt am Main : Peter Lang.
- Salevsky, H. (2002). *Translations-wissenschaft*. Peter Lang,.

- Salih, H. (2011). Hareketu't-terceme fî bilâdi's-Şâm fî'l asri'l emevî. *Eğitim bilimler fakültesi dergisi*, 11(1), 35-61.
- Sander, O. (2016). *Siyasi Tarih 1918-1994* (Cilt 2). Ankara: İmge Yayın Evi,.
- Schmidt, A. (1946). "Pick Your Language. " *The New York Times Magazine* .
- Schneider, R. (1968). *Prozefi in Nurnberg* . Frankfurt am Mein: Fischer.
- Seleskovitch, D. (1975). *Langage, Langues et Mémoire: Etude de la Prise de Notes en Interprétation Consécutive*. Paris: Minard Lettres Modernes.
- Seleskovitch, D. (1988). *Der Konferenzdolmetscher - Sprache und Kommunikation* (Cilt 3). Heidelberg : Groos,.
- Shaw, L. (2004). *Ancient Egypt – A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Shuttleworth, M. (1997). *Dictionary of Translation Studies*. London: St. Jerome.
- Skuncke .M, F. (1998). Tout a commencé à Nuremberg. *Universite de Geneve*, 11, 5-8.
- Smith, W. (1994). *The World's Wasted Wealth 2: Save Our Wealth, Save Our Environment*. institute for Economic Democracy; First Edition.
- Steer, G. (1941-1947). *Interesting Times: Memoir of Service in U.S.*
- Steer.G, A. (1946, Ağustos 25). "Simultaneous Multi-Lingual Interpreting System. *The New York Times Magazine*, 1-15.
- Stolz, B. (1998). *Translation Handbuch* . Stauffenburg: Tübingen.
- Suçin Hakkı, M. (2013). *Öteki Dilde Var Olmak* (2 b.). İstanbul: Say.
- Suçin, M. (2014). *Haber Çevirisi*. istanbul: Opus yayınları.
- Sulzberger, C. (1946, mart 10). "Jackson Stresses Allies. *The New York Times*, 1-15.
- Şahin, M. E. (2017). Sözlü Çeviri Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar: Sanal Dünyalar. M. Ş. Neslihan Kansu Yetkiner içinde, *Dilbilim Çeviribilim Yazıları* (s. 193-206). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşdan, E. (2022, Kasım 29). Training on Simultaneous Interpreting at Undergraduate Level in Türkiye: Analysis of Resources. *Journal of Translation, Literature and Linguistics*, 47-66.

- Taylor-Bouladon, V. (2001). *Conference Interpreting: Principles and Practice*. Adelaide: Crawford House Publishing.
- Tosun, M. (2006). Kavram, Süreç ve Yöntem Açısından Çeviri Türlerini Sınıflayarak Karşılaştırma Arayışı. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 8(2), 183-192.
- Treidell, C. F. (1992). Conference. *AIIC, Nurnberg, Geneva*, (s. videocassette). Nürnberg.
- Tribunal, T. I. (1945-1946-1947). Nuremberg,, Almanya.
- Truman, S. (1945, Ekim 1). Code of Federal Regulations. *Executive Order 9626*,. State Department Central Decimal Files.
- Tusa, A. . (1983). *Nuremberg Trial*. London: Macmillan,.
- Uiberall, E. P. (1995). "Court Interpreting at the Nuremberg Trial. *Università degli Studi di Trieste Dipartimento di Scienze Giuridiche, del Linguaggio, dell'Interpretazione e della Traduzione*, 1-30.
- Ülken, H. (2011). *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Vermeer, H. (1992). *Skizzen einer Translationsgeschichte*. Berlin: IKO .
- Wills, W. (2005). Nachdruck: BDÜ.
- Wilss, W. (1992). *Übersetzungsfertigkeit: Annäherungen an einen komplexen übersetzungspraktische Begriff*. Tübingen: Narr.
- Yamaner, D. (2016, 10 20). *Çeviri Blog*. ÇeviriBlog Çeviriye Dair Ne Varsa: <https://www.ceviriblog.com/2016/10/20/tarihin-seyrini-degistiren-yanlis-ceviriler/> adresinden alındı
- Yavuz, U. (2016). II. Dünya Savaşı'nın Cumhuriyet ve Tan Gazetelerinde Temsili. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(11), 1-31.
- Yazıcı, M. (2004). *Çeviri Etkinliği*. İstanbul: Multilingual.
- Yücel, F. (2016). *Çevirinin Tarihi*. İstanbul: Çeviribilim.

